



LOHJAN KAUPUNKI  
LOJO STAD

## *Talousarvio 2016* *Taloussuunnitelma 2017-2018*

*Kaupunginhallitus 16.11.2015 § 419*  
*Kaupunginvaltuusto 25.11.2015 § 157*



## Sisällysluettelo

<b>1 LOHJAN KASVUSTRATEGIA 2013-2021 .....</b>	<b>1</b>
<b>KÄYTTÖTALOUS- JA TULOSLASKELMAOSA, TOIMINNALLISET MUUTOKSET .....</b>	<b>2</b>
<b>2 LOHJAN KAUPUNGIN SITOVA TAVOITTEET VUODELLE 2016.....</b>	<b>2</b>
2.1 Kasvava Lohja .....	2
2.2 Tasapainoinen talous .....	4
2.3 Hyvät peruspalvelut .....	6
2.4 Laadukas ympäristö .....	8
2.5 Toimiva tietoyhteiskunta .....	10
<b>3 TULOSLASKELMAT JA TOIMINNALLISET MUUTOKSET .....</b>	<b>13</b>
3.1 Keskusvaalilautakunta .....	13
3.1.1 Toiminnan sisältö ja laajuus.....	13
3.1.2 Keskusvaalilautakunnan tuloslaskelma ja toiminnalliset muutokset .....	13
3.2 Tarkastuslautakunta .....	14
3.2.1 Toiminnan sisältö ja laajuus.....	14
3.2.2 Sitovat tavoitteet: tarkastuslautakunta.....	14
3.3 Yleinen luottamushenkilöhallinto .....	15
3.3.1 Toiminnan sisältö ja laajuus.....	15
3.3.2 Tuloslaskelma ja toiminnalliset muutokset .....	15
3.4 Keskushallinto .....	16
3.4.1 Toiminnan sisältö ja laajuus.....	16
3.4.2 Keskushallinnon tuloslaskelma ja toiminnalliset muutokset.....	16
3.5 Perusturvalautakunta.....	21
3.5.1 Toiminnan sisältö ja laajuus.....	21
3.5.2 Perusturvatoimen tuloslaskelma ja toiminnalliset muutokset.....	21
3.6 Kasvatus- ja opetuslautakunta .....	27
3.6.1 Toiminnan sisältö ja laajuus.....	27
3.6.2 Tuloslaskelma ja toiminnalliset muutokset .....	27
3.7 Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta .....	31
3.7.1 Toiminnan sisältö ja laajuus.....	31
3.7.2 Tuloslaskelma ja toiminnalliset muutokset .....	31
3.8 Tekninen lautakunta .....	33
3.8.1 Toiminnan sisältö ja laajuus.....	33
3.8.2 Tuloslaskelma ja toiminnalliset muutokset .....	33
3.9 Kaupunkisuunnittelulautakunta.....	36
3.9.1 Toiminnan sisältö ja laajuus.....	36
3.9.2 Tuloslaskelma ja toiminnalliset muutokset .....	36
3.10 Ympäristö- ja rakennuslautakunta .....	38
3.10.1 Toiminnan sisältö ja laajuus .....	38
3.10.2 Tuloslaskelma ja toiminnalliset muutokset.....	39
3.11 Kaupunkitason laskelmat.....	40
3.11.1 Käyttötalous yhteensä.....	41
3.11.2 Tuloslaskelmaosan rahoitustulot ja –menot .....	41
3.11.3 Myyntivoitot ja tappiot .....	41
3.11.4 Verotulot .....	42
3.11.5 Korkokulut ja –tuotot .....	42
3.11.6 Lohjan kaupunki, tuloslaskelma .....	43
<b>INVESTOINTI- JA RAHOITUSOSA .....</b>	<b>44</b>
<b>4 INVESTOINNIT 2016-2018.....</b>	<b>45</b>
4.1 Kaupunginhallitus/Keskushallinto .....	45
4.2 Perusturvalautakunta.....	46
4.3 Kasvatus- ja opetuslautakunta .....	47
4.4 Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta .....	47

4.5	Tekninen lautakunta .....	48
4.6	Kaupunkisuunnittelulautakunta.....	52
4.7	Investoinnit yhteensä.....	52
4.8	Rahoitusosan tulot ja menot .....	53
4.8.1	Antolainat .....	53
4.8.2	Lainat .....	53
4.8.3	Liittymismaksut .....	53
4.8.4	Rahoituslaskelma.....	54
<b>5</b>	<b>RAHOITUSTULOT JA –MENOT YHTEENSÄ .....</b>	<b>56</b>
<b>6</b>	<b>MENOT JA TULOT YHTEENSÄ .....</b>	<b>56</b>
<b>7</b>	<b>TALOUSARVION SITOVUUSMÄÄRÄYKSET JA PÄÄTÖSVALTUUDET .....</b>	<b>57</b>
7.1	Talousarvion sitovuus.....	57
7.2	Maksut ja myyntihinnat .....	58
7.3	Päätösvaltuudet.....	58
	<b>PERUSTELUOSA .....</b>	<b>59</b>
<b>8</b>	<b>TALOUSARVION JA TALOUSSUUNNITTELUN RAKENNE.....</b>	<b>59</b>
8.1	Taloussuunnittelun tavoitteet ja lähtökohdat .....	59
8.2	Rakenne ja sisältö .....	59
8.3	Toiminnalliset tavoitteet ja määrärahat.....	60
8.4	Toiminnalliset muutokset, suoritteet ja yksikkökustannukset .....	60
<b>9</b>	<b>TALOUDEN PERUSTEET.....</b>	<b>61</b>
9.1	Lohjan väestö .....	61
9.2	Huoltosuhteiden kehitys .....	62
9.3	Väestön ikärakenteen kehitys.....	64
9.4	Työllisyys.....	65
9.5	Työttömyys .....	65
9.6	Verotulojen kehitys .....	67
9.7	Yleinen taloudellinen tilanne.....	67
9.8	Palkat ja hinnat .....	68
9.9	Kuntatalous.....	68
9.10	Valtiosuudet vuonna 2016.....	68
9.11	Laskentaperusteet .....	70
<b>10</b>	<b>SUUNNITTELUKAUDEN ASUNTOTUOTANTO .....</b>	<b>71</b>
10.1	Kaavavaranto ja vireillä oleva kaavoitus.....	71
10.2	Asuntotuotanto .....	71
	<b>LIITEOSA .....</b>	<b>72</b>

# 1 Lohjan kasvustrategia 2013-2021

Valtuusto on hyväksynyt Lohjan kasvustrategian vuosille 2013 - 2021. Strategia on tämän talousarvion liitteenä.

Lohjan kasvustrategia sisältää viisi kärkeä, jotka ovat:

- Kasvava Lohjan kaupunki
- Tasapainoinen talous
- Hyvät peruspalvelut
- Laadukas ympäristö
- Toimiva tietotekniikka

Kukin toimiala on laatinut oman suunnitelmansa siitä, miten ne toteuttavat valtuuston hyväksymää strategiaa. Myös tämä talousarvio on laadittu siten, että se omalta osaltaan edistää kasvustrategian toteuttamista vuonna 2016.

Kasvustrategiassa on erikseen määritelty Lohjan taloudenpidolle seuraavat tavoitteet:

- Lohjan talous on terveellä pohjalla
- Kunnallisverot pidetään siedettävällä tasolla
- Lainamäärä pysyy alle maan keskiarvon
- Taloudellinen yhdyskuntarakenteen ja palvelurakenne

Tämä talousarvio on laadittu niin, että se täyttää em. tavoitteista kolme ensimmäistä. Tämä kuitenkin edellyttää sitä, että vuoden 2015 aikana hallintokunnat selvittävät palvelurakenteen uudistamista niin, että suunnitelmat tarvittavista muutoksista voidaan hyväksyä talousarviovuoden aikana. Taloudellisen yhdyskuntarakenteen toteuttamiseen liittyvät käytännön toimet ovat erityisesti ympäristötoimen ja kaupunginhallituksen vastuulla.

# KÄYTTÖTALOUS- JA TULOSLASKELMAOSA, TOIMINNALLISET MUUTOKSET

## 2 Lohjan kaupungin sitovat tavoitteet vuodelle 2016

### 2.1 Kasvava Lohja

2016 – Keskushallinto  
Kasvava Lohja

Tavoite
Lohja toimii aktiivisesti hakien yhteistyökohteita yhdessä Länsi-Uudenmaan kuntien ja muiden julkisten toimijoiden kanssa
"Tunnin Junan" edistäminen ja edunvalvonta
Siirtyvien asuntotoimen tehtävien integrointi keskushallintoon
Elinkeinotoimen ja yritysten välinen yhteistyö aktiivista ja tehokasta
Työllisyyden ja työllistämisen palvelujen kehittäminen ja yhteisten toimintatapojen luominen kaikkien eri toimijoiden välille työllisyyden edistämiseksi (TYP -toiminta)
Kaupungin edunvalvonnan kehittäminen (mm. yhtiö, yhteistyöorganisaatiot)
Kaivosmuseohankkeen eteenpäinvienti yhdessä sivistystoimen, teknisen toimen ja yritysten kanssa
Sosiaalinen media osana kaupungin aktiivista viestintää ja markkinointia
Uusien palvelupisteiden toimintojen laajentaminen hyödyntäen asiakaspalveluprosessien sähköistämistä (sähköinen ajanvaraus, takaisinsoittojärjestelmä, videoneuvottelu)

2016 – Perusturvatoimi  
Kasvava Lohja

Tavoite
Sosiaali- ja terveystalouden työpaikkaomavaraisuutta alueella edistetään.

2016 – Kasvatus- ja opetuslautakunta  
Kasvava Lohja

Tavoite
Valmistellaan palveluverkkoselvityksestä seuraavat toimenpiteet
Lisätään yksityisten päivähoitopalveluiden osuutta (max 20% päivähoitopalveluista)
Aloitetaan kunnallinen vuorohoidon keskittäminen Moisioon päiväkotiin

**2016 – Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta  
Kasvava Lohja**

**Tavoite**

Viimeistellään kaivoseurakunnan toimintakonsepti ja edistetään toiminnan käynnistymistä

Hyödynnetään liikuntapalveluita kaupunkimarkkinoinnissa

**2016 – Tekninen toimi  
Kasvava Lohja**

**Tavoite**

Asumiseen houkuttelevan, laadukkaan kunnallistekniikan toteuttaminen tonttien käyttöönottamiseksi: v. 2016 toteuttamisalueet Taka-Routio ja Pappilankorpi

Hankintalain puitteissa tapahtuva hankintakokonaisuuksien kilpailuttaminen huomioiden palvelujen alueellinen saatavuus: v. 2016 lähiruokahankintaosuus

**2016 – Kaupunkisuunnittelulautakunta  
Kasvava Lohja**

**Tavoite**

Kiinteistömuodostuksen rästiin jääneiden katualueiden lohkomisia tehdään järjestelmällisesti (lisäys 30 katua vuodessa).

Maa-alueiden hankinta maanhankintaohjelman mukaisesti.

Kaupunginvaltuuston hyväksymä Maankäytön rakenne 2013 - 2037 ohjaa maankäytön suunnittelua ja kehittämistä. Toteutumista seurataan vuosittain rakennemalliin sisältyvien mittareiden ja kaavoituksen edistymisen perusteella.

Luodaan kaavoituksella edellytykset Aurlahden ja Porlan kehittymiselle Lohjan matkailullisesti ja virkistysellisesti vetovoimaiseksi ranta-alueeksi.

Kaavoitusohjelma on laadittu ja kaavoitus etenee ohjelman mukaisessa järjestyksessä.

Kaavoitetaan riittävästi työpaikkatontteja siten, että kaavoitusohjelmassa on yhden tai useamman työpaikka-alueen selvitys sekä asemakaava.

Keskusta kehittyy vetovoimaisena kaupan, palvelujen, asumisen ja tapahtumien kohtaamispaikana. Kävelyalueen ideasuunnitelma valmistuu.

Paloniemen asuntomessualueen asemakaavan laatiminen on käynnistetty.

**2016 – Ympäristö- ja rakennuslautakunta  
Kasvava Lohja**

**Tavoite**

Kehitetään Lohjan luontoimagoa toteuttamalla terveysluontopolku Liessaareen.

## 2.2 Tasapainoinen talous

### 2016 – Keskushallinto Tasapainoinen talous

Tavoite
Talouden tasapainotuksen koordinointi ja johtaminen, TA 2016 säästöt toteutuvat
Kaupungin organisointimuutoksien läpivienti ja tekninen valmistelu
Organisaatiomuutoksen vaatiman TA 2017 talousarviorakenteen uudistaminen (sis. tunnuslukujen ja suoritteiden arviointi)
Sijaisuusprosessin tehostaminen, luodaan uusi tehokkaampi prosessi sijaisten rekrytointiin
Vuoden 2018 vaalien äänestysalueiden uudelleen tarkastelu
Tarpeettomista tiloista luopuminen, kaupunginhallituksen päätöksenteko tyhjiä tilojen osalta
Palveluverkkotyön koordinointi ja päätöksenteko

### 2016 – Perusturvatoimi Tasapainoinen talous

Tavoite
Tuottavuutta edistetään toiminnan kehittämisessä ja hankinnoissa.
Vuokratyövoimaa ostettu vain erittäin poikkeuksellisissa tilanteissa.

### 2016 – Kasvatus- ja opetuslautakunta Tasapainoinen talous

Tavoite
Sopeutetaan toiminta taloudelliseen tilanteeseen vähentämällä opetuksen/palveluiden määrää
Vahvistetaan talousosaamista
Kehitetään nuorten vapaa-ajan palveluiden järjestämistapoja yhteistyössä 3. sektorin kanssa
Opiskeluhuollon kuntalaskutuksen perusteet uusitaan

### 2016 – Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta Tasapainoinen talous

Tavoite
Sopeutetaan toiminta taloudelliseen tilanteeseen
Lohjan Liikuntakeskus Oy:n kate kattaa poistot



**2016 – Tekninen toimi  
Tasapainoinen talous**

Tavoite
Vuosittain tapahtuva maksujen ja myyntihintojen tarkistaminen: v. 2016 merkittävimpänä vesi- ja jätevesitaksan vuotuinen maksujen tarkistus
Harkinnanvaraisten palveluiden hintojen tarkistaminen kustannuksia vastaavaksi: v. 2016 maksettu 2015 kustannuksia vastaavaksi, ei uusia taso tarkistuksia
Tuotantokeittiön tuotantotapamuutos elokuussa v 2015, samanaikaisesti ulkopuolinen palvelu otettiin omaksi toiminnaksi: toimintatapamuutoksen vaikutuksen laskentaan valmistautuminen v 2014 ja 2016 kustannustasovertailu
Palvelujen toimintatapa ja – muotojen selvittäminen: oma/ostopalvelu, liikelaitostaminen, yhtiöittäminen organisaatioselvitystyön yhteydessä
Palvelusopimusten mukaan toimiminen: v 2016 palvelusopimukset ruokapalvelu, siivouspalvelu, tilojen hoito, koulukuljetukset
Palveluverkon tarkastelun jatkaminen: v. 2016 toimenpiteet palveluverkkopäätösten mukaisesti
Palveluverkon ulkopuolista kiinteistöistä luopuminen
Tuottavuushankkeen mukaisten toimenpiteiden toteuttaminen

**2016 – Kaupunkisuunnittelulautakunta  
Tasapainoinen talous**

Tavoite
Tarvittavat toimistohenkilöstöjärjestelyt tehdään siten, että tulosalueiden tarpeet sovitetaan yhteen joustavasti ja koko toimialan tilanne ja tuleva organisaatiouudistus huomioiden. Uudet toimistohenkilöresurssit sijoitetaan hallintopalveluihin.

**2016 – Ympäristö- ja rakennuslautakunta  
Tasapainoinen talous**

Tavoite
Eläinlääkinnän klinikkamaksut otetaan käyttöön.
Tarvittavat toimistohenkilöstöjärjestelyt tehdään siten, että tulosalueiden tarpeet sovitetaan yhteen joustavasti ja koko toimialan tilanne ja tuleva organisaatiouudistus huomioiden. Uudet toimistohenkilöresurssit sijoitetaan hallintopalveluihin.
Selvitetään mahdollisuudet periä annettavista ympäristönsuojelun lausunnoista maksua.

## 2.3 Hyvät peruspalvelut

### 2016 – Keskushallinto Hyvät peruspalvelut

Tavoite
Kaupungin sisäisissä palveluprosesseissa hyödynnetään sähköisiä palveluita
Luodaan henkilöstösuunnitteluprosessi, jonka osana selvitetään nykyiset osaamiset sekä tulevaisuuden osaamistarpeet (ml. eläköitymisiin varautuminen)
Suunnitellaan ja toteutetaan uusia toimenpiteitä uusien varhe -maksujen hillitsemiseksi
Tiedonohjaussuunnitelman perusteet valmiina
Henkilöstöhallinnon ja taloushallinnon tietojärjestelmämuutokset kaupungin uudelleenorganisoinnissa
Kehityskeskusteluprosessi ja -väline uudistetaan paremmin toimintaa palvelevaksi
Esimieskoulutuksen uudelleen suunnittelu ja koulutuksen kohdistaminen henkilökohtaisempaan toimintatapaan
Tietohallinnon palveluiden rakentaminen ja organisointi Tiera liikkeenluovutuksen jälkeen
Kirjastojen kehittämistä kuntalaisten olohuoneeksi ja palvelupisteeksi jatketaan yhdessä sivistötoimen kanssa. Vuonna 2016 toiminta laajenee Virkkalaan ja Sammattiin.

### 2016 – Perusturvatoimi Hyvät peruspalvelut

Tavoite
Osallistuttu aktiivisesti palveluverkon, palveluiden järjestämistavan ja organisaation uudistamiseen taloudellisemmaksi ja järkevämmäksi.
Lastensuojelun sekä mielenterveys- ja päihdekuntoutuksen palveluiden rakennemuutosta avo- hoitopainotteiseksi jatketaan.
Lasten ja perheiden varhaisen tuen palveluja vahvistetaan yhdistämällä ehkäisevä perhetyö ja lapsiperheiden kotipalvelu sekä uudistamalla perheneuvolan työmalli.

**2016 – Kasvatus- ja opetuslautakunta  
Hyvät peruspalvelut**

<b>Tavoite</b>
Otetaan käyttöön esiopetuksen opetussuunnitelma sekä perusopetuksen ja lukiokoulutuksen tuntijako ja opetussuunnitelma
Käynnistetään erityisopetuksen tukijakso ja Etappi-luokka 1.8.2016 lähtien
Varhaiskasvatuksen henkilöstön taidot asiakkaiden osallistamiseksi lisääntyvät
Alueen asukkaat osallistuvat monitoimijatalojen suunnitteluun ja toimintaan
Mentorointitoiminta vakinaistetaan osaksi varhaiskasvatuksen osaamisen ja johtamisen kehittämistä
Resurssia siirretään varhaiskasvatuksen asiakasohjaukseen
Toimintakeskus Harjulan muuttaminen nuorisokeskukseksi käynnistyy
Nuorten kesätyöllistämishanke jatkuu
Nuorisotyöpajatoiminnan opinnollistamisen kehittäminen jatkuu
Nuorisopalveluissa tarjotaan matalan kynnyksen harrastusmahdollisuuksia
Esiopetuksen ja koulun nivelvaihetta kehitetään ja tuetaan kohdennetulla avustajatoiminnalla
Varmistetaan opiskeljahuollon kuntakohtaisten suunnitelmien toimeenpano

**2016 – Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta  
Hyvät peruspalvelut**

<b>Tavoite</b>
Kulttuuripolkutoiminta vakiintuu osaksi perusopetusta
Monipuolistetaan kulttuuripalvelujen järjestämistapoja ja lisätään kuntalaisten osallisuutta monitoimijataloissa
Kehitetään Avoin kirjasto-toimintaa Karjalohjalla ja Ojaniittalossa
Luodaan uusia palveluita liikkujien määrän lisäämiseksi

**2016 – Tekninen toimi  
Hyvät peruspalvelut**

<b>Tavoite</b>
Tietojärjestelmien hyödyntäminen
Asukasyhdistysten ympäristön siivoustalkoissa avustaminen välineillä ja kuljetuspalvelulla, pienten ulkopalvelu verkoston ylläpidon yhteistyö
Julkisen liikenteen toteuttaminen ELY:n kanssa solmitun yhteistyösopimuksen mukaisesti siirtymävaiheessa 2016-2019
Tuotekehittäjä koulutuksen hyödyntäminen

**2016 – Kaupunkisuunnittelulautakunta  
Hyvät peruspalvelut**

**Tavoite**

Tontinlohkominen tehdään asiakkaalle luvatus aikataulun mukaisesti (2,5 kk).

Maastomittaustoimintaa tehostetaan tekniikan kehityksen suorien mahdollisuuksien mukaan optimaalisella työyksikkökoolla ja resursseja järjestetään sekä painotetaan töiden mukaisesti.

**2016 – Ympäristö- ja rakennuslautakunta  
Hyvät peruspalvelut**

**Tavoite**

Eläinlääkärivastaanottoverkko säilyy ennallaan neljässä toimipisteessä. Vastaanottojen varustusta kehitetään ajanmukaisemmaksi.

Maa-aineslupien ja ympäristölupien yhteiskäsittely sekä näiden asioiden yhteisvalvonta yhteen sovitetaan.

## 2.4 Laadukas ympäristö

**2016 – Keskushallinto  
Laadukas ympäristö**

**Tavoite**

Tulostamisen keskittäminen ja järjeistäminen

Aluedemokratian tukeminen sähköisillä palveluilla

Osallistuminen torialueen kehittämiseen yhdessä teknisen ja ympäristötoimen kanssa

Kaupungin matkailupalveluiden siirto keskustaan

**2016 – Perusturvatoimi  
Laadukas ympäristö**

**Tavoite**

Niilonpirtin uudisrakennus valmistunut.

Toimitilojen käyttöä tehostetaan Keskustan terveysaseman uudelleen järjestelyillä.

**2016 – Kasvatus- ja opetuslautakunta  
Laadukas ympäristö**

**Tavoite**

Huolehditaan henkisestä ja fyysisestä turvallisuudesta, mm. toteuttamalla koulujen peruskorjaus- ja uudisrakentamishankkeet investointisuunnitelman mukaisesti

2016 – Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta  
Laadukas ympäristö

**Tavoite**

Lisätään yhteisöllisiä toimintatapoja kulttuuripalvelujen toimistohenkilöstön osalta

2016 – Tekninen toimi  
Laadukas ympäristö

**Tavoite**

Toimipisteiden toimivuuden varmistaminen palveluverkkoratkaisujen mukaisesti ja kyläkeskuksissa maankäytön kehityskuvan mukaisesti

Infran toteuttaminen keskustan tarpeita vastaavasti (Paikkarinkatu-Karstuntie kiertoliittymä)

Vanhojen kaatopaikkojen kunnostaminen ensisijaisuusjärjestyksenä pohjavesialueet: v. 2016 Harjun ent. kaatopaikka

Vesihuoltolaitoksen omavalvonta- ja ajantasaistettujen suojelusuunnitelmien mukaan toimiminen

Liikenneväylien hoitaminen suolausta välttämällä, käyttö vain erityisissä sääolosuhteisissa liikenteellisesti erityisissä kohteissa

Hinku-toimenpideohjelman mukaisten toimenpiteiden toteuttaminen (aurinkopaneelipilotointi, katuvalaisinten vaihto, Peltoniemen puhdistamon jätevesilämmön hyödyntäminen)

Sisäilmaryhmän säännöllinen reagoiva toiminta

Kuntokierroksen suunnitelmallinen jatkaminen

Energiasäästö keittiömuutosten yhteydessä hankittavilla energiatehokkaila laitteilla

Ruokapalvelun tuotantotavan muutoksen johdosta kuljetusten ja kuljetuksen aiheuttamien päästöjen merkittävä väheneminen

2016 – Kaupunkisuunnittelulautakunta  
Laadukas ympäristö

**Tavoite**

Ympäristötoimen koordinoiman ekotukihenkilötoiminnan asema vakiinnutetaan ja sitä pyritään laajentamaan sekä kaupungin sisällä että yhteistyömahdollisuuksien hyödyntämiseksi myös naapurikuntiin.

Tehostetaan HINKU-hankkeen sisäistä ja ulkoista tiedottamista.

Kaavoituksessa arvioidaan ilmastovaikutukset.

**2016 – Ympäristö- ja rakennuslautakunta  
Laadukas ympäristö**

Tavoite
Terveydensuojelu-, eläinsuojelu- ja eläintautivalvontaa toteutetaan suunnitelman mukaisesti sekä edistetään yhteistyötä muiden viranomaistahojen kanssa.
Ympäristötoimen koordinoiman ekotukihenkilötoiminnan asema vakiinnutetaan ja sitä pyritään laajentamaan sekä kaupungin sisällä että yhteistyömahdollisuuksien hyödyntämiseksi myös naapurikuntiin.
Tehostetaan HINKU-hankkeen sisäistä ja ulkoista tiedottamista.
Selvitetään Karjalohjan alueen ja Sammatin alueen lämmitysöljysäiliötilanne
Osallistutaan Lohi Lohjanjärvelle -hankkeeseen.

## 2.5 Toimiva tietoyhteiskunta

**2016 – Keskushallinto  
Toimiva tietoyhteiskunta**

Tavoite
Asiakaspalvelun ”virtuaalisesti internetissä” pilotti
Sähköisen varausjärjestelmän käyttöönotto matkailutoimessa ja kaivosmuseon varaamisessa
Kaupungin kriittisiä toimintoja varmennettu
Hjalmar -henkilöstöportaalin aineistojen ja sisällön läpikäynti ja sisällön tiivistäminen
Tietoturvan nostaminen kaupungin sisäverkoissa, painopisteenä terveystoimen, kiinteistötoimen ja vesihuollon tietoverkkoratkaisuissa
Tietoteknisten etätyöratkaisujen edelleen kehittäminen
Tietoverkon toiminnallisen varmuuden lisääminen (mm. ulkoiset tietoliikenneyhteydet)
Raindance -kuntamallin käyttöönotto
Luottamushenkilöportaali kattavasti käytössä sekä hallituksessa että valtuustossa, tavoitteena paperitulosteista luopuminen
Internet-sivuston uusiminen ja uusien mobiilipalvelujen hyödyntäminen
Intranetin päätasot on uusittu
Länsi-Uudenmaan kuntien tietohallinnon ja -tekniikan verkostomainen toimintamalli on luotu

**2016 – Perusturvatoimi  
Toimiva tietoyhteiskunta**

Tavoite
Sähköinen asiointi laajentunut toimialalla.
Henkilöstön osaamisen vahvistaminen sähköisten palvelujen, tietojärjestelmien ja teknologian osalta.

**2016 – Kasvatus- ja opetuslautakunta  
Toimiva tietoyhteiskunta**

Tavoite
Toteutetaan koulujen tieto- ja viestintäteknikkaa kehittämissuunnitelman (digiagendan) mukaisesti
Toteutetaan lukioiden sähköiset ylioppilaskirjoitukset ylioppilastutkintolautakunnan mukaisesti
Kehitetään sähköisiä opiskeluhuoltopalveluita
Nuorisopalveluissa jatketaan sosiaalisen median sovellusten hyödyntämistä nuorten kohtaamis-työssä ja markkinoinnissa

**2016 – Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta  
Toimiva tietoyhteiskunta**

Tavoite
Edistetään asukkaiden ja henkilöstön tietoteknistä osaamista
Sosiaalista mediaa hyödynnetään tehokkaammin liikuntapalveluiden markkinoinnissa

**2016 – Tekninen toimi  
Toimiva tietoyhteiskunta**

Tavoite
Reittisuunnitteluohjelman kehittäminen avoimen joukkoliikenteen ja tavaraliikenteen suunnittelussa
Mysin tilaus- ja laskutusominaisuuden kattava käyttäminen tuotantokeittiön myötä > tietojärjestelmä perusteinen kattava tiedonvälitys-, tilaus- ja laskutustoimintatapa
Työaikailmoitus ja palkanlaskenta järjestelmien käyttöönotto

**2016 – Kaupunkisuunnittelulautakunta  
Toimiva tietoyhteiskunta**

Tavoite
Kehitetään internet- ja intranet-karttapalvelun tietosisältöä ja toiminnollisuutta mm aineistojen sähköisellä kauppapaikalla (kaavanpohjakartta, rakennuslupakuvat, ajantasa-asemakaava) ja saatavilla olevien aineistojen lisäämisen kautta.
Täydennetään Lupapiste.fi taustakartta-aineistoja kaavanpohjakartalla ja ajantasa-asemakaavalla.
Maaomaisuus- ja vuokralaskutusjärjestelmän hankinnan valmistelu käynnistetään.
Kaavoituksen lupia on mahdollista hakea myös Lupapiste.fi -palvelun kautta.

**Tavoite**

Eläinlääkintäpalveluiden yhteinen potilastietojärjestelmä otetaan käyttöön.

Selvitetään ympäristönsuojelun lupa- ja ilmoitusasioiden sähköiset käsittelymahdollisuudet.

Kaikki rakennusvalvontaan tulevat luvat siirretään lupapistepalveluun. Lupapisteen kautta aineisto saadaan arkistoitua sähköisesti. Työmaa-aikainen valvonta pyritään hoitamaan sähköisesti.



### 3 Tuloslaskelmat ja toiminnalliset muutokset

#### 3.1 Keskusvaalilautakunta

##### 3.1.1 Toiminnan sisältö ja laajuus

Sisältö:	Laajuus	tuotot/kulut € ulkoiset
<b>Vaalit:</b> Kunnallisvaalit ja valtiolliset vaalit	36 971 äänioikeutettua	0

##### 3.1.2 Keskusvaalilautakunnan tuloslaskelma ja toiminnalliset muutokset

Vuonna 2016 ei järjestetä säännönmukaisia vaaleja. Kuntavaalit järjestetään vuonna 2017 ja presidentinvaalit vuonna 2018.

10-3 (Keskusvaalilautakunta)	TP 2014	TA 2015 alkup.	TA 2015 muutettu	16 TA	17 SV	18 SV
<b>Toimintatuotot</b>	<b>72 790</b>	<b>62 400</b>	<b>62 400</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>117 000</b>
Myyntituotot	0	0	0	0	0	0
Maksutuotot	0	0	0	0	0	0
Tuet ja avustukset	72 790	62 400	62 400	0	0	117 000
Muut tuotot	0	0	0	0	0	0
Vuokratuotot	0	0	0	0	0	0
Muut toiminttuotot	0	0	0	0	0	0
<b>Toimintakulut</b>	<b>-173 762</b>	<b>-160 890</b>	<b>-160 890</b>	<b>-1 355</b>	<b>-222 199</b>	<b>-247 505</b>
Henkilöstökulut	-133 486	-136 620	-136 620	0	-140 124	-225 305
Palkat ja palkkiot	-122 833	-122 300	-122 300	0	-125 566	-203 900
Henkilösivukulut	-10 653	-14 320	-14 320	0	-14 558	-21 405
Eläkekulut	-7 920	-9 580	-9 580	0	-8 961	-12 267
Muut henkilösivukulut	-2 733	-4 740	-4 740	0	-5 597	-9 138
Palvelujen ostot	-33 901	-24 270	-24 270	-745	-76 456	-17 570
Asiakaspalvelujen ostot	0	0	0	0	0	0
Muiden palvelujen ostot	-33 901	-24 270	-24 270	-745	-76 456	-17 570
Aineet, tarvikkeet ja tavara	-2 949	0	0	0	-5 000	-4 000
Avustukset	0	0	0	0	0	0
Muut kulut	-3 426	0	0	-610	-619	-630
Vuokratulut	-3 426	0	0	-610	-619	-630
Muut toimintakulut	0	0	0	0	0	0
<b>Toimintakate</b>	<b>-100 972</b>	<b>-98 490</b>	<b>-98 490</b>	<b>-1 355</b>	<b>-222 199</b>	<b>-130 505</b>

## 3.2 Tarkastuslautakunta

### 3.2.1 Toiminnan sisältö ja laajuus

Sisältö:	Laajuus	tuotot/kulut €
Tarkastuslautakunta	10 kokousta controller 0,3 htv	0 -42 018
Tilintarkastus	62 lakisääteistä tarkastus- päivää	0 -38 600

### 3.2.2 Sitovat tavoitteet: tarkastuslautakunta

- Valtuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisen arviointi;
- Tilintarkastuksen, sisäisen tarkastuksen ja tarkastuslautakunnan työohjelmien koordinointi toisiaan tukeviksi ja päällekkäisyyksiä välttäväksi tarkastuskokonaisuudeksi;
- Valtuustokaudelle 2013 - 2016 laaditun arviointisuunnitelman ja tilikaudelle 2016 laaditun työohjelman laatiminen ja sen toteuttaminen arviointityössä;
- Tuottavuutta, tuloksellisuutta ja tehokkuutta kuvaavien tunnuslukujen ja suoritteiden arviointi Lohjan ja vertailukuntien välillä

#### Tarkastuslautakunnan tuloslaskelma

12-3 (Tarkastuslautakunta)	TP 2014	TA 2015 alkup.	TA 2015 muutettu	16 TA	17 SV	18 SV
<b>Toimintatuotot</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>
Myyntituotot	0	0	0	0	0	0
Maksutuotot	0	0	0	0	0	0
Tuet ja avustukset	0	0	0	0	0	0
Muut tuotot	0	0	0	0	0	0
Vuokratuotot	0	0	0	0	0	0
Muut toiminttuotot	0	0	0	0	0	0
<b>Toimintakulut</b>	<b>-78 983</b>	<b>-87 420</b>	<b>-87 420</b>	<b>-83 106</b>	<b>-84 302</b>	<b>-85 836</b>
Henkiköstkulut	-34 227	-40 990	-40 990	-34 448	-34 913	-35 559
Palkat ja palkkiot	-29 527	-34 470	-34 470	-29 871	-30 257	-30 706
Henkilösivukulut	-4 700	-6 520	-6 520	-4 577	-4 656	-4 853
Eläkekulut	-3 548	-4 960	-4 960	-3 078	-3 136	-3 181
Muut henkilösivukulut	-1 152	-1 560	-1 560	-1 499	-1 520	-1 672
Palvelujen ostot	-44 056	-45 230	-45 230	-47 856	-48 575	-49 448
Asiakaspalvelujen ostot	0	0	0	0	0	0
Muiden palvelujen ostot	-44 056	-45 230	-45 230	-47 856	-48 575	-49 448
Aineet, tarvikkeet ja tavara	-309	-820	-820	-320	-325	-331
Awustukset	0	0	0	0	0	0
Muut kulut	-391	-380	-380	-482	-489	-498
Vuokratulut	-230	0	0	-282	-286	-291
Muut toimintakulut	-161	-380	-380	-200	-203	-207
<b>Toimintakate</b>	<b>-78 983</b>	<b>-87 420</b>	<b>-87 420</b>	<b>-83 106</b>	<b>-84 302</b>	<b>-85 836</b>

### 3.3 Yleinen luottamushenkilöhallinto

#### 3.3.1 Toiminnan sisältö ja laajuus

Sisältö:	Laajuus	tuotot/kulut €
Kaupunginvaltuusto	51 jäsentä, 10 kokousta	0 -205 993
<b>Kaupunginhallitus:</b> Kaupunginhallitus (kokoustoiminta, seminaarit, matkat, tapahtumat, kaupunginjohtaja) ja toimikunnat	13 kaupunginhallituksen ja 5 henkilöstöjaoston jäsentä, yhteensä 35 kokousta	0 -393 610

#### 3.3.2 Tuloslaskelma ja toiminnalliset muutokset

14-3 (Yleinen luottamushenkilöhallinto)	TP 2014	TA 2015 alkup.	TA 2015 muutettu	16 TA	17 SV	18 SV
<b>Toimintatuotot</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>
Myyntituotot	0	0	0	0	0	0
Maksutuotot	0	0	0	0	0	0
Tuet ja avustukset	0	0	0	0	0	0
Muut tuotot	0	0	0	0	0	0
Vuokratuotot	0	0	0	0	0	0
Muut toiminttuotot	0	0	0	0	0	0
<b>Toimintakulut</b>	<b>-703 797</b>	<b>-975 960</b>	<b>-975 960</b>	<b>-780 441</b>	<b>-791 237</b>	<b>-805 135</b>
Henkiköstkulut	-444 741	-601 900	-601 900	-491 954	-498 352	-506 981
Palkat ja palkkiot	-358 576	-483 170	-483 170	-397 787	-402 946	-408 947
Henkilösivukulut	-86 165	-118 730	-118 730	-94 167	-95 406	-98 034
Eläkekulut	-76 099	-101 050	-101 050	-75 929	-76 933	-77 897
Muut henkilösivukulut	-10 066	-17 680	-17 680	-18 238	-18 473	-20 137
Palvelujen ostot	-208 121	-332 450	-332 450	-242 309	-245 950	-250 374
Asiakaspalvelujen ostot	0	0	0	0	0	0
Muiden palvelujen ostot	-208 121	-332 450	-332 450	-242 309	-245 950	-250 374
Aineet, tarvikkeet ja tavara	-18 745	-11 810	-11 810	-7 508	-7 637	-7 773
Avustukset	-3 640	-910	-910	-9 500	-9 690	-9 865
Muut kulut	-28 550	-28 890	-28 890	-29 170	-29 608	-30 142
Vuokratulut	-27 953	-27 510	-27 510	-28 554	-28 982	-29 504
Muut toimintakulut	-597	-1 380	-1 380	-616	-626	-638
<b>Toimintakate</b>	<b>-703 797</b>	<b>-975 960</b>	<b>-975 960</b>	<b>-780 441</b>	<b>-791 237</b>	<b>-805 135</b>

### 3.4 Keskushallinto

#### 3.4.1 Toiminnan sisältö ja laajuus

Sisältö:	Laajuus	tuotot/kulut € ulkoiset
Kehittämisen- ja elinkeinopalvelut: yhteistoiminta, elinkeinon kehittäminen, markkinointi, matkailutoiminta, maataloustoiminta, kehittäminen, lakipalvelut, sosiaaliamiespalvelut, velkaneuvonta, pysäköinninvalvonta	3 100 yritystoimipaikkaa, EU-tukikelpoisia maatiloja 400 kpl uusia velkaneuvonnan asiakkaita 120 ja asiakastapaamisia 240	583 064 -2 538 258
Talousohjelmien: taloussuunnittelu, kunnallisvero, taloushallinto	ostolaskuja 62 000 kpl tositteita 67 500 kpl	0 -1 854 457
Henkilöstöpalvelut: virka- ja työsuhdehallinto (virkamieshallinto, luottamusmiestoiminta), työllisyystyöt, palkanlaskenta, henkilöstöpalvelut ja yhteistoiminta (tyky-toiminta, henkilöstöetuedut, yhteistoiminta ja työsuojelu, työterveyshuolto)	palveluksessa oleva henkilöstö n. 3 209 (v.2013 3309), vakituinen henkilöstö 2 491 (v.2013 2502), määräaikaisia kausivaihtelun mukaan n. 750, palkkalaskelmia 56 670/v	774 781 -5 274 842
Hallintopalvelut: liikelaajat, kansainvälinen toiminta, viestintä, keskusjohdon hallintopalvelut, virastopalvelut (monistamo, postitus, arkisto), asiakaspalvelukeskus	- valtuuston kokouksia 10 - hallituksen ja henkilöstöjooston kokouksia 33 - Asiakaspalvelupiste Monkolassa, palvelupisteet Karjalohjan ja Saukolan kirjastoissa sekä Virkkalan ja Sammatin kirjastoissa vuoden 2016 aikana	2 504 -955 523
Tietopalvelut: Lohjan tietohallinto, puheviestintä, seututietotekniikka	käyttäjätunnuksia 3491 puhelinliittymiä 534 gsm liittymiä 1427 dataliittymä 628 (TVT, kiinteistö yms.)	74 287 -1 686 965

#### 3.4.2 Keskushallinnon tuloslaskelma ja toiminnalliset muutokset

**Keskushallinnon** vuoden 2016 toiminta sopeutetaan tehtyjen säästöjen puitteissa. Keskushallinnon toiminta tulee mahdollisesti painottumaan laajasti uuden organisaatio mallin valmisteluun sekä tähän liittyvien teknisten toimintojen valmisteluun. Vuoden 2016 aikana tapahtuu ystävyyskuntavierailu Solkovasta. Vuoden 2016 aikana Lohja isännöi myös pohjoismaisen yhteistyötä ja ystävyyskuntavierailua.

Henkilöstöpalveluiden ja tietohallinnon yhteisenä painopisteenä on esimiesten koulutuksen lisääminen ja tarkempi kohdistaminen. Tavoitteena on luoda uudentyyppistä täsmäkoulutusta henkilökohtaisella tasolla jokaiselle esimiehelle. Tietopalveluiden painopisteenä on perusinfrastruktuurin kehittäminen Tieran liikkeenluovutuksen jälkeen.

Talousarvioon varataan 45.000 euron määräraha käytettäväksi TYP-johtajan / kaupungin työllisyyskoordinaattorin palkkaukseen. TYP-koordinaattori toimii samalla Länsi-Uudenmaan TYP (työvoiman palvelukeskus) -palvelukeskuksen johtajana.

Kehittämispalveluiden painopisteenä on edistää Lohjan tunnettavuutta ja parantaa elinkeinoelämän toimintamahdollisuuksia.

Hallintopalveluiden painopisteenä on kehittää kirjastojen yhteyteen luotujen ja luotavien asiakaspalveluiden toimintamallia ja sähköistä palveluympäristöä sekä kuvata ja kehittää kaupungin tietovarantojen ja tiedonohjauksen toimintamalleja sekä sähköistä kokouskäytäntöä. Hallintopalvelut tehostavat viestintää ja siihen liittyvää yhteistyötä toimialojen kanssa.

Talouspalveluiden painopisteenä on kehittää talousarvion ja raportoinnin sähköisiä toimintamalleja sekä seurata tuottavuushankkeen edistymistä.

## Keskushallinnon tuloslaskelma

16-3 (Keskushallinto)	TP 2014	TA 2015 alkup.	TA 2015 muutettu	16 TA	17 SV	18 SV
<b>Toimintatuotot</b>	<b>3 199 292</b>	<b>3 340 910</b>	<b>3 340 910</b>	<b>3 335 376</b>	<b>3 388 091</b>	<b>3 449 077</b>
Myyntituotot	2 051 209	2 096 210	2 096 210	2 167 388	2 200 515	2 240 126
Maksutuotot	84 433	74 990	74 990	85 350	86 567	88 124
Tuet ja avustukset	608 886	695 540	695 540	622 338	632 918	644 310
Muut tuotot	454 764	474 170	474 170	460 300	468 091	476 517
Vuokratuotot	185 677	186 490	186 490	189 300	192 484	195 949
Muut toiminttuotot	269 087	287 680	287 680	271 000	275 607	280 568
<b>Toimintakulut</b>	<b>-10 142 585</b>	<b>-10 399 860</b>	<b>-10 399 860</b>	<b>-13 499 282</b>	<b>-13 710 949</b>	<b>-13 967 477</b>
Henkiköstökulut	-3 976 843	-4 177 770	-4 177 770	-4 604 141	-4 665 794	-4 759 511
Palkat ja palkkiot	-2 950 712	-3 079 280	-3 079 280	-3 422 948	-3 467 139	-3 518 199
Henkilösivukulut	-1 026 131	-1 098 490	-1 098 490	-1 181 193	-1 198 655	-1 241 312
Eläkekulut	-860 313	-919 630	-919 630	-955 195	-969 731	-982 634
Muut henkilösivukulut	-165 818	-178 860	-178 860	-225 998	-228 924	-258 678
Palvelujen ostot	-5 472 997	-5 541 010	-5 541 010	-4 996 045	-5 071 004	-5 162 289
Asiakaspalvelujen ostot	-23 386	-23 560	-23 560	-24 000	-24 360	-24 798
Muiden palvelujen ostot	-5 449 611	-5 517 450	-5 517 450	-4 972 045	-5 046 644	-5 137 491
Aineet, tarvikkeet ja tavara	-195 387	-150 000	-150 000	-173 584	-176 538	-179 713
Avustukset	-3 000	-45 360	-45 360	-3 243 000	-3 307 860	-3 367 401
Muut kulut	-494 358	-485 720	-485 720	-482 512	-489 753	-498 563
Vuokratulot	-373 944	-369 860	-369 860	-313 541	-318 247	-323 973
Muut toimintakulut	-120 414	-115 860	-115 860	-168 971	-171 506	-174 590
<b>Toimintakate</b>	<b>-6 943 293</b>	<b>-7 058 950</b>	<b>-7 058 950</b>	<b>-10 163 906</b>	<b>-10 322 858</b>	<b>-10 518 400</b>
Suunnitelmanmukaiset poistot	-628 050	-603 820	-603 820	-661 376	-683 824	-706 272

## Kehittämis- ja elinkeinopalvelut

Vuonna 2016 matkailutoimi keskittyy parantamaan Lohjan ympärivuotista houkuttelevuutta kotimaisille matkailijoille sekä seudullisesti kansainvälisille markkinoille yhteistyössä matkailumarkkinointiyhtiö LUMOn kanssa. Yhteistyön pohjalla on Länsi-Uudenmaan yhteinen matkailustrategia, brändikäsikirja sekä markkinointisuunnitelma. Matkailutuotteiden saavutettavuuden parantaminen sähköisten palvelujen kautta ja henkilökohtaisesti sekä laadun parantaminen ovat tärkeimmät toimenpiteet matkailuyrittäjien liiketoiminnan kehittämisessä. Valtuusto on linjannut kasvustrategiassa Kaivosmuseo-hankkeen kohteena kehittämisen kärjeksi ja Tytyrin kehitystä jatketaan yhdessä sivistystoimen kanssa. Lohjan matkailun muuttoa kaupungin keskustaan valmistellaan.

Päämäärätietoinen brändistrategian rakentaminen aloitetaan pohjautuen sidosryhmiltä kerättyyn tietoon Lohjan vahvuuksista ja positiivisista puolista. Asukasmarkkinointiin kehitetään henkilökohtainen ja aktiivinen ote yhteistyössä koko organisaation kanssa ja markkinointi suunnataan pääkaupunkiseudulle muuttaviin, niin että osa sinne suuntautuvasta asukasvirrasta löytäisi uuden asuinpaikan Lohjalta. Uudessa palvelupaketissa muuttaminen Lohjalle tehdään mahdollisimman helpoksi. Palvelupaketin avulla uusille asukkaille annetaan apua kaikissa muuttoon liittyvässä asioissa (työpaikka, opintomahdollisuudet, asuminen, yritystoiminnan aloittaminen, lasten hoitopaikka, harrastusmahdollisuudet).

Yritysten sijaintipaikka Turku – Helsinki - Hanko risteyskohdassa ottaen huomioon myös lentokentän läheisyyden on logistisesti loistava. Yritysmarkkinoinnin kärki suunnataan sijoittumistaan suunnitteleville yrityksille.

Kehittämistoimi johtaa kaupungin palveluverkon ja organisaation uudistamista ja osallistuu kaupungin edunvalvontaan sekä ulkoisten suhteiden hoitamiseen.

Seudullisen kehittämissyhtiön Novago Yrityskehitys Oy:n kautta tuotetaan lohjalaisille yrityksille maksutonta kehittämis- ja rahoitusneuvontapalvelua sekä yritysten perustajille perustamisneuvontaa. Nummentielle sijaitsevassa yrittäjätalossa toimii yrityshautomo ja yritysten tuotekehittämisneuvontapalveluja tarjoaa Novagon yhteydessä toimiva aikaisemmin keksintösäätiön omistama protopaja.

Alueen noin 1600 maatilasta yli 400 lohjalaisen mm. maatalousyrittäjän tukihallinnosta, satovahinko-asioista ja eläinrekisterin ylläpidosta vastaa Länsi-Uudenmaan maaseutuhalvinto, joka perustettiin Inkoon kunnan yhteyteen vuoden 2013 alussa. Maaseutuyhteistyössä ovat mukana Espoo, Hanko, Karkkila, Inkoo, Kirkkonummi, Lohja, Raasepori, Siuntio ja Vihti. Yhdeksän maaseutuasiamiestä palvelevat maanviljelijöitä isäntäkunnassa Västankvarnissa ja Vihdin Nummelassa. Lohjalaisille maatalousyrittäjille myönnetty tuet ylittävät 10 milj.€

Tulosalue sisältää lakipalvelut, sosiaaliasiamiespalvelut sekä velkaneuvonnan ja pysäköinninvalvonnan. Tulosalueen määrärahoihin sisältyvät myös seudullinen LEADER-toiminta sekä edunvalvontapuolelta Uudenmaan liiton ja Suomen kuntaliiton maksuosuudet.

## **Talouspalvelut**

Vuonna 2016 toteutetaan taloushallinnon ohjelmistojen laajamittainen uudistaminen, jonka tarkoituksena on tehostaa talouspalveluiden toimintaa. Lisäksi ohjelmiston uudistamisella varaudutaan organisaatiouudistuksen haasteisiin. Vuonna 2016 jatketaan talousarvioprosessin suoritelaskennan kehittämistä ja yhdenmukaistamista.

Talouspalveluiden keskeisimmät tavoitteet vuodelle 2016 ovat Raindance -kuntamallin käyttöönotto ja kustannuspaikkarakenteen uudistaminen vastaamaan uutta organisaatiota. Organisaation uudistamisen yhdistämisen yhteydessä on järkevää siirtää talousarvion laadinta Budnet -ohjelmistosta Raindance -budjetointiin.

## **Henkilöstöpalvelut**

Henkilöstöpalveluiden vuoden 2016 pääasiallisia tavoitteita määrittää henkilöstöohjelma 2014 - 2017. Keskeisiä tavoitteita ovat henkilöstön osaamisten kartoittaminen ja osaamisen kehittäminen osana henkilöstösuunnitteluprosessia, työhyvinvoinnin tukeminen eri tavoin mm. päivittämällä kehityskeskusteluprosessi ja yhteisten toimintatapojen luominen kaikkien eri toimijoiden välille työllisyyden edistämiseksi. Keskushallinnon henkilöstöpalveluiden budjettiin on siirretty perusturvatoimesta työmarkkinatuen kuntaosuus 3,24 milj. €

Johtamisosaamiseen panostetaan suunnitelmallisesti kehittämällä koulutusohjelma, joihin kaikki esimiehet osallistuvat. Samalla taataan henkilöstön yhdenvertainen kohtelu ja varmistetaan kaupungin ohjeiden yhdenmukainen noudattaminen.

## Hallintopalvelut

Hallintopalveluiden yksikkö vastaa kaupunginvaltuuston ja -hallituksen kokouspalveluista. Kokemukset sähköisistä kokouskäytännöistä eri toimielimissä ovat olleet positiiviset, joten myös valtuusto pyrkii ottamaan laajasti käyttöön sähköistä kokouskäytäntöä. Tavoitteena on luopua paperimuotoisista esityslistoista sekä hallituksessa että valtuustossa. Tämä on osa kaupungin tuottavuushanketta. Paperisten esityslistojen vähentyminen on huomioitu monistamon kopiokonehankinnoissa.

Viestinnän osalta vuonna 2016 keskitytään kotisivujen ja intran uusimiseen sekä sosiaalisen median hyödyntämiseen. Kuntalaisille toimitetaan uusi palveluopas vuoden 2016 aikana. Vastaavasti positiivista kaupunkikuvaa pyritään terävöittämään viestinnän keinoin. Suurimmat haasteet liittyvät palveluverkkouudistukseen ja organisaatorakenteen muuttamiseen. Keskushallinto tiivistää yhteistyötä toimialojen kanssa kaikilla viestinnän osa-alueilla.

Keskushallinnon palveluksessa on yksi kielenkääntäjä. Tämä vastaa periaatepäätöstä vapaaehtoisesta kaksikielisyydestä, johon Lohjan kaupunki on hyväksymällä kielipalvelusitoumuksella sitoutunut. Töiden ruuhkautumisen estämiseksi välttämättömiä käännöspalveluita ostetaan tarpeen mukaan ulkopuolisilta alan ammattilaisilta.

Kaupungintalo Monkolan asiakaspalvelupisteen keskeisimpiä kehittämishankkeita ovat sähköisen ajanvarauksen käyttöönotto, videoneuvottelu mahdollisuuksien lisääminen, takaisinsoittojärjestelmän hyödyntäminen ja olemassa olevien asiakaspalveluprosessien läpikäynti. Karjalohjan ja Saukkolan kirjastoissa on toimivat palvelupisteet. Samaa toimintamallia tullaan laajentamaan vuoden 2016 aikana Virkkalan ja Sammatin kirjastoihin.

Hallintopalveluiden tulosalue vie eteenpäin tiedonohjaussuunnitelmaa TOS:ia ja tehostaa lähidemokratiatoimintaa kuntalaisläheisemmäksi.

## Tietohallinto

Tietohallinnon 2016 suunnitelmassa toiminnan pääpaino on jatkaa henkilöstön osaamisen parantamista ja kaupungin yleisen sähköisen asiain kehittämistä. Esimiehille luodaan oma koulutuskokonaisuus yhdessä henkilöstöpalveluiden kanssa. Tätä varten tietohallinnon henkilöstöä siirrytään henkilöstöpalveluihin henkilöstöjohtajan ohjaukseen. Tarkoituksena on luoda henkilöstöpalveluiden ja tietopalveluiden henkilöistä uudentyypinen henkilöstön kehittäjäryhmä ja toimintamalli, jolla koulutetaan esimiehiä eri aihekokonaisuuksista.

Tietoturvan osalta tietoteknisen toimintaympäristön valvontaa lisätään. Vuoden 2014 ja 2015 aikana tietoturvakysymykset ovat lisääntyneet ja tätä varten hankitaan valvonta- ja turvajärjestelmiä tietoturvatason seurantaan. Henkilöstön osalta käynnistetään uudestaan henkilöstölle tarkoitettuja tietoturvakoulutuksia ja itseopiskelupaketteja. Vuoden 2016 aikana päivitetään kaupungin tietoturvaohjeistus ja periaatteet.

Keskushallinnon sähköisiä palveluita kehitetään edelleen keskushallinnon yhteisillä työhallinnan tietojärjestelmillä sekä sähköisillä työpyyntölomakkeilla. Tieran liikkeenluovutuksen purkamisen johdosta tietopalveluiden omat toimintamallit suunnitellaan uudestaan. Seudullisesti osallistutaan Länsi-Uudenmaan tietohallintoyhteistyöhön. Tarkoituksena on luoda suuntaviivoja sote-jälkeiselle tietotekniselle toiminnalle ja tietopalveluiden järjestä-

miselle niin, että Länsi-Uudellamaalla olisi sotea ja kuntia palveleva uusi yhteinen toimintaorganisaatio.

Tietoverkon luotettavuutta ja tietoturvasuus parannetaan uusimalla keskuslaitteita, nostamalla tietoliikenneyhteyksien nopeuksia pieniessä toimipisteissä sekä hyödyntämällä langattomia verkkotekniikoita. Kriittisten ulkoisten tietoyhteyksien osalta avataan varayhteyden mm. internettoimintaa varten.

Tietohallinnon nykyinen budjetti kattaa nykyisen toiminnan ylläpitämiseen tarvittavat käyttökustannukset. Kehittämishankkeet toteutetaan pääosin investointibudjetin kautta.



### 3.5 Perusturvalautakunta

#### 3.5.1 Toiminnan sisältö ja laajuus

Sisältö:	Laajuus	Tuotot/Kulut € ulkoiset
<b>Hallintopalvelut</b>		0 -748 485
Hallinto, talous, suunnittelu	perusturvalautakunta: 10 kokousta yksilöjaosto: 10 kokousta	
<b>Ikääntyneiden palvelut</b>		9 176 533 -34 517 900
Palveluohjaus, kotihoito, vanhusten päivätoiminta, ateriapalvelut, kuljetuspalvelut, hoivakodit, vanhainkoti, osastot	yli 75-vuotiaita 3 500 hoitopaikat yhteensä 518	
<b>Erityispalvelut</b>		1 034 497 -19 469 307
Vammaisten ja kehitysvammaisten palvelut, perheneuvola, mielenterveys- ja päihdepalvelut	asiakkaat 1 900	
<b>Sosiaalipalvelut</b>		3 019 763 -18 558 344
Aikuissosiaalityö, toimeentulotuki, sosiaalinen kuntoutus, lapsiperhetyö, lastensuojelupalvelut	toimeentulotukiasiakkaat 1 900 lapsiasiakkaat 950	
<b>Terveyspalvelut</b>		3 234 866 -82 983 524
Lääkärin ja hoitajan vastaanotto, suun-terveydenhuolto, kuntoutus ja tukipalvelut, neuvolat, koulu- ja opiskelijaterveydenhuolto, työterveyshuolto, erikoissairaanhoito	avosairaanhoitokäynnit 250 000	

#### 3.5.2 Perusturvatoimen tuloslaskelma ja toiminnalliset muutokset

Kaupunginhallitus asetti 1.6.2015 perusturvalautakunnalle vuoden 2016 talousarvioon yhteensä 1 575 000 euron karsintatavoitteen verrattuna ns. peruslaskelmaan. Peruslaskelman vuodelle 2016 tuomia määrärahoja on peilattu vuoden 2015 ensimmäisen vuosipuoliskon todelliseen toteutumaan. Siksi ei voida yksiselitteisesti tulkita, että palveluita leikataan, vaan niitä suhteutetaan ja tasapainotetaan. Säästöt on pyritty kohdentamaan siten, että niiden vaikutus minimoituu yksilöihin ja perheisiin.

## Hallintopalvelut

Kaikkien tulosalueiden kustannuslaskentaa kehitetään osana tuottavuus- ja tuotteistamis-hankkeita. Sosiaali- ja terveystoimen toiminta-avustuksiin on varattu 32 000 euroa. Kaupungin vuokra-asuntopalvelut keskitetään Lohjan Vuokra-asunnot Oy:lle, mistä valtuusto tekee erillisen yksityiskohtaisen päätöksen. Asuntotoimen viranomaisasiat siirtyvät samassa yhteydessä pääosin keskushallinnon hoidettaviksi.

## Ikääntyneiden palvelut

Ikääntyneiden matalan kynnyksen neuvontapalvelupiste Ikähelpin toimintaa arvioidaan ja kehitetään sekä käynnistetään palveluohjaustapahtuminen toteutuminen taajamissa. Sähköisen asioinnin asiointitilin käyttöä edistetään palveluohjauksessa sekä tuetaan ikääntyneiden valmiuksia tietotekniikan käyttöön ja sähköiseen asiointiin.

Muistisairaiden kotona asumisen tukemiseksi käynnistetään muistikoordinaattorin tehtävä. Asiakkaiden sujuvan kotiutuksen turvaamista sairaalasta ja osastolta tehostetaan ja kotiutustiimin toimintaa laajennetaan siten, että kotiutustiimi toimii kahdessa vuorossa viikon jokaisena päivänä. Palvelutarpeen arviointeja kehitetään edelleen vanhuspalvelulain mukaisesti. Kokonaisvaltaisen palvelun sekä palvelutarpeen arviointien tehostamiseksi omaishoidontukiasiat ja omaishoidon koordinaattorit siirretään palveluohjauksen tulosityksikköön. Omaishoidon tuessa siirrytään aiemmasta neljästä maksuluokasta kolmeen. Yhteistyötä oppilaitosten, vapaaehtoisten henkilöiden ja järjestöjen kanssa tehostetaan. Toimistotyön prosesseja ja työnjakoa kehitetään.

Kotihoidossa jatketaan edelleen toiminnanohjausjärjestelmän käyttöä, jonka avulla henkilöstöä kyetään siirtämään paremmin yksiköstä toiseen ja huolehtimaan työnjaosta sekä seuraamaan osaltaan kotihoitotyön laadun toteutumista. Kotihoidon työntekijöiden asiakkaan luona vietettyä välitöntä aikaa pyritään nostamaan 60 prosenttiin. Hyvinvointia tukevien kotikäyntien prosessia kehitetään ja kotikäyntejä jatketaan. Hyvinvointikyselyt lähetetään kaikille 80 vuotta täyttävälle henkilöille. Ennaltaehkäisevät kotikäynnit kohdennetaan tunnistettuihin riskiryhmiin. Ennaltaehkäisevillä kotikäynneillä pyritään varhaiseen palvelutarpeen tunnistamiseen ja oikea-aikaiseen neuvontaan ja ohjaukseen sekä löytämään potentiaalisia omaishoidettavia ja omaishoitajia.

Kotihoidon tukipalveluna tuotetussa ateriapalvelussa jatketaan kylmävalmistusmenetelmällä valmistettujen aterioiden kotiin kuljetusta. Myös MenuMATIN käyttö jatkuu ja sen palvelusisältöä pyritään kehittämään ja monipuolistamaan. Sosiaalihoitolaisten mukaiset kuljetustarpeet hoidetaan ensisijaisesti palvelu- ja kutsuliikenteellä. Päivätoiminnassa käynnistetään osapäivätoimintaa, mikä osaltaan mahdollistaa yhä useamman ikäihmisen pääsyn päivätoimintaan. Kotisairaaloiminnan suunnitteleminen jatkuu yhteistyössä Lohjan sairaanhoitoalueen kanssa. Kotisairaalan on tarkoitus aloittaa toimintansa keväällä 2016. Asiakasmaksutulot nousevat kotihoidossa 120 000 euroa ja asumispalveluissa 70 000 euroa johtuen yhtäältä kotihoidon ja asumispalvelujen maksujen tarkistuksesta ja toisaalta annosjakelupalkkioiden hyvittämisen päättymisestä, koska asiakkaille on tehty annosjakelupalvelun ostopalvelusopimukset.

Niilonpirtti toimii vanhainkotina Kartanomäen väistöiloissa ja aloittaa asumispalveluyksikönä uudisrakennuksessa loka-marraskuussa 2016. Asumispalvelupaikat lisääntyvät samalla 13 asunnolla. Vuodeosastopaikkojen vähentämisen seurauksena hankitaan asumispalvelupaikkoja ostopalveluna ja palvelusetelillä asiakkaiden jonotusaikojen lyhentämiseksi. Palveluseteli otetaan käyttöön tavallisessa ja tehostetussa palveluasumisessa. Palvelusetelin ja ostopalvelujen hallinnoinnissa hyödynnetään PSOP-järjestelmää.

Vuodeosastot keskittyvät potilaiden akuuttihoitoon ja kuntoutukseen sekä intervallihoitoon. Kuntoutuksen kehittäminen osastoilla jatkuu edelleen. Vuodeosasto 1 lopettaa toimintansa helmikuun 2016 loppuun mennessä. Vapautuvilla resursseilla hankitaan ostopalveluna tai palvelusetelillä enintään 25 asumispalvelupaikkaa, minkä avulla pyritään jonotusaikojen lyhentämiseen ja oikea-aikaisen hoitomuodon toteuttamiseen. Saattohoidon toteuttaminen keskitetään osastolle 3. Saattohoitoa kehitetään yhteistyössä kotihoidon ja käynnistyvän kotisairaaloiminnan kanssa. Kaupunginhallituksen toimialakohtaisen säästövelvoitteen johdosta ikääntyneiden palveluita karsitaan 200 000 euroa, joka kohdentuu vuodeosastotoimintaan. Karsinta toteutetaan osaston 1 lakkautumisen myötä henkilöstökuluja vähentämällä.

Henkilöstöresurssiyksikön toimintaa kehitetään ja tehostetaan edelleen samoin kuin koko tulosalueen henkilöstövoimavarojen käyttöä. Keskitetyn työvuorosunnittelun käyttöönoton suunnittelua jatketaan.

Henkilöstön riittävyden takaamiseksi sijaisten saatavuus paranee, kun keskitettyä sijaisvälitystä vahvistetaan palkkaamalla kymmenen uutta varahenkilöä. Puolet vakansseista siirtyy osaston 1 sulkemisesta vapautuvista vakansseista. Henkilöstöresurssien koordinoitua tehostamiseksi yhden työntekijän työpanos lisätään henkilöstöresurssien koordinoituihin.

### **Erityispalvelut**

Vaikeavammaisten asumisen ostopalveluiden kilpailutukset tulevat voimaan vuoden alussa. Kilpailutusten lisäksi harkitaan palveluiden kotouttamista ja perkaamista yksilötasolta lähtien.

Päihdepalveluiden toimintamallia kehitetään edelleen kotiin vietyjä avopalveluita ja ryhmätoimintoja lisäämällä. Laitoskuntoutuksen uudet kriteerit ovat käytössä ja laitoskuntoutuksen pääsy arvioidaan aina moniammatillisessa työryhmässä. Laitoskuntoutuksen osuutta on vähennetty huomattavasti ja jatkossa tavoitteena on pitää laitoskuntoutuksen käyttö nykyisellä tasolla lisäämällä avokatkoa ja avohoidollisia toimintoja mm. kotiin tuotettuja palveluita. Kuntoutuskoti Männikön ja Harjulan tukiasuntojen toiminta tarkastellaan uudelleen selvittäen mm. toiminnan keskittämisen Virkkalaan. Kuntoutuskoti Männikön ryhmätoimintoja jatketaan tukemaan omaehtoiseen asumiseen siirtyneitä ja sairaalasta kuntoutuneita asiakkaita. Vastaava sosiaaliohjaaja muutettiin psykiatrian sairaanhoitajan vakanssiksi, jotta pystytään paremmin vastaamaan tähän tarpeeseen.

Mielenterveyspalveluiden Mielen Avain II (Koho) -hanke päättyi huhtikuun lopussa 2015. Hankkeen puitteissa kehitetyt toimintamallit ovat käytössä. Kokemusasiantuntijatoimintaa päihdekliniikalla sekä katko- ja avohoidossa jatketaan. Tehostettuja asumispalveluja ostetaan kilpailutuksen perusteella solmittujen puitesopimuksien mukaisesti optiovuosien ajan ja valmistaudutaan palvelujen uuteen kilpailuttamiseen. Katkaisuhoidossa harkitaan väliaikaisesti ostopalvelukokeilua. Sosped-säätiön Kulttuuripajan vuokra-avustukseen on varattu 5 100 euroa.

Vammaisten omaishoidossa siirrytään neljästä kolmeen maksuluokkaan ja kriteerit tarkistetaan.

Perheneuvolan toimintamallien arviointi ja kehittäminen jatkuu ja koulutuksen kautta siirrytään uuteen perhekeskeiseen toimintamalliin, millä vahvistetaan mahdollisuuksia vastata uuden sosiaalihuoltolain mukaiseen matalan kynnyksen hoitoon pääsyyn. Sähköiset asiointijärjestelmät helpottavat asiointia.

Sähköisen PSOP-järjestelmän käyttöä laajennetaan palvelusetelistä ostopalveluihin.

## Sosiaalipalvelut

Sosiaalipalvelujen kehittämisessä edetään palveluverkkoselvityksessä ja tuottavuushankkeessa vahvistettujen tavoitteiden mukaisesti sekä huomioimalla 1.4.2015 voimaan tulleen sosiaalihuoltolain vaatimat muutokset. Lasten lomatoiminta, tukihenkilö- ja perhetoiminta sekä perhetyö on erotettu lastensuojelusta osaksi yleisiä perhepalveluja. Sijaishuollon (perhehoito- ja laitoshuolto) ja jälkihuollon lisäksi lastensuojelun erityispalveluina järjestetään tehostettua perhetyötä, perhekuntoutusta, taloudellista tukea ja ryhmätoimintaa. Kaikki määräraha- ja vakanssilisäykset perustuvat uuden sosiaalihuoltolain asettamiin palveluvelvoitteisiin ja kululisäykset sisältyvät peruslaskelmaan. Lasten ja perheiden palvelujen moniammatillista ja hallintokuntarajat ylittävää yhteistyötä mukaan lukien järjestöyhteistyö kehitetään lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa vahvistettujen periaatteiden pohjalta.

Lastensuojelun palvelurakenteen kehittämistä avohuoltopainotteisemmaksi jatketaan. Lapsiperheiden kotipalvelu ja neuvolan perhetyö yhdistetään ja tehtäväsällöt yhdenmuikaistetaan osaksi perhekeskuksen kautta tarjottavia varhaisen tuen palveluja. Muutoksen yhteydessä lastensuojelun tukipalveluista siirtyvät lähihoitaja sekä lastensuojelurahasto- ja perintövaroin palkatut lähihoitaja ja sosiaaliohjaaja terveyden edistämisen yksikköön.

Tukihenkilötoiminnalla pystytään vähentämään tai ennalta ehkäisemään lasten huostaanottoja. Tähän tarvitaan 50.000 €

Lastensuojeluilmoitusten ja huostaanottotilanteiden selvittäminen vaatii palvelutarvearvioiden tekemisen alaikäisille lapsille. Tähän tarvitaan 110.000 € kahden sosiaalityöntekijän palkkaamista varten.

Lasten sijoittamista laitoksiin vähennetään niin että saavutetaan 500.000 €:n säästö laitoshoidon menoissa. Tämä edellyttää perhesijoitusten lisäämistä, erilaisia räätälöityjä palveluja apua tarvitseville perheille ja kaupungin omien lastensuojeluyksiköiden tehokkaampaa toimintaa. Uutena toimintana aloitetaan uudessa lastensuojelutalossa kokonaisten perheiden kuntoutus. Tähän perhekuntoutukseen tarvitaan 70.000 €. Sillä palkataan yksi sosiaaliohjaaja ja kokopäiväistetään yksi psykologin vakanssi.

Sosiaalihuoltolain edellyttämät lapsen ja lapsesta erossa asuvan vanhemmat valvotut tapaamiset järjestetään lain edellyttämällä tavalla lastenvalvojien ja lastensuojelun tukipalvelujen yhteistyönä lastensuojelun toimitiloissa.

Toimeentulotuen asiakasruokakuntien määrän odotetaan edelleen kasvavan. Perustoimeentulotuen määrärahavarausta on lisätty 250 000 euroa ja valtionosuuden kasvu on huomioitu samassa suhteessa. Asiakasmäärän kasvu aiheuttaa paineita toimeentulotuen lakisääteisissä käsittelyajoissa pysymisessä. Työmarkkinatuen kuntaosuusmaksu on siirretty keskushallinnon kuluiksi.

Kiintiöpakolaisten vastaanotto tapahtuu syksyn 2015 aikana. Toimintakulut on mitoitettu valtion maksamia toimintatuottoja vastaavasti. Mahdollisuutta hyödyntää hankerahoitusta kotoutumispalveluiden järjestämisessä selvitetään aktiivisesti. Maahanmuuttajakoordinaattorin ja -ohjaajan työpanosta kohdennetaan mahdollisuuksien mukaan koko maahanmuuttajaväestön tukemiseen ja palveluiden konsultointiin.

Seudullisen työvoiman palveluverkosto (entinen typ) käynnistyy vuoden alussa kahdeksan kunnan (Hanko, Inkoo, Karkkila, Kirkkonummi, Lohja, Raasepori, Siuntio ja Vihti), työvoimapolvelujen ja Kansaneläkelaitoksen yhteispalveluna. Palveluverkoston yhteinen toimipiste sijaitsee Lohjalla, mutta palvelua järjestetään lähipalveluna koko alueella kuntien omissa toimitiloissa. Kunnat palkkaavat toiminnan johtamista ja koordinoitua varten määräraikaisen johtajan. Hallinnollisesti johtaja sijoittuu Lohjan kaupungin organisaatioon (hen-

kilöstöhallinto) ja kunnat vastaavat palkkaus- ja muista toimintakuluista väestömäärän mukaisessa suhteessa. Yhteistoimintaa koskevat päätökset tehdään palveluverkoston johtoryhmässä syksyn 2015 aikana. Lohjan osuus sosiaalityön resurssista säilyy entisenä eli kahtena vakanssina.

Kuntouttavan työtoiminnan osuutta lisätään järjestämällä Mahiksessa säännöllisesti myös ryhmäkuntoutusta sekä etsimällä lisää työtoimintapaikkoja kaupungin eri toimipisteistä. Novago Oy:n hallinnoima seudullinen ”Go 4 Work” -hanke jatkuu nuorten ja muiden heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllistymisen edistämiseksi. Tulottomien ja työkyvyttömiä eläkeselvitystyötä jatketaan edelleen. Keskeisenä tavoitteena on luoda eri toimijoiden välisenä yhteistyönä asiakkaan tarvetta vastaava kokonaisvaltainen kuntoutumispolku.

## **Terveyspalvelut**

Terveyspalveluissa muokataan toimintakulttuuria. Palveluverkkopäätösten mukaisesti toimintaa keskittämällä luodaan vaikuttavuutta, terveyshyötyä ja laatua. Asiakassegmentointia jatketaan yhteistyössä sosiaalipalveluiden ja erikoissairaanhoidon kanssa. Palvelua kohdennetaan eri tavoin erilaisiin tarpeisiin. Sähköistä asiointia lisätään siitä hyötyville potilaille. Tuleviin sote-ratkaisuihin osallistutaan aktiivisesti Lohjan tarpeet huomioiden.

Roution terveysasema yhdistetään vuoden 2016 alussa Keskustan terveysasemaan myös budjettiteknisesti. Toiminta on ollut Keskustan terveysaseman tiloissa jo vuoden 2013 kestästä lähtien. Tynninharjun ja Keskustan terveysasemien potilaat käyttävät Keskustan terveysasemaa omana alueellisena terveysasemana. Päiväaikainen kiireellinen vastaanotto järjestetään Tynninharjun terveysasemalla. Toimintojen yhdistyminen tapahtui yhteispäivätyksen alkaessa HUS:n Lohjan sairaalassa 1.9.2015.

Suunterveydenhuolto on mukana Hyvä Potku -kastehankkeessa. Hankkeessa kehitetään edelleen nopeampaa hoitoon pääsyn prosessia. Potilaita aletaan segmentoida aikaisemman terveydentilan ja hoidon määrän perusteella. Eri potilasryhmiä varten rakennetaan erilaisia nopean läpimenon prosesseja. Suunterveydenhuollossa saadaan 300 000 euron nettosäästö palvelujen ostoja kilpailuttamalla, tuottoja lisäämällä ja hoitolaverkkoa tiivistämällä.

Sosiaalihuoltolain 19 §:n mukainen lapsiperheiden kotipalvelu siirtyy vuoden 2016 alusta terveyden edistämisen yksikköön. Lapsiperheiden kotipalvelulla tarkoitetaan tuen tarpeessa olevan perheen välttämätöntä lasten- ja kodinhoitoapua, kun taustalla on uupumus, sairaus, synnytys, vamma, tapaturma, erotilanne, kriisi tai muu toimintakykyä alentava tekijä tai erityinen perhe- ja elämäntilanne. Lapsiperheiden kotipalvelu kattaa viiden lähihoitajan ja yhden sosionomin työpanoksen. Lapsiperheiden kotipalvelun painopiste on ehkäisevässä perhetyössä ja se tukee lastensuojelun kanssa tehtävää yhteistyötä sekä kaupungin perhekeskuskonseptin edelleen kehittämistä.

Neuvoloissa käynnistetään asteittain avoneuvolatoimintaa. Avoneuvolatoiminnan avulla parannetaan neuvolapalvelun oikea-aikaisuutta ja saatavuutta sekä vähennetään terveydenhoitajalle ajanvarauksella kohdistuvaa kuormitusta nykyisillä henkilöstöresursseilla.

Kouluterveydenhuollossa terveydenhuoltolain 17 §:n mukaiset ympäristöterveyden, työterveyden, sivistystoimen ja teknisen toimen kanssa yhteistyössä tehtävät oppilaitoksen opiskeluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden tarkastusten malli vakiinnutetaan. Lohjan opiskeluterveydenhuolto on Vantaan, Espoon ja Helsingin kaupunkien kanssa mukana ”Nikotiiniton amis” -hankkeessa, jossa sosiaalisen markkinoinnin keinoin edistetään ammattioppilaitosten tupakoimattomuutta.

Iloa vanhemmuuteen -hankkeelle on myönnetty Kaste-avustusta 350 000 euroa. Lohjan kokonaiskustannukset hankkeessa ovat 101 516 euroa, josta Lohjan oma osuus hallintokuluista on 6 481 euroa eli valtionavustukseen oikeuttaviksi kustannuksiksi jää 95 035 euroa. Oma osuus katetaan työpanoksena. Hanketta hallinnoi Porvoon kaupunki ja hankkeeseen osallistuvat Lohjan lisäksi Kotkan, Loviisan ja Hangon kaupungit sekä Askolan ja Lapinjärven kunnat. Hankkeeseen osallistuvat lisäksi järjestöt, Laurea - ammattikorkeakoulu sekä sosiaalialan osaamiskeskukset Verso ja FSKC. Hankkeessa sosiaali-, terveys- ja sivistyspalveluilla sekä kolmannella sektorilla haetaan yhteisiä käytänteitä, joilla voidaan tukea lapsiperheiden hyvinvointia. Hankkeen kärkitavoitteena on kohdata perheet nykyistä kokonaisvaltaisemmin ja tukea perheitä löytämään omat vahvuudet sekä edistämään heidän omia ratkaisukykytaitojaan siten, että palveluiden kokonaistarve vähenee. Hankekausi jatkuu vuoden 2016 loppuun asti.

Palveluita viedään entistä enemmän kotiin. Fysioterapiaan saadaan yksi fysioterapeutin tehtävä siirtäen lakkautettavasta osasto 1:n vakansseista. Tämän fysioterapeutin tehtäväkuva kohdentuu vanhusten kotona pärjäämisen edistämiseen ja hän toimii yhteistyössä Ikääntyneiden palvelujen palveluohjauksen kanssa. Osasto 1 lakkauttamisen myötä vapautuu myös yhden lääkärin työpanos, mikä kohdennetaan kotihoidon vastuulääkärin työksi. Kotihoidon vastuulääkäri toimii yhteistyössä kotihoidon työntekijöiden kanssa ja tekee tarvittaessa kotikäyntejä. Tämä on alku lisääntyvälle toiminnalle kotona.

Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiriin (Hus) Lohjan sairaanhoitoalue on ilmoittanut, että vuoden 2016 arvioitu Husin maksuosuus on 53 911 000 euroa. Perusturvalautakunnan peruslaskelmassa Husin palvelujen ostoon on 55 246 000 euron määräraha (vuoden 2014 tilinpäätös oli 52 996 815 euroa eli kasvu on 4,24 prosenttia). Vuoden 2015 toteumaennuste on Husin 25.8.2015 antaman ilmoituksen mukaan 57 302 000 euroa.

### Perusturvalautakunnan tuloslaskelma

20-3 (Perusturvalautakunta)	TP 2014	TA 2015 alkup.	TA 2015 muutettu	16 TA	17 SV	18 SV
<b>Toimintatuotot</b>	<b>21 960 956</b>	<b>20 521 460</b>	<b>20 821 460</b>	<b>20 339 951</b>	<b>20 645 508</b>	<b>21 017 130</b>
Myyntituotot	5 711 712	4 293 690	4 383 690	5 197 290	5 276 320	5 371 294
Maksutuotot	10 158 962	10 312 980	10 472 980	10 299 641	10 443 835	10 631 825
Tuet ja avustukset	2 720 066	2 781 700	2 781 700	2 796 981	2 844 530	2 895 734
Muut tuotot	3 370 216	3 133 090	3 183 090	2 046 039	2 080 823	2 118 277
Vuokratuotot	2 946 602	2 888 960	2 938 960	1 681 296	1 709 879	1 740 656
Muut toiminttuotot	423 614	244 130	244 130	364 743	370 944	377 621
<b>Toimintakulut</b>	<b>-164 039 777</b>	<b>-165 055 040</b>	<b>-168 385 040</b>	<b>-165 813 543</b>	<b>-168 268 953</b>	<b>-171 399 549</b>
Henkiköstkulut	-45 363 912	-47 351 740	-46 961 740	-46 942 943	-47 569 002	-48 527 031
Palkat ja palkkiot	-33 944 161	-35 027 870	-34 995 870	-34 824 934	-35 274 565	-35 794 305
Henkilösivukulut	-11 419 751	-12 323 870	-11 965 870	-12 118 009	-12 294 437	-12 732 726
Eläkekulut	-9 507 673	-10 263 580	-9 905 580	-9 802 156	-9 948 690	-10 082 510
Muut henkilösivukulut	-1 912 078	-2 060 290	-2 060 290	-2 315 853	-2 345 747	-2 650 216
Palvelujen ostot	-101 013 921	-98 184 920	-101 994 920	-103 261 936	-104 810 914	-106 697 475
Asiakaspalvelujen ostot	-84 651 152	-83 402 820	-87 402 820	-86 175 452	-87 468 087	-89 042 508
Muiden palvelujen ostot	-16 362 769	-14 782 100	-14 592 100	-17 086 484	-17 342 827	-17 654 967
Aineet, tarvikkeet ja tavara	-3 400 635	-3 394 090	-3 394 090	-3 195 647	-3 249 970	-3 308 478
Avustukset	-9 039 211	-10 455 270	-10 455 270	-7 970 845	-8 130 262	-8 276 607
Muut kulut	-5 222 098	-5 669 020	-5 579 020	-4 442 172	-4 508 805	-4 589 958
Vuokratulot	-5 039 662	-5 512 840	-5 422 840	-4 304 968	-4 369 541	-4 448 188
Muut toimintakulut	-182 436	-156 180	-156 180	-137 204	-139 264	-141 770
<b>Toimintakate</b>	<b>-142 078 821</b>	<b>-144 533 580</b>	<b>-147 563 580</b>	<b>-145 473 592</b>	<b>-147 623 445</b>	<b>-150 382 419</b>
Suunnitelmanmukaiset poistot	-329 029	-552 900	-552 900	-528 800	-568 174	-586 811

## 3.6 Kasvatus- ja opetuslautakunta

### 3.6.1 Toiminnan sisältö ja laajuus

Sisältö:	Laajuus	tuotot/kulut € ulkoiset
<b>Hallintopalvelut:</b> Hallinto-, talous- ja suunnittelupalvelut	Lautakunnan kokouksia/v: 11 Jaostojen kokouksia/v: 6	11 000 -622 971
<b>Yleissivistävä opetus:</b> Perusopetus ja luokiokoulutus	Tuntikehys/oppilas: 73,7 Kurssit/opiskelija: 1,5	3 421 154 -33 748 894
<b>Varhaiskasvatus:</b> Päivähoito, esiopetus ja kotihoidon tuki	Päivähoitoon osallistumistasite: 65	3 277 831 -22 823 909
<b>Kasvatuksen ja opetuksen tukipalvelut:</b> Oppilashuolto, erityispäivähoito, koululaisien iltapäivätoiminta	Oppilaita/ oppilashuoltohenkilöstö: 389 Iltapäivätoimintaan osallistuvien määrä: 450	347 666 -5 721 539
<b>Nuorisopalvelut:</b> Yleinen nuorisotoimi, talotoiminta, erityisnuorisotyö, työpajatoiminta, kierrätyskeskus	Asiakaskontaktit: 40 258	315 870 -1 391 579

### 3.6.2 Tuloslaskelma ja toiminnalliset muutokset

#### Hallintopalvelut

Talousarviossa on varaus 11 lautakunnan kokoukseen. Laaditaan henkilöstösuunnitelma tavoitteena asiantuntijuuden vahvistaminen. Koko sivistystoimen talousosaamista vahvistetaan koulutuksen avulla. Hallinto-palvelujen määrärahasupistukset (6 195 euroa) on kohdennettu tasaisesti tulosalueen sisällä. Digiagendan mukainen sivistystoimen tv-erikoissuunnittelija palkataan määräaikaisena 31.12.2018 saakka.

#### Varhaiskasvatus

Palveluverkkoselvityksen kehittämistoimenpiteenä aloitetaan kunnallisen vuorohoidon keskittäminen Moisioon siirtämällä Antin Auringon vuororyhmäpäivähoito Moisioon vuoropäiväkotiryhmäksi. Maksjoentien päiväkodin toiminta lakkaa 1.8.2016. Yksityisen päivähoiton osuus lisääntyy kaupungin vuokratessa tontin yksityiselle palvelun tuottajalle päiväkotirakentamiseen Vappulaan ja palveluseteleihin varataan määrärahaa kasvavalle tarpeelle. Yksityisten päivähoitopalveluiden osuutta lisätään siten, että niiden osuus nousee enintään 20 prosenttiin päivähoitopalveluista.

Ojaniittutalon valmistuttua keväällä 2016 Mäntylän päiväkodin kiinteistöstä luovutetaan ja toiminta siirtyy Ojaniittutaloon. Uudessa päiväkodissa on varaus yhdelle uudelle ryhmälle, joka otetaan käyttöön tarvittaessa sekä 1.8. aloittavalle avoimelle päiväkodille. Gunnarlan

päiväkodin esiopetusryhmä siirtyy elokuussa Metsolan koulun yhteyteen ja Gunnarlasta vapautuu tila päivähoitoryhmää varten. Tila otetaan tarvittaessa käyttöön.

Sammatin esiopetukseen lisätään 1.8.2016 alkaen lastentarhanopettajan vakanssi, jolloin henkilöstömitoitus on asetuksen mukainen.

Vieremän päivähoitoalueen Kässän talossa sijaitseva kerho lakkautetaan syksystä 2016 vähäisen kävijä-määrän vuoksi.

Esiopetuksen uudet opetussuunnitelmat otetaan käyttöön 1.8.2016 alkaen. Uuden varhaiskasvatustalouden ensimmäisen vaiheen mukaiseen päivähoito-oikeuden rajaamiseen hallitusohjelmassa puolipäiväiseksi perhe-vapaalla olevien sisarusten osalta varaudutaan vuoden 2016 aikana.

### **Yleissivistävä opetus**

Perusopetuksen ja lukiokoulutuksen toiminta sopeutuu säästötoimenpiteisiin ja palveluverkkomuutoksia valmistellaan. Maahanmuuttajien suomi toisena kielenä -opetukseen lisätään S2 luokanopettajan virka 1.8.2016 lukien. Yleissivistävän opetuksen ja varhaiskasvatuksen materiaalmäärärahaa on korjattu 200 000 eurolla, mutta se jää edelleen noin 245 000 euroa (13 %) alle vuoden 2014 talousarvion tason. Edellytetään, että kaupungin hallitus valmistelee helmikuun 2016 valtuustoon opetustoimen mahdolliset käyttömenojen lisäykset tuntekehyksen osalta.

Perusopetuksen ja lukion tuntijako ja opetussuunnitelma otetaan käyttöön 1.8.2016 lähtien. Sähköinen yli-oppilastutkimus otetaan käyttöön vaiheittain syksystä 2016. Syksyllä 2016 toteutetaan sähköinen yo-koee saksan, maantiedon ja filosofian osalta. Hankerahoituksella järjestetään vielä 2015-16 kerhotoimintaa, koulujen välituntiliikuntaa ja tehdään yhteistyötä Kisakallion kanssa. Ryhmäkoon pienentämiseksi pienennetään luokkien ja ryhmien ryhmäkokoja, palkataan resurssiopettajia samanaikaisopetukseen ja lisätään jalko-tuntien käyttöä vielä kevätlukukaudella 2016. Ns. tasa-arvorahalla on palkattu psykiatrinen sairaanhoitaja ja erityisnuorisotyöntekijä Ristin ja Järnefeltin kouluille ja erityisnuorisotyöntekijä Oinolan ja Nummi-Pusulan kouluille sekä psykiatrinen sairaanhoitaja Anttilan, Tytyrin ja Roution kouluille. Lisäksi järjestetään ratkaisu-keskeistä koulutusta ja neuropsykologista kuntoutusta.

Koulujen tieto- ja viestintätekniikkaa kehitetään kehittämissuunnitelman, digiagendan, mukaisesti talousarvioon varattujen määrärahojen puitteissa. Lukiot saivat Opetushallitukselta avustusta laitehankintoihin ja toimintaympäristön kehittämiseen. Henkilöstön osaamista vahvistetaan sivistystoimen ja koulujen kehittämissuunnitelmien mukaisesti ja valtion erityisavustus on tarkoitettu esi- ja perusopetuksen toimintakulttuurin kehittämiseen kohdennetun erityisavustuksen turvin.

Erityisopetuksen laadun kehittämiseen kohdennetulla valtionavustuksella järjestetään sosiaalisesti ja tunne-elämältään haastavien oppilaiden tukeminen lähikouluissa ja koulujen toiminnan tukeminen.

Hiiden koulun toiminta lakkasi 1.8.2015 ja koulu ja koulun piha-alue parakkeineen toimii Roution koulun oppilaille väistötilana koko vuoden 2016. Hyrsylän ja Neitsytlinnan koulut lakkaavat 1.8.2016 lähtien. Hyrsylän koulun oppilaat siirtyivät Oinolan koulun oppilaaksi ja Neitsytlinnan koulun oppilaat Ojamon ja Tytyrin koulujen oppilaiksi. Vuoden 2016 alusta Metsolan koulun rehtori siirtyy Ojaniitun koulun rehtoriksi, Oinolan ja Hyrsylän koulun rehtori siirtyy Metsolan koulun rehtoriksi ja Nummi-Pusulan koulun ja lukion rehtorin tehtäviin liitetään Oinolan ja Hyrsylän koulujen tehtävät.

Henkisestä ja fyysisestä turvallisuudesta huolehditaan, mm. toteuttamalla koulujen peruskorjaus- ja uudisrakentamishankkeet investointisuunnitelman mukaisesti. Nummi-Pusulan



koulukeskuksen ja Tytyrin ja Anttilan koulujen hankesuunnittelutyö etenee suunnitellusti samoin kuin Ojaniitun ja Routionmäen toteutus-suunnittelu. Lisäksi käynnistetään mm. Källhagenin teknisen työn, Ristin, Ojamon ja Rauhalan koulujen tarveselvitystyö.

Yhteistyötä tehostetaan perusturvan kanssa ja lukuvuonna 2015 – 2016 käynnistetään tukijakso ja Etappi-luokka.

### **Kasvatuksen ja opetuksen tukipalvelut**

Hankerahoituksella palkataan kolme avustajaa esiopetuksen niveltoimintaan. Hanke jatkuu vuoden 2016 loppuun. Luksian edustaja tulee mukaan opiskeluhoollon ohjausryhmään (Monet) toimintaan..

Opiskelija- ja oppilashuoltoon on lisätty 25 000 euroa oppilashuollon ostopalveluihin

### **Nuorisopalvelut**

Toimintakeskus Harjulan muuttaminen Nuorisokeskukseksi käynnistyy. Monitoimijatalomallin kehittämistyö etenee. Verkkonuorisotyön ja sosiaalisen median toimintamalleja kehitetään Valtakunnallisen verkkonuorisotyön kehittämiskeskuksen Verken kanssa tehtävällä yhteistyöllä. Koulunuorisotyötä kehitetään paremmin tarpeita vastaavaksi. Etsivään nuorisotyöhön ja nuorisotyöpajatyöhön haetaan edelleen hankerahoitusta. Nuorten kesätyöllistämisestä kehitetään edelleen hyvien kokemusten pohjalta ja rahoitusvaihtoehtoja selvitetään. Nuorille suunnattuja tapahtumia pyritään järjestämään edelleen taloudellisten resurssien puitteissa. Nuorisopalveluiden oman valmiussuunnitelma tehdään ja kehittämistyö jatkuu. Nuorisotyöpajatoiminnan opinnollistamisen kehittäminen jatkuu. Palveluprosesseja tarkastellaan ja kehitetään tarpeita vastaaviksi.

Nuorisopalveluissa kehitetään yhteistyömuotoja alueellisten yritysten, toimijatahojen ja nuorten omien toimintaryhmien kanssa nuorille suunnattujen vapaa-ajanpalvelujen turvaamiseksi.

Nuorisopalveluissa kehitetään sellaisia vapaa-aikatoiminnan palveluita, joihin voivat osallistua myös ne nuoret, joille maksullinen harrastustoiminta ei ole mahdollista tai joita aktiivinen harrastustoiminta ei kiinnosta. Tuotetaan sellaisia matalan kynnyksen palveluita ja harrastusmuotoja, jotka eivät vaadi nuorilta taloudellisia panostuksia tai pitkäaikaista sitoutumista.

### **Investoinnit**

Vuosien 2016 – 2018 tilahankkeista Ojaniittutalo ja Routionmäki ovat toteutuksessa. Anttilan ja Tytyrin koulut sekä Nummi-Pusulan koulu ovat hankesuunnitteluvaiheessa. Rauhalan koulun peruskorjauksen suunnittelu, Karjalohjan koulun ja Harjulan muutostyöt sisältyvät investointiesitykseen. Metsolan koulun lähipiha toteutetaan v. 2016.

Suunnittelukauden investointeja: Ojamon koulun peruskorjaus, Harjun koulun peruskorjaus ja laajennus, Ristin koulun peruskorjaus, Perttilän koulun peruskorjaus.

## Kasvatus- ja opetuslautakunnan tuloslaskelma

30-3 (Kasvatus- ja opetuslautakunta)	TP 2014	TA 2015 alkup.	TA 2015 muutettu	16 TA	17 SV	18 SV
<b>Toimintatuotot</b>	<b>8 399 549</b>	<b>7 388 740</b>	<b>8 639 090</b>	<b>7 373 521</b>	<b>7 487 619</b>	<b>7 622 385</b>
Myyntituotot	3 276 413	3 268 360	3 268 360	3 408 484	3 466 432	3 528 825
Maksutuotot	3 635 950	3 823 320	3 823 320	3 751 738	3 804 263	3 872 737
Tuet ja avustukset	1 388 340	260 010	1 510 360	143 206	145 639	148 259
Muut tuotot	98 846	37 050	37 050	70 093	71 285	72 564
Vuokratuotot	92 130	35 060	35 060	63 543	64 623	65 782
Muut toiminttuotot	6 716	1 990	1 990	6 550	6 662	6 782
<b>Toimintakulut</b>	<b>-81 534 069</b>	<b>-79 493 510</b>	<b>-81 602 860</b>	<b>-81 523 852</b>	<b>-82 687 810</b>	<b>-84 322 265</b>
Henkiköstkulut	-54 942 577	-52 354 310	-54 382 910	-53 997 000	-54 721 884	-55 853 003
Palkat ja palkkiot	-43 439 373	-41 993 750	-42 955 543	-42 423 436	-42 970 750	-43 602 658
Henkilösivukulut	-11 503 204	-10 360 560	-11 427 367	-11 573 564	-11 751 134	-12 250 345
Eläkekulut	-9 037 699	-7 893 710	-8 905 390	-8 744 725	-8 885 792	-9 012 931
Muut henkilösivukulut	-2 465 505	-2 466 850	-2 521 977	-2 828 839	-2 865 342	-3 237 414
Palvelujen ostot	-15 230 220	-15 318 120	-15 398 870	-15 282 307	-15 511 511	-15 790 734
Asiakaspalvelujen ostot	-1 906 457	-1 776 620	-1 776 620	-1 904 373	-1 932 940	-1 967 733
Muiden palvelujen ostot	-13 323 763	-13 541 500	-13 622 250	-13 377 934	-13 578 571	-13 823 001
Aineet, tarvikkeet ja tavara	-1 482 082	-1 694 030	-1 694 030	-1 711 796	-1 740 868	-1 772 149
Avustukset	-4 531 281	-4 542 600	-4 542 600	-4 568 410	-4 659 778	-4 743 655
Muut kulut	-5 347 909	-5 584 450	-5 584 450	-5 964 339	-6 053 769	-6 162 724
Vuokrakulut	-5 172 714	-5 378 810	-5 378 810	-5 786 126	-5 872 884	-5 978 590
Muut toimintakulut	-175 195	-205 640	-205 640	-178 213	-180 885	-184 134
<b>Toimintakate</b>	<b>-73 134 520</b>	<b>-72 104 770</b>	<b>-72 963 770</b>	<b>-74 150 331</b>	<b>-75 200 191</b>	<b>-76 699 880</b>
Suunnitelmanmukaiset poistot	-354 948	-403 880	-403 880	-427 804	-679 832	-853 511

## 3.7 Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta

### 3.7.1 Toiminnan sisältö ja laajuus

Sisältö:	Laajuus	tuotot/kulut € ulkoiset
Hallintopalvelut: Hallinto-, talous- ja suunnittelupalvelut	Lautakunnan kokouksia/v: 11	0 -226 623
Kulttuuripalvelut: Hiiden Opisto, Länsi-Uudenmaan musiikkiopisto, Lohjan museo, Lohjan kaupunginorkesteri, Lohjan Teatteri, Yleinen kulttuuri, kirjastot	Asiakaskäynnit, lkm: 374 250	1 610 996 -7 969 175
Liikuntapalvelut: Lohjan Liikuntakeskus Oy, Lohjan Liikuntahallit Oy	Liikuntasuoritteet, lkm: 1 200 000	146 120 -4 086 589

### 3.7.2 Tuloslaskelma ja toiminnalliset muutokset

#### Hallintopalvelut

Talousarviossa on varaus 11 lautakunnan kokoukseen. Laaditaan henkilöstösuunnitelma tavoitteena asiantuntijuuden vahvistaminen. Koko sivistystoimen talousosaamista vahvistetaan koulutuksen avulla. Digiagendan mukainen sivistystoimen tv-erikoissuunnittelija palkataan määräaikaisena 31.12.2018 saakka.

#### Kulttuuripalvelut

Kulttuuripolkumallin mukainen yhteistyö koulujen kanssa kirjataan v. 2016 opetussuunnitelmiin ja kulttuuripolku-toimintaa viedään kattavasti valmistuviin monitoimijataloihin.

Kirjastopalveluihin palkataan pedagoginen informaattikko 1.1.2016 alkaen, jotta yhteistyötä koulujen kanssa voidaan toteuttaa tasapuolisesti ja systemaattisesti koko kaupungin alueella uuden opetussuunnitelman ja Kulttuuripolku-ohjelman mukaisesti. Pedagoginen informaattikko tukee kouluja ja päiväkoteja lukuharrastuksen edistämässä, tiedonhaun opettamisessa ja mediakasvatuksessa. Toimen saaminen on edellytys, jotta yhteistyötä voidaan tehdä uudentyypisessä kirjastoverkossa, joka sisältää mm. kombikirjastoja, avoimia kirjastopalveluita, monitoimijatalojen kirjastoja sekä asiakaspalveluita kirjastoissa. Kirjastoautopalveluita kehitetään ja monipuolistetaan: Kirjastoautoon voidaan ottaa myös muita sinne soveltuvia uusia palveluita, esim. kaupungin asiakaspalveluita. Kirjastoauton tallin ja kokoelman varaston tilanne selvitetään ja työturvallisuutta sekä ergonomiaa parannetaan Valmistaudutaan pohjoisen Lohjan kirjastoauton toiminnan lopettamiseen ja sen palveluiden siirtämiseen eteläisen Lohjan kirjastoautoon Nummen ja Pusulan alueilla 1.1.2017 alkaen. Karjalohjan kirjasto muutetaan omatoimikirjastoksi Mäntynummen kirjaston mallin mukaisesti. Kirjastoon asennetaan myös lainaus- ja palautusautomaatti sekä hälyportit. Kirjaston aukioloaika voidaan lisätä omatoimikirjastoratkaisun avulla, vaikka henkilökuntaa ei olisi paikalla. Karjalohjan ja Saukkolan kirjastot ovat pilotoineet v. 2015 Kirjastosta olohuoneeksi -hankkeessa ja niihin on siirretty Karjalohjan ja Nummen asiakaspalvelupisteiden palveluita. Hanketta jatketaan v. 2016 aikana ja kirjastojen toimintaa pyritään monipuolistamaan. Yhteistyötä paikallisten toimijoiden kanssa lisätään. Onnistuneita toimintamalleja pyritään siirtämään muihinkin Lohjan kirjastoihin.

Hiiden Opiston hallinto- ja päiväopetustilat siirtyvät vuoden aikana joko lukion alakertaan kunnostettaviin tiloihin tai muihin keskustassa oleviin tiloihin.

Tenoripäivät järjestetään elokuussa, Elämysten elokuva -teemalla. Määrärahaavaraus 106 000 euroa (netto).

Museon kokoelmavarastojen muutto maakunnalliseen kokoelmakeskukseen valmistuu vuoden aikana. Kaivoseurituksen väliaikainen vastaanottorakennus otetaan käyttöön kesäkuussa 2016. Kaivoseurituksen vastaanottorakennukset vuokriin on 30 000 euron määrärahaavaraus.

## Liikuntapalvelut

Omaehtoisen liikunnan paikkojen ja välineiden määrää ja laatua pyritään lisäämään.. Palveluissa panostetaan erityisesti liikkumattomien palvelutarjonnan lisäämiseen. Liikuntakeskuksen organisaatio 2016 -uudistus astuu voimaan vuoden 2016 alusta. Uudistuksella haetaan tehokkuutta henkilöstön käyttöön. Liikuntakoordinaattorin henkilöstökulut sisältyvät konserniavustukseen

## Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnan tuloslaskelma

40-3 (Kulttuuri- ja vapaa-aikalautak)	TP 2014	TA 2015 alkup.	TA 2015 muutettu	16 TA	17 SV	18 SV
<b>Toimintatuotot</b>	<b>2 067 324</b>	<b>1 762 940</b>	<b>1 954 240</b>	<b>1 757 116</b>	<b>1 783 780</b>	<b>1 815 886</b>
Myyntituotot	500 886	388 370	388 370	388 310	394 908	402 017
Maksutuotot	1 159 995	1 002 520	1 002 520	1 067 714	1 082 660	1 102 146
Tuet ja avustukset	114 672	21 620	212 920	22 474	22 856	23 267
Muut tuotot	291 771	350 430	350 430	278 618	283 356	288 456
Vuokratuotot	234 558	288 530	288 530	220 145	223 889	227 918
Muut toiminttuotot	57 213	61 900	61 900	58 473	59 467	60 538
<b>Toimintakulut</b>	<b>-13 417 555</b>	<b>-12 855 490</b>	<b>-13 046 790</b>	<b>-13 269 123</b>	<b>-13 467 268</b>	<b>-13 724 747</b>
Henkilöstökulut	-6 336 213	-6 209 760	-6 225 460	-6 341 965	-6 427 533	-6 558 308
Palkat ja palkkiot	-4 907 552	-4 688 460	-4 701 309	-4 847 176	-4 909 786	-4 982 234
Henkilösivukulut	-1 428 661	-1 521 300	-1 524 151	-1 494 789	-1 517 747	-1 576 074
Eläkekulut	-1 156 304	-1 248 790	-1 250 904	-1 175 114	-1 193 950	-1 210 260
Muut henkilösivukulut	-272 357	-272 510	-273 247	-319 675	-323 797	-365 814
Palvelujen ostot	-4 410 609	-3 926 800	-4 102 400	-4 102 987	-4 164 538	-4 239 498
Asiakaspalvelujen ostot	-2 931 423	-2 686 650	-2 686 650	-2 772 977	-2 814 572	-2 865 235
Muiden palvelujen ostot	-1 479 186	-1 240 150	-1 415 750	-1 330 010	-1 349 966	-1 374 263
Aineet, tarvikkeet ja tavara	-566 703	-568 220	-568 220	-559 648	-569 157	-579 391
Avustukset	-1 326 834	-1 490 800	-1 490 800	-1 510 501	-1 540 711	-1 568 445
Muut kulut	-777 196	-659 910	-659 910	-754 022	-765 329	-779 105
Vuokratulot	-768 578	-652 350	-652 350	-745 040	-756 213	-769 825
Muut toimintakulut	-8 618	-7 560	-7 560	-8 982	-9 116	-9 280
<b>Toimintakate</b>	<b>-11 350 231</b>	<b>-11 092 550</b>	<b>-11 092 550</b>	<b>-11 512 007</b>	<b>-11 683 488</b>	<b>-11 908 861</b>
Suunnitelmanmukaiset poistot	-146 089	-111 130	-111 130	-141 877	-162 197	-200 476

## 3.8 Tekninen lautakunta

### 3.8.1 Toiminnan sisältö ja laajuus

Sisältö:	Laajuus	tuotot/kulut € ulkoiset
Hallinto tekninen lautakunta: Hallintopalvelut: toimialan hallinto, teknisen lautakunnan asiat, yksityistieasiat, henkilöliikenteen logistiikkayksikkö, pelastustoimi, jätehuolto	10 kokousta tekninen lautakunta 670 yksityistiekkm 430 000 henkilöliikenne matkaa 1 600 oppilaan koululaiskuljetukset	212 116 -7 733 682
Kunnallistekniikka: Kunnallistekniikan ja vesihuollon suunnittelu ja rakennuttaminen, liikenneväylien ja viheralueiden kunnossapito, konekeskus, varikko, sähköpalvelut	349 km ylläpidettävää liikenneverkostoa 87 ha ylläpidettävää viheraluetta 1 997 ha talousmetsää	718 835 -5 620 778
Vesihuolto: vesi- ja viemärlaitostointo	2 352 000 m <sup>3</sup> myytyä vettä 4 254 000 m <sup>3</sup> puhdistettua jätevettä 550 km verkostoa	7 185 330 -3 547 352
Tilapalvelut: suunnittelu ja rakennuttaminen, tilojen ylläpito ja korjausrakentaminen	213 300 krs-m <sup>2</sup> ylläpidettäviä kiinteistöjä	3 671 444 -9 993 949
Ruoka- ja siivouspalvelut: ruokapalvelut, siivouspalvelut	3 050 800 kpl ateriasuoritteita 153 246 krs-m <sup>2</sup> siivottavaa alaa	514 879 -12 647 717

### 3.8.2 Tuloslaskelma ja toiminnalliset muutokset

#### Hallinto

Yksityisteiden avustuskäytäntö on yhdenmukainen koko kunnan alueella.

Avoimen joukkoliikenteen sopimuksia päättyy kesällä 2016 samoin koulukuljetusten hankintasopimusten sopimuskausi. Koulukuljetukset ja hankittava avoin joukkoliikenne järjestetään kokonaisvaltaisesti tarkastellen kesästä 2016 alkaen. Joukkoliikenteen määrärahoja on korotettu 200.000 euroa päättyvien joukkoliikennevuorojen korvaamiseen ja taajamien välisten yhteyksien kehittämiseen matkustajamäärältään merkittävämpien aikojen osalta.

Pelastustoimesta vastaa Espoon kaupunki. Jätehuollon järjestämistehtävistä vastaa Raaseporiin sijoittunut seudullinen jätelautakunta.

Taloudellinen säästö kohdentuu pelastustoimen maksuosuuteen, maksuosuus perustuu asukaslukuun. Varaus on tehty pelastuslaitoksen ennakkoilmoituksen mukaisena.

## **Kunnallistekniikka**

Kunnallistekniikan (liikenneväylät ja viheralueet) kunnossapito hoidetaan entisen Lohjan alueella pääosin omana työnä sekä ostopalveluna. Karjalohjan, Sammatin, Nummen, Pusulan sekä Saukkolan kaupunginosissa vastaava hoitotyö tehdään ulkoisena palveluna.

Taloudellinen säästötoimenpide 30.000 euroa kohdentuu toimipisteiden välisen postinkuljetuksen ulkoistamiseen (kustannusten puolittuminen) ja sen myötä yhden henkilön työresurssin väheneminen ja kalustotarpeen väheneminen.

## **Ruoka- ja siivouspalvelut**

Ruoka- ja siivouspalvelut toimivat yhdenmukaisin käytäntein ja mitoituksin koko kaupungin alueella. Uusi tuotantokeittiö on ensimmäisen täyden vuoden toiminnassa. Tuotantotapamuutos ja ulkoisen palvelun muutos omaksi toiminnaksi vaikuttaa koko toimintavuoden ajan. Palvelun tilaajien muutokset talousarviovuonna: Ojaniittutalo uutena, jolloin Nummentaustan koulu ja Mäntylän päiväkotit jäävät pois. Vuoden 2015 aikana toteutuivat seuraavat muutokset uusina kohteina: Lastensuojeluyksikkö, Kultakartano, Niilonpirtin siirto Kartanonmäkeen, Roution väistötilajärjestelyt, Nummen koulukeskuksen ja Ojamon koulun lisätilat. Vuonna 2015 jäivät pois Hyrsylän ja Neitsytlinnan koulu.

Taloudelliset säästötoimenpiteet 196.000 euroa kohdentuu seuraavasti: ateriakuljetusten väheneminen tuotantotapamuutoksen johdosta.

Suunnitelmallista tilojen yläpölyn puhdistamista varten kohdistetaan kahden henkilön työpanos tehtävään omana työnä suoritettavaksi. Toiminnallisen muutoksen tavoitteena on vaikuttaa sisäilman laatuun.

## **Tilapalvelut**

Kiinteistöjen ylläpito hoidetaan isännöintialueittain. Isännöintialueiden määrää vähennettiin neljästä kolmeen 1.1.2015 alkaen. Kiinteistömäärän edelleen vähentyessä (palveluverkko) v. 2016 päivitetään kiinteistöhoitotyön mitoitus vuoden 2016 loppupuolella.

Taloudelliset säästötoimenpiteet 45.000 euroa kohdentuvat seuraavasti: vähenevä kiinteistömäärä ja vähentynyt henkilöstömäärä.

## **Vesihuolto**

Alueen verkosto on kaukovalvonnan piirissä. Varavoimajärjestelyt on toteutettu ja järjestelyllä parannetaan verkoston häiriöttömyyttä. Vesilaitoksen ja Peltoniemen puhdistamon rakennusten saneeraustoimet aloitetaan 2016. Vuoden 2016 aikana selvitetään vesihuoltolaitoksen organisoitumisen malli. 1.1.2016 alkaen laitos toimii vesihuoltolain muutoksen johdosta taseyksikkönä. Peruspääoman (jäännöspääoman) tuottotavoite säilytetään tilinpäätöksen 2014 mukaisena 2,8 %.

Taloudellinen säästötoimenpide 20.000 euroa kohdentuu vesihuoltolaitoksen tulojen tason tarkistamiseen.

## Tuloslaskelma, Tekninen lautakunta

50-3 (Tekninen lautakunta)	TP 2014	TA 2015 alkup.	TA 2015 muutettu	16 TA	17 SV	18 SV
<b>Toimintatuotot</b>	<b>37 024 044</b>	<b>38 390 520</b>	<b>37 990 520</b>	<b>38 415 881</b>	<b>39 015 811</b>	<b>39 718 087</b>
Myyntituotot	24 415 510	25 451 390	25 451 390	25 492 443	25 890 873	26 356 906
Maksutuotot	425 759	306 390	306 390	306 687	310 983	316 579
Tuet ja avustukset	243 158	234 310	234 310	172 022	174 946	178 094
Muut tuotot	11 939 617	12 398 430	11 998 430	12 444 729	12 639 009	12 866 508
Vuokratuotot	11 932 395	12 398 400	11 998 400	12 442 973	12 637 222	12 864 688
Muut toiminttuotot	7 222	30	30	1 756	1 787	1 820
<b>Toimintakulut</b>	<b>-41 027 604</b>	<b>-42 002 470</b>	<b>-42 002 470</b>	<b>-42 096 903</b>	<b>-42 723 885</b>	<b>-43 524 705</b>
Henkiköstkulut	-14 943 507	-15 666 500	-15 666 500	-15 536 322	-15 743 735	-16 058 941
Palkat ja palkkiot	-11 049 330	-11 287 190	-11 287 190	-11 415 861	-11 563 451	-11 734 417
Henkilösivukulut	-3 894 177	-4 379 310	-4 379 310	-4 120 461	-4 180 284	-4 324 524
Eläkekulut	-3 264 929	-3 725 450	-3 725 450	-3 363 708	-3 413 748	-3 458 826
Muut henkilösivukulut	-629 248	-653 860	-653 860	-756 753	-766 536	-865 698
Palvelujen ostot	-14 396 742	-14 286 330	-14 286 330	-14 318 470	-14 533 175	-14 794 763
Asiakaspalvelujen ostot	-53	-3 243 710	-3 243 710	0	0	0
Muiden palvelujen ostot	-14 396 689	-11 042 620	-11 042 620	-14 318 470	-14 533 175	-14 794 763
Aineet, tarvikkeet ja tavara	-10 161 911	-10 460 830	-10 460 830	-10 326 497	-10 501 249	-10 690 256
Avustukset	-243 421	-291 800	-291 800	-275 961	-281 481	-286 548
Muut kulut	-1 282 023	-1 297 010	-1 297 010	-1 639 653	-1 664 245	-1 694 197
Vuokrakulut	-1 065 576	-1 057 520	-1 057 520	-1 415 636	-1 436 868	-1 462 731
Muut toimintakulut	-216 447	-239 490	-239 490	-224 017	-227 377	-231 466
<b>Toimintakate</b>	<b>-4 003 560</b>	<b>-3 611 950</b>	<b>-4 011 950</b>	<b>-3 681 022</b>	<b>-3 708 074</b>	<b>-3 806 618</b>
Suunnitelmanmukaiset poistot	-10 501 904	-10 854 070	-10 854 070	-10 910 319	-11 476 813	-12 090 557

## Tuloslaskelma, kp 547 vesihuolto sisältyy teknisen lautakunnan tuloslaskelmaan

kp 547 Vesihuolto	TP 2014	TA 2015 alkup.	TA 2015 muutettu	16 KH	17 SV	18 SV
<b>Toimintatuotot</b>	<b>7 272 911</b>	<b>7 545 350</b>	<b>7 545 350</b>	<b>7 565 330</b>	<b>7 693 091</b>	<b>7 831 569</b>
Myyntituotot	7 174 355	7 507 970	7 507 970	7 528 156	7 655 375	7 793 173
Maksutuotot	91 537	30 320	30 320	30 000	30 420	30 968
Tuet ja avustukset	0	0	0	0	0	0
Muut tuotot	7 019	7 060	7 060	7 174	7 296	7 428
Vuokratuotot	7 019	7 060	7 060	7 174	7 296	7 428
Muut toiminttuotot	0	0	0	0	0	0
<b>Toimintakulut</b>	<b>-3 760 978</b>	<b>-3 966 400</b>	<b>-3 966 400</b>	<b>-3 834 390</b>	<b>-3 892 774</b>	<b>-3 965 379</b>
Henkiköstkulut	-1 143 499	-1 134 150	-1 134 150	-1 137 829	-1 153 130	-1 176 429
Palkat ja palkkiot	-858 698	-840 520	-840 520	-845 243	-856 211	-868 991
Henkilösivukulut	-284 801	-293 630	-293 630	-292 586	-296 919	-307 438
Eläkekulut	-234 925	-245 270	-245 270	-237 056	-240 667	-243 884
Muut henkilösivukulut	-49 876	-48 360	-48 360	-55 530	-56 252	-63 554
Palvelujen ostot	-1 263 003	-1 439 110	-1 439 110	-1 263 338	-1 282 282	-1 305 359
Asiakaspalvelujen ostot	0	0	0	0	0	0
Muiden palvelujen ostot	-1 263 003	-1 439 110	-1 439 110	-1 263 338	-1 282 282	-1 305 359
Aineet, tarvikkeet ja tavara	-1 258 494	-1 237 610	-1 237 610	-1 282 929	-1 304 714	-1 328 196
Avustukset	15 263	-50 000	-50 000	-20 000	-20 400	-20 767
Muut kulut	-111 245	-105 530	-105 530	-130 294	-132 248	-134 628
Vuokrakulut	-94 106	-76 340	-76 340	-112 776	-114 467	-116 527
Muut toimintakulut	-17 139	-29 190	-29 190	-17 518	-17 781	-18 101
<b>Toimintakate</b>	<b>3 511 933</b>	<b>3 578 950</b>	<b>3 578 950</b>	<b>3 730 940</b>	<b>3 800 317</b>	<b>3 866 190</b>
Suunnitelmanmukaiset poistot	-2 347 249	-2 385 480	-2 385 480	-2 353 593	-2 392 226	-2 414 526

## 3.9 Kaupunkisuunnittelulautakunta

### 3.9.1 Toiminnan sisältö ja laajuus

Sisältö:	Laajuus	tuotot/kulut € ulkoiset
<b>Hallinto:</b> Hallinto-, talous- ja suunnittelupalvelut	11 lautakunnan kokousta	389 -401 269
<b>Kaavoitus:</b> Maankäytön suunnittelu ja kaavoitus	3 valmista asemakaavaa keskustaan ja alakeskukseen 3 valmista asemakaavaa nauhataajamaan 1 valmis asemakaava palvelutaajamaan 70 suunnittelutarveratkaisua ja 60 poikkeamislupaa tai lausuntoa poikkeamisluvista	171 628 -751 502
<b>Kiinteistö- ja kartastopalvelut:</b> Lakisääteiset kiinteistönmuodostuksen, maapolitiikan, mittauksen sekä kartta- ja paikkatietopalvelun tehtävät	100 kiinteistötoimitusta 4 000 lupa- ja muita karttaotteita 20 tontinluovutusta 20 ha hankittua raakamaata	989 214 -1 212 444

### 3.9.2 Tuloslaskelma ja toiminnalliset muutokset

#### Hallinto

Talousarviossa varaudutaan kunkin toimielimen 11 kokoukseen. Toimistohenkilöstön osalta tulosalueiden tarpeita pyritään koordinoimaan sekä sovittamaan yhteen kustannusneutraalisti ja tuottavuutta edistäen, mikä tukee myös tulevan organisaatiouudistuksen tavoitteita. Uudet toimistohenkilöresurssit sijoitetaan hallintoon, millä edistetään töiden tasapuolista jakautumista tulosalueiden kesken.

#### Kaavoitus

Lupapalveluita kehitetään ottamalla käyttöön myös sähköiset asiointimahdollisuudet. Resursseja kaavamuutoshakemusten käsittelyyn ja asemakaavojen ajantasaistamiseen järjestetään tulosalueiden välisellä resurssien jakamisella. Paloniemen asuntomessualueen kaavoitukseen varataan erikseen 50 000 euroa asiantuntijamäärärahaa.

#### Kiinteistö- ja kartastopalvelut

Kiinteistönmuodostus hoidetaan entisen Lohjan asemakaava-alueella sekä Lohjan kaupunkiin liittyneiden kuntien sitovan tonttijaon asemakaava-alueilla, ns. Lohjan kaupungin rekisterinpitoalueella, kaupungin toimesta. Muilla alueilla kiinteistönmuodostus tapahtuu



maanmittauslaitoksen toimesta. Rekisterinpitoalueeseen tehdään muutoksia uusien sitovan tonttijaon asemakaavojen osalta. Muita mahdollisia muutoksia voidaan tehdä vain resurssien muutosten mukaisesti.

Työtapoja ja toimintaa tehostetaan maastomittauksissa uuden teknologian mahdollisuuksien mukaisesti. Maastomittauksia pyritään tekemään yhden henkilön maastotyöyksiköillä silloin, kun se on työn tekemisen kannalta tehokasta ja järkevää sekä turvallista. Tutkitaan pienkopertokuvausten hyödyntämistä maastomallintamisessa.

Kehityskohteena aineistojen sähköisen jakelujärjestelmän käyttöönotto, jonka investointikustannukset 48 000 € ja käyttötalouden kustannukset 6 000 €.

## Kaupunkisuunnittelulautakunnan tuloslaskelma

60-3 (Kaupunkisuunnittelulautakunt	TP 2014	TA 2015 alkup.	TA 2015 muutettu	16 TA	17 SV	18 SV
<b>Toimintatuotot</b>	<b>1 589 476</b>	<b>1 037 930</b>	<b>1 037 930</b>	<b>1 161 231</b>	<b>1 180 186</b>	<b>1 201 430</b>
Myyntituotot	218 135	161 150	161 150	222 526	226 308	230 382
Maksutuotot	708 369	205 450	205 450	261 147	264 802	269 569
Tuet ja avustukset	0	9 700	9 700	0	0	0
Muut tuotot	662 972	661 630	661 630	677 558	689 076	701 479
Vuokratuotot	659 107	657 640	657 640	673 607	685 058	697 389
Muut toiminttuotot	3 865	3 990	3 990	3 951	4 018	4 090
<b>Toimintakulut</b>	<b>-2 287 082</b>	<b>-2 392 820</b>	<b>-2 392 820</b>	<b>-2 531 866</b>	<b>-2 567 124</b>	<b>-2 618 145</b>
Henkiköstkulut	-1 773 972	-1 835 500	-1 835 500	-1 932 710	-1 958 912	-1 998 990
Palkat ja palkkiot	-1 392 801	-1 425 780	-1 425 780	-1 503 127	-1 522 539	-1 544 976
Henkilösivukulut	-381 171	-409 720	-409 720	-429 583	-436 373	-454 014
Eläkekulut	-303 977	-327 200	-327 200	-330 598	-336 107	-340 779
Muut henkilösivukulut	-77 194	-82 520	-82 520	-98 985	-100 266	-113 235
Palvelujen ostot	-396 571	-432 020	-432 020	-477 537	-484 700	-493 423
Asiakaspalvelujen ostot	0	0	0	0	0	0
Muiden palvelujen ostot	-396 571	-432 020	-432 020	-477 537	-484 700	-493 423
Aineet, tarvikkeet ja tavara	-33 137	-38 640	-38 640	-33 788	-34 364	-34 980
Avustukset	0	0	0	0	0	0
Muut kulut	-83 402	-86 660	-86 660	-87 831	-89 148	-90 752
Vuokratulot	-83 129	-79 850	-79 850	-87 551	-88 864	-90 463
Muut toimintakulut	-273	-6 810	-6 810	-280	-284	-289
<b>Toimintakate</b>	<b>-697 606</b>	<b>-1 354 890</b>	<b>-1 354 890</b>	<b>-1 370 635</b>	<b>-1 386 938</b>	<b>-1 416 715</b>
Suunnitelmanmukaiset poistot	-56 452	-68 840	-68 840	-58 298	-62 579	-66 859

### 3.10 Ympäristö- ja rakennuslautakunta

#### 3.10.1 Toiminnan sisältö ja laajuus

Sisältö:	Laajuus	tuotot/kulut € ulkoiset
<b>Hallinto:</b> Hallinto-, talous- ja suunnittelupalvelut	11 kokousta / toimielin	0 -110 616
<b>Rakennusvalvonta:</b> Lakisääteinen tehtävä valvoa rakennustoimintaa sekä huolehtia, että rakentamisessa noudatetaan sitä koskevia määräyksiä	1 000 lupapäätöstä 1 700 katselmusta	463 908 -529 728
<b>Ympäristönsuojelu:</b> Lain kuntien ympäristönsuojelun hallinnosta mukaiset tehtävät ja ympäristönsuojeluun liittyvien erillislakien (ympäristönsuojelulaki, jätelaki, vesilaki, luonnonsuojelulaki) sekä maa-ainelain, vesihuoltolain ja maastoliikennelain mukaisien tehtävien hoito kuten lupa- ja ilmoitusasiat, valvonta, lausunnot, neuvonta, valitus ja ympäristön tilan seuranta	150 valvottavaa ympäristölupa-, pilaantunut maa tai ympäristönsuojelun tietojärjestelmään rekisteröitävää kohdetta 500 tarkastusta / valvontakäyntiä 330 lausuntoa 150 käsiteltyä yleisöilmoitusta 70 ympäristölakien mukaista päätöstä 300 tarkastettavaa selvitystä tai raporttia	108 567 -578 874
<b>Ympäristöterveyspalvelut:</b> Ympäristöterveydenhuollon lakisääteisten tehtävien hoitaminen (elintarvike-, terveydensuojelu-, tupakka-, tuoteturvallisuus-, eläinsuojelu- ja eläintautivalvonta, eläinlääkintäpalvelut ja eläinlääkäripäivystys, ohjaus ja neuvonta em. asioihin liittyen, ilmoitusten ja hakemusten käsittely) sekä lausuntojen antaminen oman erityislainsäädännön näkökulmasta.	600 suunnitelmallista tarkastusta 150 ilmoitusperusteista tarkastusta 400 näytettä 6 500 eläinlääkärikäyntiä 50 lausuntoa 70 ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön mukaista päätöstä	655 054 -960 201

### 3.10.2 Tuloslaskelma ja toiminnalliset muutokset

#### Hallinto

Talousarviossa varaudutaan kunkin toimielimen 11 kokoukseen. Toimistohenkilöstön osalta tulosalueiden tarpeita pyritään koordinoimaan sekä sovittamaan yhteen kustannusneutraalisti ja tuottavuutta edistäen, mikä tukee myös tulevan organisaatiouudistuksen tavoitteita. Uudet toimistohenkilöresurssit sijoitetaan hallintoon, millä edistetään töiden tasapuolista jakautumista tulosalueiden kesken.

#### Rakennusvalvonta

Lupapisteen arkisto-osio valmistunee vuoden 2015 aikana. Lupapiste kehitty edelleen ja mahdollisesti vuonna 2016 on käytössä osio, joka mahdollistaa myönnettyjen lupien sähköisen arkistoinnin. Olemassa olevan aineiston siirto sähköiseen arkistoon edellyttää lisäresursseja, jolta osin voidaan ainakin osassa hanketta hyödyntää mm. palkkatuella rekrytoidun henkilön työpanosta. Aineiston seulominen edellyttää kokonaisuutena mittavaa valmistelutyötä rakennusvalvonnassa.

Ylikunnallisen rakennusvalvonnan toteutusaikataulu on edelleen vuoden 2017 alku. Edellyttää yhteistyön kartoittamista naapurikuntien kanssa sekä mittavaa valmistelutyötä.

#### Ympäristönsuojelu

Yksi sijaisuusjärjestely toteutuu vanhempainvapaan johdosta, muutoin varsinaiset viranhaltijat ovat paikalla työtehtävissään.

Käsiteltävien ympäristölupien määrää tulee jonkun verran vähentymään, koska ympäristölupamääräysten tarkastusmenettelystä on luovuttu. Vapautuva resurssi pyritään suuntaamaan suunnitelmalliseen ja maksulliseen ympäristölupalaitosten ja rekisteröitävien laitosten valvontaan.

#### Ympäristöterveyspalvelut

Eläinlääkärivastaanotoilla otetaan käyttöön klinikkamaksut. Osalla klinikkamaksujen tuotoista kehitetään eläinlääkärivastaanottojen varustusta ajanmukaisemmaksi. Eläinlääkäreiden keskinäistä sijaistusyhteistyötä tiivistetään ja sijaisia ei kaikkien poissaolojen ajaksi palkata.

## Ympäristö- ja rakennuslautakunnan tuloslaskelma

65-3 (Ympäristö- ja rakennusltk)	TP 2014	TA 2015 alkup.	TA 2015	16 TA	17 SV	18 SV
			muutettu			
<b>Toimintatuotot</b>	<b>630 232</b>	<b>587 410</b>	<b>587 410</b>	<b>572 475</b>	<b>580 516</b>	<b>590 965</b>
Myyntituotot	1 597	1 650	1 650	1 581	1 608	1 637
Maksutuotot	621 669	585 760	585 760	563 772	571 665	581 954
Tuet ja avustukset	5 388	0	0	5 508	5 602	5 703
Muut tuotot	1 578	0	0	1 614	1 641	1 671
Vuokratuotot	0	0	0	0	0	0
Muut toiminttuotot	1 578	0	0	1 614	1 641	1 671
<b>Toimintakulut</b>	<b>-1 174 419</b>	<b>-1 251 930</b>	<b>-1 251 930</b>	<b>-1 260 803</b>	<b>-1 278 534</b>	<b>-1 303 462</b>
Henkiköstkulut	-788 017	-815 020	-815 020	-823 804	-834 959	-851 903
Palkat ja palkkiot	-622 267	-640 730	-640 730	-646 718	-655 067	-664 706
Henkilösivukulut	-165 750	-174 290	-174 290	-177 086	-179 892	-187 197
Eläkekulut	-131 860	-138 110	-138 110	-135 488	-137 759	-139 675
Muut henkilösivukulut	-33 890	-36 180	-36 180	-41 598	-42 133	-47 522
Palvelujen ostot	-362 320	-401 450	-401 450	-411 997	-418 175	-425 703
Asiakaspalvelujen ostot	0	0	0	0	0	0
Muiden palvelujen ostot	-362 320	-401 450	-401 450	-411 997	-418 175	-425 703
Aineet, tarvikkeet ja tavara	-9 058	-15 770	-15 770	-9 358	-9 521	-9 692
Avustukset	-100	0	0	-102	-104	-106
Muut kulut	-14 924	-19 690	-19 690	-15 542	-15 775	-16 058
Vuokrakulut	-14 641	-12 590	-12 590	-15 253	-15 482	-15 760
Muut toimintakulut	-283	-7 100	-7 100	-289	-293	-298
<b>Toimintakate</b>	<b>-544 187</b>	<b>-664 520</b>	<b>-664 520</b>	<b>-688 328</b>	<b>-698 018</b>	<b>-712 497</b>
Suunnitelmanmukaiset poistot	-2 219	0	0	-2 916	-2 916	-2 916

## Ympäristö- ja rakennuslautakunnan jaoston tuloslaskelma

66-3 (Ympäristö- ja rak.ltk. jaosto)	TP 2014	TA 2015 alkup.	TA 2015	16 TA	17 SV	18 SV
			muutettu			
<b>Toimintatuotot</b>	<b>599 515</b>	<b>589 360</b>	<b>589 360</b>	<b>655 054</b>	<b>664 231</b>	<b>676 188</b>
Myyntituotot	1 400	0	0	1 431	1 455	1 481
Maksutuotot	598 115	547 360	547 360	653 623	662 776	674 707
Tuet ja avustukset	0	42 000	42 000	0	0	0
Muut tuotot	0	0	0	0	0	0
Vuokratuotot	0	0	0	0	0	0
Muut toiminttuotot	0	0	0	0	0	0
<b>Toimintakulut</b>	<b>-988 609</b>	<b>-919 570</b>	<b>-919 570</b>	<b>-1 030 909</b>	<b>-1 044 689</b>	<b>-1 065 254</b>
Henkiköstkulut	-821 219	-739 980	-739 980	-809 381	-819 785	-836 303
Palkat ja palkkiot	-580 390	-566 550	-566 550	-585 082	-592 635	-601 361
Henkilösivukulut	-240 829	-173 430	-173 430	-224 299	-227 150	-234 942
Eläkekulut	-198 140	-140 540	-140 540	-185 684	-188 039	-190 736
Muut henkilösivukulut	-42 689	-32 890	-32 890	-38 615	-39 111	-44 206
Palvelujen ostot	-111 361	-109 660	-109 660	-122 054	-123 883	-126 114
Asiakaspalvelujen ostot	0	0	0	0	0	0
Muiden palvelujen ostot	-111 361	-109 660	-109 660	-122 054	-123 883	-126 114
Aineet, tarvikkeet ja tavara	-8 479	-10 220	-10 220	-28 672	-29 158	-29 681
Avustukset	0	0	0	0	0	0
Muut kulut	-47 550	-59 710	-59 710	-70 802	-71 863	-73 156
Vuokrakulut	-47 261	-56 060	-56 060	-68 308	-69 332	-70 579
Muut toimintakulut	-289	-3 650	-3 650	-2 494	-2 531	-2 577
<b>Toimintakate</b>	<b>-389 094</b>	<b>-330 210</b>	<b>-330 210</b>	<b>-375 855</b>	<b>-380 458</b>	<b>-389 066</b>

## Kaupunkitason laskelmat

### 3.11.1 Käyttötalous yhteensä

Määräraha/Tuloarvio	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €
	TP 2014	TA2015 alkup.	TA2015 muutettu	TA2016	TS2017	TS2018
<b>TOIMINTATUOTOT</b>	75 486	73 780	75 023	73 611	74 746	76 208
<b>TOIMINTAKULUT</b>	-315 567	-315 688	-321 220	-321 891	-326 845	-333 064
<b>TOIMINTAKATE</b>	-240 081	-241 908	-246 197	-248 281	-252 099	-256 856
<b>Muutos-%</b>	0,6	0,8		2,6	1,5	1,9
<b>Käyttöomaisuuden poisto</b>	-12 019	-12 595	-12 595	-12 731	-13 636	-14 507

### 3.11.2 Tuloslaskelmaosan rahoitustulot ja -menot

Määräraha/Tuloarvio	1000 €	1000 €	1 000 €	1000 €	1000 €	1000 €
	TP2014	TA2015 alkup.	TA2015 muutettu	TA2016	TS2017	TS2018
Korot ja muut kulut	-1 570	-1 810	-1 810	-1 520	-1 720	-1 820
<b>Rahoituskulut yhteensä</b>	<b>-1 570</b>	<b>-1 810</b>	<b>-1 810</b>	<b>-1 520</b>	<b>-1 720</b>	<b>-1 820</b>
Tuloarviot						
Antolainakorot	131	137	137	133	133	133
Talletuskorot						
Viivästyskorot	47	50	50	50	50	50
Valtionosuuskorot	15					
Peruspääomien korko	484	500	500	500	500	500
Muut rahoitustulot	275	411	411	291	83	83
<b>Rahoitustuotot yhteensä</b>	<b>952</b>	<b>1 098</b>	<b>1 098</b>	<b>974</b>	<b>766</b>	<b>766</b>
Rahoitustuottojen muutos-%		15,4		-11,3	-21,4	0,0
<b>Rahoitustuotot ja -kulut yht.</b>	<b>-618</b>	<b>-712</b>	<b>-712</b>	<b>-546</b>	<b>-954</b>	<b>-1 054</b>

### 3.11.3 Myyntivoitot ja tappiot

Määräraha/Tuloarvio	1000 €	1000 €	1 000 €	1000 €	1000 €	1000 €
	TP 2014	TA2015 alkup.	TA2015 muutettu	TA2016	TS2017	TS2018
Myyntivoitot	1 986	2 000	2 000	2 600	2 000	2 000
Myyntitappiot	-38	-108	-108			
<b>Myyntivoitot/tappiot yhteensä</b>	<b>1 949</b>	<b>1 892</b>	<b>1 892</b>	<b>2 600</b>	<b>2 000</b>	<b>2 000</b>

### 3.11.4 Verotulot

Määräraha/Tuloarvio	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €
	TP2014	TA2015 alkup.	TA2015 muutettu	TA2016	TS2017	TS2018
- Kunnallisvero	163 129	170 294	168 994	171 951	174 000	180 475
- Kiinteistövero	12 178	12 345	12 345	12 498	12 500	12 500
- Yhteisövero	6 309	6 369	6 369	5 366	5 485	5 729
<b>Yhteensä</b>	<b>181 616</b>	<b>189 008</b>	<b>187 708</b>	<b>189 815</b>	<b>191 985</b>	<b>198 704</b>
<b>Muutos-%</b>	1,0	4,1		0,4	1,1	3,5
Verotettavat tulot	826 274	834 630	834 630	840 074	858 219	858 219
Tuloveroprosentti	20,00	20,50	20,50	20,50	20,50	20,50
Kiinteistöveroprosentit						
Yleinen kiinteistöveroprosentti	0,90	0,90	0,90	0,90	0,90	0,90
Vakituiseen asumiseen käytetyn rakennuksen veroprosentti	0,45	0,45	0,45	0,45	0,45	0,45
Muuhun kuin vakituiseen asumiseen käytetyn rakennuksen veroprosentti	1,05	1,05	1,05	1,05	1,05	1,05
Rakentamaton rakennuspaikka	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00

### 3.11.5 Korkokulut ja -tuotot

Määräraha/Tuloarvio	1000 €	1000 €	1 000 €	1000 €	1000 €	1000 €
	TP2014	TA2015 alkup.	TA2015 muutettu	TA2016	TS2017	TS2018
Korot ja muut kulut	-1 570	-1 810	-1 810	-1 520	-1 720	-1 820
<b>Rahoituskulut yhteensä</b>	<b>-1 570</b>	<b>-1 810</b>	<b>-1 810</b>	<b>-1 520</b>	<b>-1 720</b>	<b>-1 820</b>
Tuloarvot						
Antolainakorot	131	137	137	133	133	133
Talletuskorot						
Viivästyskorot	47	50	50	50	50	50
Valtionosuuskorot	15					
Peruspääomien korko	484	500	500	500	500	500
Muut rahoitustulot	275	411	411	291	83	83
<b>Rahoitustuotot yhteensä</b>	<b>952</b>	<b>1 098</b>	<b>1 098</b>	<b>974</b>	<b>766</b>	<b>766</b>
Rahoitustuottojen muutos-%		15,4		-11,3	-21,4	0,0
<b>Rahoitustuotot ja -kulut yht.</b>	<b>-618</b>	<b>-712</b>	<b>-712</b>	<b>-546</b>	<b>-954</b>	<b>-1 054</b>

## 3.11.6 Lohjan kaupunki, tuloslaskelma

	TP2014	TA2015 muutettu	TA2016 sis. myyntivoitot	Muutos 2016 - 15
<b>TULOSLASKELMA ( sis. sisäiset erät ) euroina</b>				
<b>Toimintatuotot</b>				
Myyntituotot	36 176 349	35 750 820	36 879 453	3,2
Maksutuotot	17 335 269	17 018 770	16 989 672	-0,2
Tuet ja avustukset	9 097 439	9 493 060	6 416 662	-32,4
Muut tuotot	18 807 872	18 704 800	18 578 951	-0,7
<b>Toimintatuotot yhteensä</b>	<b>81 416 929</b>	<b>80 967 450</b>	<b>78 864 738</b>	-2,6
<i>Toimintatuotot sisältää myyntivoittoja</i>	<i>1 986 379</i>	<i>2 000 000</i>	<i>2 600 000</i>	30,0
<b>Toimintakulut</b>				***
Henkilöstökulut	-129 558 791	-131 584 390	-131 514 668	-0,1
Palkat ja palkkiot	-99 397 561	-100 292 192	-100 096 940	-0,2
Eläkekulut	-24 548 480	-25 428 394	-24 771 675	-2,6
Muut henkilöstösivukulut	-5 612 750	-5 863 804	-6 646 053	13,3
Palvelujen ostot	-141 681 031	-142 668 610	-143 264 243	0,4
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-15 879 517	-16 344 430	-16 046 818	-1,8
Avustukset	-15 147 496	-16 826 740	-17 578 319	4,5
Muut kulut	-13 337 937	-13 904 270	-13 487 135	-3,0
<b>Toimintakulut yhteensä</b>	<b>-315 604 773</b>	<b>-321 328 440</b>	<b>-321 891 183</b>	0,2
<i>Toimintakulut sisältää myyntitappioita</i>	<i>-37 824</i>	<i>-107 950</i>		
<b>TOIMINTAKATE</b>	<b>-234 187 844</b>	<b>-240 360 990</b>	<b>-243 026 445</b>	1,1
Verotulot	181 615 706	187 708 000	189 815 000	1,1
Valtionosuudet	62 889 036	62 000 000	66 500 000	7,3
<b>Rahoitustuotot ja -kulut</b>				***
Korkotuotot	140 592	137 000	142 000	3,6
Muut rahoitustuotot	811 392	961 200	832 110	-13,4
Korkokulut,	-1 320 384	-1 770 000	-1 520 000	-14,1
Muut rahoituskulut	-249 879	-40 000	0	-100,0
<b>Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä</b>	<b>-618 279</b>	<b>-711 800</b>	<b>-545 890</b>	-23,3
<b>VUOSIKATE</b>	<b>9 698 619</b>	<b>8 635 210</b>	<b>12 742 665</b>	47,6
Suunnitelman muk. poistot	-12 018 782	-12 594 640	-12 731 390	1,1
Satunnaiset erät	1 484 365	0	0	***
<b>TILIKAUDEN TULOS</b>	<b>-835 798</b>	<b>-3 959 430</b>	<b>11 275</b>	-100,3
Poistoeron lisäys(-) tai vähennys(+)	81 505	81 500	81 500	0,0
<b>TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)</b>	<b>-754 293</b>	<b>-3 877 930</b>	<b>92 775</b>	-102,4

	TP2014	TA2015 muutettu	TA2016	Muutos % 2016 -15
<b>TUNNUSLUVUT</b>				
Asukasluku	47 624	47 407	47 407	-2,3
Toimintakulut, e/as	-6 627	-6 778	-6 790	4,3
Toimintakate, e/as	-4 917	-5 070	-5 126	5,3
Toimintatuotot/Toimintakulut, %	-26	-25	-25	-3,0
Verotulot, e/as	3 814	3 959	4 004	2,8
Vuosikate, e/as	204	182	269	5,0

TULOSLASKELMA ( sis. sisäiset erät ) euroina	TA2016	Muutos % 2016 - 15	TS2017	Muutos % 2017 - 16	TS2018	Muutos % 2018 - 17
	sis. myyntivoitot		sis. myyntivoitot		sis. myyntivoitot	
<b>Toimintatuotot</b>						
Myyntituotot	36 879 453	3,2	37 458 419	1,6	38 132 668	1,8
Maksutuotot	16 989 672	-0,2	17 227 551	1,4	17 537 641	1,8
Tuet ja avustukset	6 416 662	-32,4	6 480 624	1,0	4 012 367	-38,1
Muut tuotot	18 578 951	-0,7	18 233 281	-1,9	18 525 472	1,6
<b>Toimintatuotot yhteensä</b>	<b>78 864 738</b>	<b>-2,6</b>	<b>79 399 875</b>	<b>0,7</b>	<b>78 208 148</b>	<b>-1,5</b>
<i>Toimintatuotot sisältää myyntivoittoja</i>	<i>2 600 000</i>	<i>30,0</i>	<i>2 000 000</i>		<i>2 000 000</i>	
<b>Toimintakulut</b>						
Henkilöstökulut	-131 514 668	-0,1	-133 414 993	1,4	-136 211 835	2,1
Palkat ja palkkiot	-100 096 940	-0,2	-101 514 701	1,4	-103 086 409	1,5
Eläkekulut	-24 771 675	-2,6	-25 162 846	1,6	-25 511 696	1,4
Muut henkilöstösivukulut	-6 646 053	13,3	-6 737 446	1,4	-7 613 730	13,0
Palvelujen ostot	-143 264 243	0,4	-145 488 881	1,6	-148 047 391	1,8
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-16 046 818	-1,8	-16 323 787	1,7	-16 616 444	1,8
Avustukset	-17 578 319	4,5	-17 929 886	2,0	-18 252 627	1,8
Muut kulut	-13 487 135	-3,0	-13 687 574	1,5	-13 935 783	1,8
<b>Toimintakulut yhteensä</b>	<b>-321 891 183</b>	<b>0,2</b>	<b>-326 845 121</b>	<b>1,5</b>	<b>-333 064 080</b>	<b>1,9</b>
<i>Toimintakulut sisältää myyntitappioita</i>				***		***
<b>TOIMINTAKATE</b>	<b>-243 026 445</b>	<b>1,1</b>	<b>-247 445 246</b>	<b>1,8</b>	<b>-254 855 932</b>	<b>3,0</b>
Verotulot	189 815 000	1,1	191 985 000	1,1	198 704 000	3,5
Valtionosuudet	66 500 000	7,3	67 346 000	1,3	68 417 000	1,6
<b>Rahoitustuotot ja -kulut</b>						
Korkotuotot	142 000	3,6	133 000	-6,3	133 000	0,0
Muut rahoitustuotot	832 110	-13,4	633 000	-23,9	633 000	0,0
Korkokulut,	-1 520 000	-14,1	-1 720 000	13,2	-1 820 000	5,8
Muut rahoituskulut	0	-100,0	0	***	0	***
<b>Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä</b>	<b>-545 890</b>	<b>-23,3</b>	<b>-954 000</b>	<b>74,8</b>	<b>-1 054 000</b>	<b>10,5</b>
<b>VUOSIKATE</b>	<b>12 742 665</b>	<b>47,6</b>	<b>10 931 754</b>	<b>-14,2</b>	<b>11 211 068</b>	<b>2,6</b>
Suunnitelman muk. poistot	-12 731 390	1,1	-13 636 335	7,1	-14 507 402	6,4
Satunnaiset erät	0	***	0	***	0	***
<b>TILIKAUDEN TULOS</b>	<b>11 275</b>	<b>-100,3</b>	<b>-2 704 581</b>	<b>-24 087,4</b>	<b>-3 296 334</b>	<b>21,9</b>
Poistoeron lisäys(-) tai vähennys(+)	81 500	0,0	81 500	0	81 500	0
<b>TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)</b>	<b>92 775</b>	<b>-102,4</b>	<b>-2 623 081</b>	<b>-2 927,4</b>	<b>-3 214 834</b>	<b>22,6</b>

TUNNUSLUVUT	TA2016	Muutos % 2016 -15	TS2017	Muutos % 2017-16	TS2018	Muutos % 2018-17
	<b>Asukasluku</b>	47 407	-2,3	47 407	0,0	47 407
<b>Toimintakulut, e/as</b>	-6 790	4,3	-6 894	1,5	-7 026	1,9
<b>Toimintakate, e/as</b>	-5 126	5,3	-5 220	1,8	-5 376	3,0
<b>Toimintatuotot/Toimintakulut, %</b>	-25	-3,0	-24	-0,8	-23	-3,3
<b>Verotulot, e/as</b>	4 004	2,8	4 050	1,1	4 191	3,5
<b>Vuosikate, e/as</b>	269	5,0	231	-14,2	236	2,6



## INVESTOINTI- JA RAHOITUSOSA

### 4 Investoinnit 2016-2018

#### 4.1 Kaupunginhallitus/Keskushallinto

Irtain omaisuus	€ TA2016	1 000 € TS2017	1 000 € TS2018
<b>Kaupunginhallitus/Keskushallinto</b>			
Tietohallinnon irtain omaisuus	600 000	600	600
<b>Määräraha yhteensä</b>	<b>600 000</b>	<b>600</b>	<b>600</b>

Kiinteä omaisuus ja osakkeet	€ TA2016	1 000 € TS2017	1 000 € TS2018
<b>Kaupunginhallitus</b>			
Maanhankinta	660 000	660	660
Vuokra-asuntojen myyntitulo	-2 200 000		
Maanmyyntitulo	-2 500 000	-2 500	-2 500
<b>Määräraha yhteensä</b>	<b>660 000</b>	<b>660</b>	<b>660</b>
<b>Tuloarvio</b>	<b>-4 700 000</b>	<b>-2 500</b>	<b>-2 500</b>

Kaupunginhallitus/Keskushallinto yhteensä	€ TA2016	1 000 € TS2017	1 000 € TS2018
<b>Määräraha yhteensä</b>	<b>1 260 000</b>	<b>1 260</b>	<b>1 260</b>
<b>Tuloarvio yhteensä</b>	<b>-4 700 000</b>	<b>-2 500</b>	<b>-2 500</b>

## 4.2 Perusturvalautakunta

### 20 Perusturvalautakunta

Irtain omaisuus	€	1 000 €	1 000 €
	TA2016	TS2017	TS2018
- Niilonpirtin kalusto	450 000		
- Muiden palvelujen kalusto	200 000	200	200
<b>Määräraha yhteensä</b>	<b>650 000</b>	<b>200</b>	<b>200</b>

Perusturvatoimi yhteensä	€	1 000 €	1 000 €
	TA2016	TS2017	TS2018
<b>Määräraha yhteensä</b>	<b>650 000</b>	<b>200</b>	<b>200</b>

Muiden palvelujen kalustot: terveysasemien, hammashoitoloiden, terveysneuvonnan, vanhusyksikköjen ja osastojen varustus

### 4.3 Kasvatus- ja opetuslautakunta

#### 30 Kasvatus- ja opetuslautakunta

Irtain omaisuus	€	1 000 €	1 000 €
	TA2016	TS2017	TS2018
<b>Yleissivistävä ja varhaiskasvatus</b>			
- TVT hankkeen investoinnit	220 000		
- Ojaniittutalo toimintavarustus	1 000 000		
- Routionmäki toimintavarustus	0	1 100	
Perusopetuksen erittelemätön	180 000	400	400
<b>Määräraha yhteensä</b>	<b>1 400 000</b>	<b>1 500</b>	<b>400</b>

### 4.4 Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta

#### 40 Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta

Irtain omaisuus	€	1 000 €	1 000 €
	TA2016	TS2017	TS2018
Erittelemättömät kohteet	200 000		
<b>Määräraha yhteensä</b>	<b>200 000</b>		

## 4.5 Tekninen lautakunta

### 50 Tekninen lautakunta

#### Tilapalvelu

Perusturvaltk:n kiinteistöt	€	1 000 €	1 000 €
	TA2016	TS2017	TS2018
Ammatillinen perhekoti		100	
Keskustan terveysaseman muutos ja laajennustyöt	1 200 000		3 000
Palvelukeskus käyttövesiputket ja piha-aluejärjestelyt	200 000		
Perusturvan korjausrakentaminen	500 000	600	600
<b>Määräraha yhteensä</b>	<b>1 900 000</b>	<b>700</b>	<b>3 600</b>

**Perusturvan korjausrakentaminen:** mm. Veijolanpihan, Mäntynummen terveysaseman ja Petäjänkodin käyttövesiputket, muut ennalta arvaamattomat kohteet

Kasvatus- ja opetuslautakunnan kiinteistöt	€	1 000 €	1 000 €
	TA2016	TS2017	TS2018
Ojaniittutalo	500 000		
- valtionavustus	-25 000		
Mäntylän päiväkodin purku	150 000		
Routionmäki	5 500 000	3 250	
Anttilan ja Tytyrin koulut	400 000	6 000	
Nummi-Pusulan koulun (yläkoulu) laajennus ja peruskorj.	1 500 000	4 000	
Koulujen lähipiha	200 000		200
Ojamon koulun peruskorjaus		150	4 000
Harjun koulun peruskorjaus ja laajennus	200 000		5 000
Ristin koulun peruskorjaus			100
Perttilän koulu			650
Rauhalan koulun peruskorjaus	600 000		2 000
Karjalohjan koulun muutostyöt	150 000		
Lohjan Yhteislyseon lukion auditorion sisäilmakorjaus/muutostyöt	150 000		
Harjulan muutostyöt	100 000		
Kasvatuksen ja opetuksen korjausrakentaminen	700 000	800	800
<b>Määräraha yhteensä</b>	<b>10 150 000</b>	<b>14 200</b>	<b>12 750</b>
<b>Tuloarvio</b>	<b>-25 000</b>		

**Kasvatuksen ja opetuksen korjausrakentaminen:** mm. Metsolan koulun, Järnefeltin koulun, Pullin koulun, Oinolan koulun, Kartanonpuiston päiväkodin, Virkkalan päiväkodin, Vieremän päiväkodin korjaustyöt, Hiiden opiston rakennuksen purku, muut ennalta arvaamattomat kohteet

<b>Kulttuuri- ja vapaa-aikalk:n kiinteistöt</b>	€	1 000 €	1 000 €
	<b>TA2016</b>	<b>TS2017</b>	<b>TS2018</b>
Sammatin kirjasto	200 000		
Liikuntakeskus Oy rakennukset	70 000	70	70
Teatterin vesikaton uusiminen	150 000		
Virkkalan kirjasto	300 000		
Hiiden Opiston opetus- ja hallintatilat	100 000		
Kaivoseumuseo vastaanottorakennus	450 000		
Kulttuuri ja vapaa-ajan korjausrakentaminen	100 000	200	200
<b>Määräraha yhteensä</b>	<b>1 370 000</b>	<b>270</b>	<b>270</b>

**Kulttuuri- ja vapaa-ajan korjausrakentaminen:** muut ennalta arvaamattomat kohteet

<b>Teknisen toimen kiinteistöt</b>	€	1 000 €	1 000 €
	<b>TA2016</b>	<b>TS2017</b>	<b>TS2018</b>
Keittiöratkaisut, tuotantokeittiö ja jakelukeittiöiden muutostyöt	400 000		
Palvelukeskuksen keittiön saneeraus	50 000	400	
Monkolan korjaustyöt	300 000		300
Laurinkatu 50 korjaustyöt		200	
Rakennusautomaatio	100 000	100	100
LVV saneeraustyöt	200 000	300	300
Kattoturvalaitteet	150 000	150	150
Uusien hankkeiden suunnitteluvaraus (sisäilma, palveluverkko)	50 000	100	100
Teknisen toimen korjausrakentaminen ja erittelemättömät	200 000	500	500
<b>Määräraha yhteensä</b>	<b>1 450 000</b>	<b>1 750</b>	<b>1 450</b>

**Teknisen toimen korjausrakentaminen ja erittelemättömät:** muut ennalta arvaamattomat kohteet

<b>Tilapalvelut yhteensä</b>	€	1 000 €	1 000 €
	<b>TA2016</b>	<b>TS2017</b>	<b>TS2018</b>
<b>Tilapalvelut määräraha yhteensä</b>	<b>14 870 000</b>	<b>16 920</b>	<b>18 070</b>
<b>Tilapalvelut tuloarvio yhteensä</b>	<b>-25 000</b>		

## Kunnallistekniikka

Ympäristötyöt	€	1 000 €	1 000 €
	TA2016	TS2017	TS2018
Keskusta- ja ranta-alueiden kehittäminen	100 000	100	100
Ympäristötyöt erittelemättömät kohteet	240 000	240	240
<b>Määräraha yhteensä</b>	<b>340 000</b>	<b>340</b>	<b>340</b>

**Ympäristötoimen erittelemättömät kohteet:** mm leikkipuistojen perusparannus, aluepuisto, venelaitureiden kunnostaminen ja uudisrakentaminen, muut ennalta arvaamattomat kohteet

Liikunta-alueet	€	1 000 €	1 000 €
	TA2016	TS2017	TS2018
Maastoliikuntareittien parantaminen	50 000	200	50
Harjun urheilukentän kunnostus	300 000	700	
Ulkoilureitit ylikulkusillat		300	
Liikuntatoimen erittelemättömät kohteet	50 000	20	20
<b>Määräraha yhteensä</b>	<b>400 000</b>	<b>1 220</b>	<b>70</b>

Kadut ja yleiset alueet	1 000 €	1 000 €	1 000 €
	TA2016	TS2017	TS2018
Uudet kaava-alueet	350 000	1 200	900
Nummen kirkonkylän kevytliikenneväylä			550
Tynniharjun eritasoliittymä			1 000
Katujen saneeraus	200 000		
Muut liikenneväylähankkeet	2 050 000	2 250	2 150
<b>Kadut ja yleiset alueet yhteensä</b>	<b>2 600 000</b>	<b>3 450 000</b>	<b>4 600 000</b>

**Uudet kaava-alueet:** Pappilankorpi 2016, Taka-Routio 2016-2017, Sammatti Karpalotie 2017, Leskelännotko 2017, Muijala 2018, Hiidensalmi 2018, Paloniemi 2018

**Katujen saneeraus 2016:** Maksjoen alue

**Muut liikenneväylähankkeet:** Keskusta-alueen katujen parantaminen 2016-2018, Kisakallion kevytliikenneväylä 2016-2017, Vappulantien kevytliikenneväylä 2016-2017, Pitkädun kevytliikenneväylä 2016, Sopia Mannerheimintie kevytliikenneväylä 2018, sorakatuja päällystämisen, katuvalaistuksen uusiminen ja uudisrakentaminen, liikenneturvallisuuskohteet, katupäällysteiden parantaminen, muut ennalta arvaamattomat kohteet

Kunnallistekniikka yhteensä	€	1 000 €	1 000 €
	TA2016	TS2017	TS2018
<b>Kunnallistekniikan määräraha yhteensä</b>	<b>3 340 000</b>	<b>5 010</b>	<b>5 010</b>

<b>Vesihuoltolaitos</b>	<b>TA2016</b>	<b>TS2017</b>	<b>TS2018</b>
Uudet kaava-alueet	700 000	100	600
Maksjoen alueen vesihuollon saneeraus	200 000		
Aseman vesitornin kunnostus	1 200 000		
Muut hankkeet yhteensä	880 000	1 450	1 400
<b>Vesihuoltolaitos määräraha yhteensä</b>	<b>2 980 000</b>	<b>1 550</b>	<b>2 000</b>

**Uudet kaava-alueet:** Pappilankorpi 2016, Taka-Routio 2016, Leskelännotko 2016, Sammatti Karpalotie 2017, Muijala 2018, Hiidensalmi 2018

**Verkoston saneeraus 2016:** Maksjoen alue

**Muut vesihuollon hankkeet:** Tytyrin vesilaitos 2016-2018, Peltoniemen jätevedenpuhdistamo 2016-2018, Paloniemen siirtoviemäri 2017, Kaivostalon vesihuolto 2016, Teilinummen teollisuusalueen vesihuolto 2016, Viljamaan alueen sadevesiviemärointi 2016, jätevedenpuhdistamoiden ilmastimet 2016, jv pumppaamon uusiminen 2016-2018, kiinteistöliitännät, muut ennalta arvaamattomat kohteet

#### **Irtain omaisuus**

<b>Tekninen lautakunta</b>	<b>€</b>	<b>1 000 €</b>	<b>1 000 €</b>
	<b>TA2016</b>	<b>TS2017</b>	<b>TS2018</b>
- konekeskus	100 000	80	80
- ruokapalvelut, keittiöiden laitehankinnat	395 000	20	20
- yläpölyn siivoukseen liittyvät tarvikehankinnat	25 000		
- atk-ohjelmistot	15 000		
<b>Määräraha yhteensä</b>	<b>535 000</b>	<b>100</b>	<b>100</b>

<b>Tekninen toimi yhteensä</b>	<b>€</b>	<b>1 000 €</b>	<b>1 000 €</b>
	<b>TA2016</b>	<b>TS2017</b>	<b>TS2018</b>
<b>Määräraha yhteensä</b>	<b>21 725 000</b>	<b>23 580</b>	<b>25 180</b>
<b>Tuloarvio yhteensä</b>	<b>-25 000</b>		

#### 4.6 Kaupunkisuunnittelulautakunta

Irtain omaisuus	€	1 000 €	1 000 €
	TA2016	TS2017	TS2018
- atk laitteet ja ohjelmistot	40 000	50	40
- karttapalvelun ja lupapisteen aineistojen sähköinen kauppapaikka	48 000		
- mittausstoimen kalusto	30 000	35	30
Erittelemättömät kohteet			
<b>Määräraha yhteensä</b>	<b>118 000</b>	<b>85</b>	<b>70</b>

#### 4.7 Investoinnit yhteensä

Lohjan kaupunki yhteensä	€	1 000 €	1 000 €
	TA2016	TS2017	TS2018
<b>Määräraha yhteensä</b>	<b>25 353 000</b>	<b>26 625</b>	<b>27 110</b>
<b>Tuloarvio yhteensä</b>	<b>-4 725 000</b>	<b>-2 500</b>	<b>-2 500</b>
- Rahoitusosuudet investointimenoihin	-25 000		
- Käyttöomaisuuden myyntituotot	-4 700 000	-2 500	-2 500
<b>Nettoinvestoinnit</b>	<b>20 628 000</b>	<b>24 125</b>	<b>24 610</b>



## 4.8 Rahoitusosan tulot ja menot

### 4.8.1 Antolainat

	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €
Määräraha/Tuloarvio	TP 2014	TA2015	TA2016	TS2017	TS2018
<b>Lainananto</b>					
Antolainojen lyhennykset	43	37	38	30	13

### 4.8.2 Lainat

#### Talousarviolainat

	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €
Määräraha/Tuloarvio	TP 2014	TA2015	TA2016	TS2017	TS2018
Lainojen lisäykset	12 000	16 150	15 800	40 700	20 000
Lainojen lyhennykset	5 843	6 500	5 858	25 759	5 553
<b>Lyhytaikaiseten lainojen muutokset</b>	7 131				
<b>Lainamäärän muutos</b>	13 288	9 650	9 942	14 941	14 447

Vanhojen lainojen lyhennykset on laskettu lainaehtojen mukaisesti. Uusien lainojen tarve on laskettu lyhytaikaisten lainojen muutoksena.

### 4.8.3 Liittymismaksut

	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €
Määräraha/Tuloarvio	TP 2014	TA2015	TA2016	TS2017	TS2018
<b>Vesihuollon liittymismaksut</b>					
Tuloarvio	367	600	600	600	600

## 4.8.4 Rahoituslaskelma

	TP2014	TA2015 alkup.	TA2015	TA2016	Muutos % 2016 - 15
RAHOITUSLASKELMA (sis.sisäiset erät)		sis. Myyntivoitot	muutettu	sis. myyntivoitot	
VARSINAISEN TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA					
<b>Toiminnan rahavirta</b>					
Vuosikate	9 698 619	12 424 220	8 635 210	12 742 665	2,6
Satunnaiset erät	1 484 365	0	0	0	***
Tulorahoituksen korjauserät	-2 087 806	-1 892 050	-1 892 050	-2 600 000	37,4
<b>Tulorahoitus yhteensä</b>	<b>9 095 178</b>	<b>10 532 170</b>	<b>6 743 160</b>	<b>10 142 665</b>	-3,7
<b>Investoinnit</b>					
Investointimenot	-23 681 627	-23 925 000	-32 016 200	-25 353 000	6,0
Rahoitusosuudet investointimen.	1 037 600	615 000	615 000	25 000	-95,9
Käyttöomaisuuden luovutustulot	2 146 999	2 500 000	2 500 000	4 700 000	88,0
<b>Nettoinvestoinnit</b>	<b>-20 497 028</b>	<b>-20 810 000</b>	<b>-28 901 200</b>	<b>-20 628 000</b>	-0,9
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA	<b>-11 401 850</b>	<b>-10 277 830</b>	<b>-22 158 040</b>	<b>-10 485 335</b>	2,0
RAHOITUSTOIMINNAN RAHAVIRTA					
<b>Antolainauksen muutokset</b>					
Antolainojen lisäykset					***
Antolainojen vähennykset	43 000	36 515	36 515	37 995	
<b>Antolainojen muutokset</b>	<b>43 000</b>	<b>36 515</b>	<b>36 515</b>	<b>37 995</b>	
<b>Pysyvien vastaavien saamisten lisäys</b>	<b>117 804</b>				
<b>Lainakannan muutokset</b>					
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	12 000 000	16 150 000	16 150 000	15 800 000	
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	5 843 438	6 500 000	6 500 000	5 858 000	
Lyhytaikaisten lainojen muutos	7 131 395				
<b>Lainakannan muutokset yhteensä</b>	<b>13 287 957</b>	<b>9 650 000</b>	<b>9 650 000</b>	<b>9 942 000</b>	
<b>Oman pääoman muutos</b>					
<b>Muut maksuvalmiuden muutokset</b>					
Toimeksiantojen varojen ja pääom. muut	252 735				
Vaihto-omaisuuden muutos	5 463				
Saamisten muutos	370 590				
Lyhytaikaisten saamisten muutos					
Korottomien velkojen muutos	-892 805				
Liittymismaksut	367 450	600 000	600 000	600 000	
Muut maksuvalm.muut. Budj.		-8 685	-8 685	-94 660	
<b>Muut maksuvalmiuden muutokset</b>	<b>103 433</b>	<b>591 315</b>	<b>591 315</b>	<b>505 340</b>	
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA	<b>13 316 586</b>	<b>10 277 830</b>	<b>10 277 830</b>	<b>10 485 335</b>	
<b>Kassavarojen muutos</b>	<b>1 914 737</b>	<b>0</b>	<b>-11 880 210</b>	<b>0</b>	
Kassavarat 31.12.	4 743 445				
Kassavarat 01.01.	2 828 709				
<b>Kassavarojen muutos</b>	<b>-1 914 736</b>				

	TP2014	TA2015+Imr sis. Myyntivoitot	TA2015 muutettu	TA2016	Muutos % 2016 - 15
<b>TUNNUSLUVUT</b>					
<b>Asukasluku</b>	47 624	48 511	47 407	47 407	-2,3
<b>Investointien omahank. meno,e/as</b>	-519	-506	-688	-535	5,8
<b>Investointien tulorahoitus, %</b>	-39	-51	-26	-50	-0,8
<b>Lainakanta, e</b>	94 539 000	104 189 000	9 650 010	114 131 000	9,5
<b>Lainakanta, e/as</b>	1 985	2 148	204	2 407	12,1

RAHOITUSLASKELMA (sis.sisäiset erät)	TA2016	Muutos %	TS2017	Muutos	TS2018	Muutos
	sis. myyntivoitot	2016 - 15	sis. myyntivoitot	2017 - 16	sis. myyntivoitot	2018 - 17
<b>VARSAINAISEN TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA</b>						
<b>Toiminnan rahavirta</b>						
Vuosikate	12 742 665	2,6	10 931 754	-14,2	11 211 068	2,6
Satunnaiset erät	0	***	0	***	0	***
Tulorahoituksen korjauserät	-2 600 000	37,4	-2 000 000	-23,1	-2 000 000	0,0
<b>Tulorahoitus yhteensä</b>	<b>10 142 665</b>	<b>-3,7</b>	<b>8 931 754</b>	<b>-11,9</b>	<b>9 211 068</b>	<b>3,1</b>
<b>Investoinnit</b>						
Investointimenot	-25 353 000	6,0	-26 625 000	5,0	-27 110 000	1,8
Rahoitusosuudet investointimen.	25 000	-95,9	0	-100,0	0	***
Käyttöomaisuuden luovutustulot	4 700 000	88,0	2 500 000	-46,8	2 500 000	0,0
<b>Nettoinvestoinnit</b>	<b>-20 628 000</b>	<b>-0,9</b>	<b>-24 125 000</b>	<b>17,0</b>	<b>-24 610 000</b>	<b>2,0</b>
<b>TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA</b>	<b>-10 485 335</b>	<b>2,0</b>	<b>-15 193 246</b>	<b>44,9</b>	<b>-15 398 932</b>	<b>1,4</b>
<b>RAHOITUSTOIMINNAN RAHAVIRTA</b>						
<b>Antolainauksen muutokset</b>						
Antolainojen lisäykset		***		***		***
Antolainojen vähennykset	37 995		29 962	-21,1	12 650	-57,8
<b>Antolainojen muutokset</b>	<b>37 995</b>		<b>29 962</b>	<b>-21,1</b>	<b>12 650</b>	<b>-57,8</b>
<b>Pysyvien vastaavien saamisten lisäys</b>						
<b>Lainakannan muutokset</b>						
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	15 800 000		40 700 000		20 000 000	
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	5 858 000		25 759 000		5 552 649	
Lyhytaikaisten lainojen muutos						
<b>Lainakannan muutokset yhteensä</b>	<b>9 942 000</b>		<b>14 941 000</b>		<b>14 447 351</b>	
<b>Oman pääoman muutokset</b>						
<b>Muut maksuvalmiuden muutokset</b>						
Toimeksiantojen varojen ja pääom. muut						
Vaihto-omaisuuden muutos						
Saamisten muutos						
Lyhytaikaisten saamisten muutos						
Korottomien velkojen muutos						
Liittymismaksut	600 000		600 000		600 000	
Muut maksuvalm.muut. Budj.	-94 660		-377 716		338 931	
<b>Muut maksuvalmiuden muutokset</b>	<b>505 340</b>		<b>222 284</b>		<b>938 931</b>	
<b>RAHOITUKSEN RAHAVIRTA</b>	<b>10 485 335</b>		<b>15 193 246</b>	<b>44,9</b>	<b>15 398 932</b>	<b>1,4</b>
<b>Kassavarojen muutos</b>	<b>0</b>		<b>0</b>		<b>0</b>	
Kassavarat 31.12.						
Kassavarat 01.01.						
<b>Kassavarojen muutos</b>						

TUNNUSLUVUT	TA2016	Muutos %	TS2017	Muutos %	TS2018	Muutos %
		2016 -15		2017-16		2018-17
<b>Asukasluku</b>	47 407	-2,3	47 407	0,0	47 407	0,0
<b>Investointien omahank. meno,e/as</b>	-535	5,8	-562	4,9	-572	1,8
<b>Investointien tulorahoitus, %</b>	-50	-0,8	-41	-18,2	-41	0,7
<b>Lainakanta, e</b>	114 131 000	9,5	129 072 000	13,1	143 519 351	11,2
<b>Lainakanta, e/as</b>	2 407	12,1	2 723	13,1	3 027	11,2

## 5 Rahoitustulot ja –menot yhteensä

Määräraha/Tuloarvio	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €
	TP2014	TA2015 alkup.	TA2015 muutettu	TA2016	TS2017	TS2018
<b>Menot yhteensä</b>	-7 569	-8 418	-8 418	-7 378	-27 479	-7 373
<b>Tuloarviot yhteensä</b>	249 811	254 887	255 387	260 581	263 382	268 500
<b>Nettotulot</b>	242 242	246 469	246 969	253 203	235 903	261 127

## 6 Menot ja tulot yhteensä

Määräraha/Tuloarvio	1 000 €	1 000 €		1 000 €	1 000 €	1 000 €
	TP2014	TA2015 alkup.	TA2015 muutettu	TA2016	TS2017	TS2018
<b>Menot yhteensä</b>	-346 818	-348 031	-361 655	-354 622	-380 949	-367 547
<b>Tuloarviot yhteensä</b>	341 967	347 932	349 675	354 717	381 327	367 208
<b>Nettomenot / -tulot</b>	-4 851	-99	-11 979	95	378	-339
<b>Lyhytaik.lainojen, kassavarojen ja muut maksuvalmiuden muutokset</b>	6 867	-9	-9	-95	-378	339

## 7 Talousarvion sitovuusmääräykset ja päätösvaltuudet

### 7.1 Talousarvion sitovuus

Vuoden 2016 talousarvio kaupunginvaltuuston hyväksymässä muodossa sitoo hallinto-kuntia seuraavasti:

Kaupunginvaltuuston hyväksymän talousarvion käyttötalousosa muodostuu kullekin toimielimelle hyväksytyistä sitovista tavoitteista, seurattavista suoritteista ja tunnusluvuista sekä arvioiduista toimintatuotoista ja toimintakuluista, joiden erotus muodostaa toimintakatteen. Talousarvion investointiosa muodostuu kullekin hankkeelle hyväksytyistä kokonaiskustannuksista ja tuloarviosta.

Käyttötalouden toimielinkohtaisten tavoitteiden ja määrärahasi vahvistettavan toimintakatteen sekä investointiosan hankkeen kokonaiskustannuksista muodostuvan määrärahan ja tuloarvion muuttamisesta päättää kaupunginvaltuusto. Mikäli kuitenkin jonkin investointiosan hankkeen toteuttamisessa syntyy säästöä, voi kaupunginhallitus päättää säästön käyttämisestä muiden saman investointiryhmän hankkeiden mahdollisten ylitysten rahoittamiseen. Teknisellä lautakunnalla on oikeus päättää tilahallinnon investointiryhmään "Teknisen toimen kiinteistöt" sisältyvien hankkeiden välisistä määrärahojen muutoksista siten, että investointiryhmän määrärahojen yhteismäärä ei muutu.

Investointien osalta kaupunginhallitus voi tarkistaa investointihankkeiden ajoitukset sekä myöntää ajoituksen muutoksesta johtuvat ylitysoikeudet tai pienentää määrärahoja siten, että ylitykset/ määrärahan alennukset ovat enintään edellisen vuoden vastaavien hankkeiden määrärahojen säästöjen/ylitysten suuruiset. Muutokset voivat kohdistua vain alkuperäiseen hankkeisiin eikä siihen kohdistettua määrärahaa voi käyttää ilman valtuuston päätöstä muihin hankkeisiin.

Toimielimillä tai niiden alaisilla tulosalueilla ja tulosyksiköillä toimielimen päättämässä laajuudessa on oikeus suorittaa toimielimen sisäisiä siirtoja. Päättäessään tulosalueen tai tulosyksikön toimintakatteen tai investointiosan kohteen osamäärärahan ylittämistä on toimielimen samalla käyttösuunnitelmaan tehtävin muutoksin osoitettava, miltä tulosalueelta tai tulosyksiköltä tai kohteelta osoitetaan ylitystä vastaavan suuruinen säästö.

Tuloarvion ylittäville tuloilla ei saa kattaa talousarviosta poikkeavaa toiminnan laajentamista ja siitä aiheutuvaa toimintakulujen kokonaismäärän ylitystä ilman kaupunginhallituksen lupaa. Jos toiminta kuitenkin luonteeltaan perustuu ulkoiseen tulo-rahoitukseen, voidaan palvelujen lisääminen toimielimen päätöksellä kattaa niistä saatavilla tuloilla (esim. teatteri, orkesteri, muut myytävät palvelut).

Päättäessään henkilöstön sisäisistä siirroista palvelukeskusten välillä kaupunginjohtajalla on oikeus päättää henkilöstökulujen aiheuttamasta vastaavasta määrärahan muutoksesta.

Kuukausipalkkaisen henkilökunnan palkkaamiseen osoitettuja menovarauksia saa käyttää ainoastaan henkilöstöliitteessä esitettyjen virkojen/tehtävien palkkakustannuksiin. Muutoin henkilöstöressurssien lisäyksestä päättää kaupunginvaltuusto.

Talousarviossa lautakunnalle osoitettua määrärahaa saadaan käyttää vain ao. lautakunnan toimialaan kuuluvien tehtävien suorittamiseen.

Toiminnasta vastaavien toimielimien/toimialojen on tammikuun 10. päivään mennessä hyväksyttävä tarkistetut käyttösuunnitelmat ja osatavoitteet tulosalueille ja tulosyksiköille sekä määriteltävä ne toimenpiteet, joilla tavoitteet toteutetaan. Käyttösuunnitelman yhteydessä toimielimen on määriteltävä osamäärärahojen käyttövaltuudet tulosyksiköille ja vi-  
ranhaltijoille.

## 7.2 Maksut ja myyntihinnat

Kaupungin taloudelle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi toimitukset oikeutetaan hallintosäännön nojalla tarkistamaan vuonna 2016 perittäviä maksuja niin että asetetut taloudelliset tavoitteet saavutetaan.

## 7.3 Päätösvaltuudet

Järjestämistavan muutoksista, ulkopuolisten asiantuntijoiden ja ostopalvelujen käyttämisestä, hankintojen suorittamisesta sekä suunnitelmista, pääpiirustuksista, kustannusarvioista, rakentamisen suorittamisesta, työn aloittamisen ajankohdasta, urakoitsijan ja työn suorittajan valinnasta päättävät hallintosäännön mukaisesti toimitukset ja vastuuhenkilöt myönnettyjen määrärahojen puitteissa seuraavien päätösvaltuuksien rajoissa:

- kaupunginvaltuusto päättää yli 2 000 000 euron toiminnoissa ja hankkeissa asiantuntijoiden ja ostopalveluiden käyttämisestä, toimitilojen huonetilaohjelmasta, yleisuunnitelmasta ja yleisestä laatutasosta sekä hankkeiden toteuttamisen muista yleisistä periaatteista. Muutoin toteuttamisesta päättää kaupunginhallitus;
- kaupunginhallitus päättää enintään 2 000 000 euron hankkeista ja hankinnoista;
- kaupunginhallitus päättää kuitenkin hankintojen osalta elintarvikehankinnoista sekä koulukuljetuksista;
- 
- lautakunta päättää omalla toimialallaan enintään 1 000 000 euron hankkeista ja hankinnoista;
- kaupunginjohtaja ja toimialajohtajat päättävät omalla vastuualueellaan enintään 150 000 euron hankkeista ja hankinnoista;
- kunkin tulosalueen esimiehenä toimiva viranhaltija päättää omalla toimialallaan enintään 50 000 euron hankkeista ja hankinnoista; sekä
- kunkin tulosyksikön esimiehenä tai vastuullisena työnjohtajana tai laitoksen johtajana toimiva viranhaltija päättää omalla vastuualueellaan enintään 20 000 euron hankkeista ja hankinnoista.

Edellä olevia päätösvaltuuksia käytettäessä päätöksenteon taso määritellään hankkeen tai hankinnan kokonaiskustannusten perusteella. Mikäli hanke ositetaan useammaksi hankintakohteeksi tai osahankinnaksi, päättää sen osittamisesta, osahankinnan suorittamisesta sekä muista menettelytavoista se toimitus tai viranhaltija, jonka päätösvaltaan se hankkeen määrärahan tai hankinnan kokonaiskustannusten perusteella kuuluu.

Talusojohtajalla on talousarviossa hyväksytyyn 113,8 milj. euron kokonaislainamäärän ottamisen / uusimisen lisäksi oikeus ottaa kaupungin maksuvalmiuden turvaamiseksi tilapäislainoja, joiden yhteismäärä saa olla enintään 20 milj. euroa.

## PERUSTELUOSA

### 8 Talousarvion ja taloussuunnittelun rakenne

#### 8.1 Taloussuunnittelun tavoitteet ja lähtökohdat

Kuntalain 110 §:n mukaan valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraava kalenterivuodeksi talousarvio. Sen hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös kolme tai useampaa vuotta koskeva taloussuunnitelma. Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi. Viimeistään talousarvion hyväksymisen yhteydessä valtuuston on päätettävä kunnan tuloveroprosentista, kiinteistöveroprosentista sekä muiden verojen perusteista. Vuoden 2016 tulo- ja kiinteistöveroprosentit on ilmoitettava verohallitukselle viimeistään marraskuun 17. päivänä 2015.

Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet. Talousarvioon otetaan toiminnallisten tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Määräraha ja tuloarvio voidaan ottaa brutto- tai nettomääräisenä. Talousarviossa ja taloussuunnitelmassa tai niiden hyväksymisen yhteydessä on päätettävä myös toimenpiteistä, joilla edellisen vuoden taseen osoittama alijäämä ja talousarvion laatimisvuonna kertyväksi arvioitu alijäämä suunnittelukaudella katetaan. Talousarviossa on käytötalous- ja tuloslaskelmaosa sekä investointi- ja rahoitusosa.

Kuntalain 112 §:n mukaan kunnan kirjanpitovelvollisuudesta, kirjanpidosta ja tilinpäätöksestä on sen lisäksi, mitä kuntalaissa säädetään, soveltuvin osin voimassa, mitä kirjanpitolaisissa säädetään. Kirjanpitolautakunnan kuntajaosto antaa ohjeita ja lausuntoja kirjanpitolain soveltamisesta. Kuntalain 113 §:n mukaan tilikaudelta on laadittava tilinpäätös, johon kuuluvat tuloslaskelma, tase ja niiden liitetiedot sekä talousarvion toteutumisvertailu ja toimintakertomus.

#### 8.2 Rakenne ja sisältö

Talousarviolla ja taloussuunnitelmalla on kaksi tehtävää, jotka määräävät suunnitelmien rakenteen:

- kokonaistalouden näkökulma, jota kuvataan tulos- ja rahoituslaskelmilla;
- tulosityösuunnitelman näkökulma, jota toteutetaan käyttötalousosan toiminnallisilla ja taloudellisilla tavoitteilla sekä määrärahoilla ja investointiosan suunnitelmilla.

Kokonaistalouden näkökulmasta talousarvion ja suunnitelman on annettava oikea kuva kaupungin taloudesta, osoitettava kaupungin taloudellisen tuloksen muodostuminen sekä keinot kokonaistalouden tasapainottamiseksi ja rahoitustarpeen kattamiseksi. Tuloslaskelmassa esitettävät kokonaistalouden keskeiset erät ovat varsinaisen toiminnan tulot ja menot, verotulot, valtionosuudet ja suunnitelman mukaiset poistot. Vakaan talouden lähtökohdana on, että toiminnan menokehitys sopeutetaan keskeisten tuloerien kehitykseen.

Rahoituslaskelmalla osoitetaan miten kaupungin menot katetaan. Sen avulla kootaan tulo-rahoituksen ja investointien sekä anto- ja ottolainauksen kassavirrat yhteen laskelmaan. Jos tulo-rahoitus ei riitä menoihin, kaupungin on rahoitusosassa osoitettava tarvittava rahoitus. Kaupunki voi kattaa rahoitustarvettaan lainanotolla tai vapauttamalla rahoitus- tai vaihto-omaisuuteen sitoutunutta pääomaa.

Lohjan kaupungin talousarvio muodostuu käyttötalous- ja tuloslaskelmaosasta sekä investointi- ja rahoitusosasta. Talousarvion käyttötalous- ja investointiosat puolestaan jakautuvat toimielimien vastuualueisiin ja ne edelleen organisaatorakenteen ja toiminnan mukaisesti tulosalueisiin ja edelleen tulosyksiköihin. Rahoitustuloista ja -menoista kokonaisuudessaan vastaa kaupunginhallitus.

### 8.3 Toiminnalliset tavoitteet ja määrärahat

Talousarvion käyttötalousosassa asetetaan toiminnalliset tavoitteet sekä osoitetaan asetettujen tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot. Kunkin toimielimen sitovat toiminnalliset tavoitteet perustuvat yhdistyneelle kaupungille määriteltyihin päämääriin. Toiminnalliset tavoitteet asetetaan sanallisesti todennettaviksi aikaansaannoksiksi tai mitattavina palvelujen määrinä, tunnuslukuina tai muina tavoitearvoina.

Määrärahat otetaan talousarvioon suoriteperusteen mukaisesti jaksotettuina. Vuoden 2016 talousarvion määrärahoihin ja tuloarvioihin on sisällytetty myös tulosalueiden väliset sisäiset laskutukset. Sisäisinä ostoina laskutetaan siivouspalvelut, ruokapalvelut, atk-palvelut, monistamopalvelut, puhelinpalvelut, postituspalvelut, asianhallinta- ja arkistopalvelut sekä tilojen vuokrat. Sisäisessä laskutuksessa laskutusperusteet ja hinnat määritellään ja sovitaan tuottajan ja tilaajan välillä tuottajan talousarvioon perustuen ennakkoon. Laskutushinnat ovat myös lopulliset hinnat, jolloin tilinpäätöksen yhteydessä ei enää erikseen selvitetä sisäisiä kustannuksia. Talousarvion laatimisessa hinnoittelun lähtökohtana on tuottavan yksikön kannalta nollatulos eli todelliset kustannukset.

Hallinnon kustannukset kytkeytyvät toiminnan laajuuteen ja ovat kunkin toiminnan aiheuttamia kustannuksia. Kustannusten oikea kohdentaminen palvelujen järjestämistapoja vertailtaessa on välttämätöntä. Ne eivät kuitenkaan talousarviossa sisälly toimialan kuluihin eivätkä näin ollen ole mukana varsinaisessa määrärahasa, vaan on merkitty omille riveilleen vyörytyksinä toimintakatteen jälkeen (lopullisessa talousarvioversiossa). Yksikkökustannuksia laskettaessa otetaan huomioon varsinaiseen määrärahaan sisältyvät kulut sekä vyörytysten kautta laskettavat hallinnon kulut.

Käyttötalousosan määrärahasi vahvistetaan toimielinakohtaisten toimintatuottojen ja toimintakulujen erotus eli toimintakate. Toimintakatteen muodostumisesta ja käytöstä päättää toimielin edellä sitovuusmääräyksissä esitetyin rajoituksin. Toimielimen toimintakatteen muuttamisesta päättää kaupunginvaltuusto. Investointiosan määrärahan muodostavat hankkeen kokonaiskustannukset.

### 8.4 Toiminnalliset muutokset, suoritteet ja yksikkökustannukset

Toiminnalliset muutokset sisältävät kunkin toimielimen talousarvion perustelutiedot, joissa on selvitetty toiminnan ja resurssien muutokset. Resurssien muutoksina esitellään henkilöstömäärän ja ostopalvelujen määrän muutokset, tilamuutokset sekä normaalista toiminnasta poikkeavat hankinnat. Toimielimellä on oikeus toteuttaa henkilöstömuutokset ja normaalista toiminnasta poikkeavat hankinnat ja resurssilisäykset vain, mikäli valtuusto on hyväksynyt ne talousarvion perusteluosassa. Lisäksi perusteluissa on selvitetty erikseen ne hyväksytyt muutokset, joilla parannetaan toimintakatetta.

Lohjalla on viimeisten vuosien aikana kehitetty sisäistä kustannuslaskentaa siten, että sisäisessä laskennassa toiminnan/tuotteen kustannuksiin sisällytetään ulkoisten kulujen lisäksi sisäiset laskutukset, pääomakulut sisäisinä vuokrina tai poistoina sekä hallinnon ja yhteisten kulujen vyörytykset. Kaiken kaikkiaan laskentauudistuksen tavoitteena on selvittää toimintaan ja tuotteisiin kohdentuvat todelliset kustannukset, parantaa eri toimijoiden palvelujen ja tuotteiden hintojen vertailtavuutta ja sen myötä edistää edullisimman järjestämistavan valintaa.



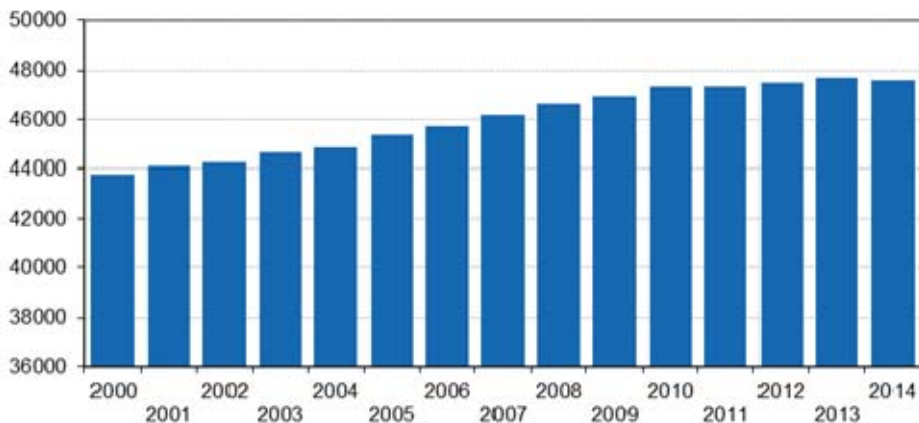
## 9 Talouden perusteet

### 9.1 Lohjan väestö

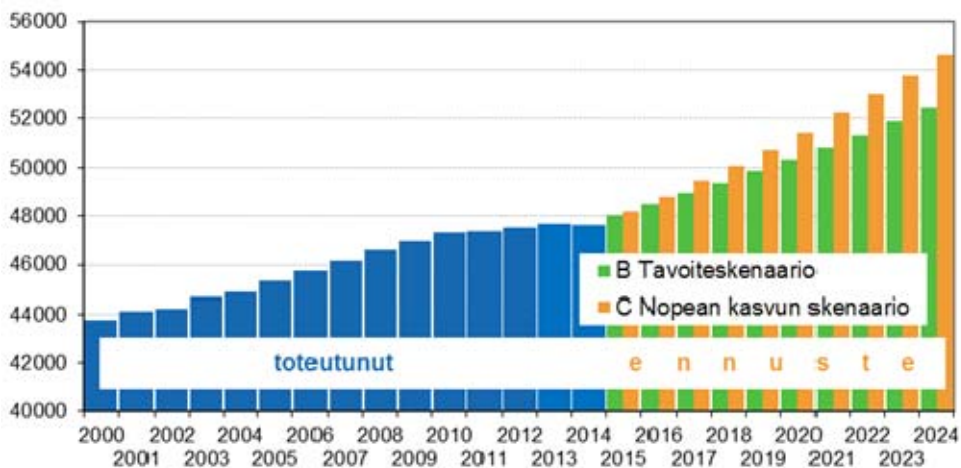
Yhdistyneen Lohjan väestön kasvu on vuosina ollut 2000–2014 keskimäärin 0,66 %. Nettomuuton vaikutus väestön kasvuun on ollut merkittävä, sillä väestön lisäyksestä nettomuuton osuus on joitakin viime vuosia lukuun ottamatta ollut keskimäärin 50 %. Viime vuosina Lohjan väkiluvun kehitys ei ole edennyt aiempien vuosien tahtia, väkiluku pieni Lohjalla elokuun 2015 loppuun mennessä 0,29 %. Syynä tähän on taantuman aiheuttama aiempaa vähäisempi muuttoliike Lohjan suuntaan. Lohjan alueen väestökehityksessä muuttoliikkeen vaihtelut ovat varsin suuret, sillä nettomuuton vaikutus väestökehitykseen on vaihdellut jopa 30–70 %:n välillä, viime vuonna kokonaisnettomuutto oli tappiollinen 182 henkilön verran.

Väestönkasvu on ollut vuosina 2008–2014 suhteellisesti suurinta Etelä-Lohjalla, jossa väestö on kasvanut 9,7 % eli 793 asukkaalla. Länsi-Lohjan väestönkasvu on ollut hiukan pienempi, 5,9 % eli 269 asukasta ja keskustan alueen väestö on vähentynyt 328 asukkaalla eli 1,9 %. Asukkaita keskustan alueella oli vuoden 2014 lopussa 16869 henkeä. Pohjois-Lohjan väestörakenne on lohjalaisittain edelleen ”nuorinta”, sillä 0–14-vuotiaiden osuus 21,1 % on suurin ja yli 65-vuotiaiden 14 % alhaisin muihin osa-alueisiin verrattuna. Tähän on syynä se, että alueelle on muuttanut pääkaupunkiseudulta paljon lapsiperheitä.

Väestönkehitys 2000–2014, Lohja



Väestönkehitys ja ennuste vuoteen 2024, Lohja



Muuttajat vaikuttavat paitsi väestön määrään myös sen rakenteeseen, millä on erittäin suuri vaikutus kuntien talouden ja palveluiden kannalta. Muuttoliikkeen taloudelliset ja sosiologiset vaikutukset koskettavat sekä lähettävää että vastaanottavaa muuttoliikkeen aluetta. Muuttovirrat kahden kohteen välillä ovat toisinaan merkittävästi erilaiset, ja niiden vaikutus saattaa tällöin ylläpitää tai voimistaa jo lähtökohtaisesti epätasapainoista väestörakennetta tai toisaalta aikaansaada merkittäviä muutoksia tulo- tai lähtöalueen väestön profiiliin.

Valikoivuudella on siis merkitystä yksittäiselle kunnalle, sillä sen verotulot sekä erilaisiin kunnallisiin palveluihin kuluvat määrärahat määräytyvät kuntalaisten ominaisuuksien mukaan. Suomalainen kuntien verotuskäytäntö tekee väestömäärästä strategisen muuttujan. Kaksi suurinta tulo-erää ovat nimittäin verotulot ja valtionosuudet. Veropohjan kannalta on keskeistä, millainen tulotaso siellä asu-villa ja ennen kaikkea sinne ja sieltä muuttavilla on.

Muuttoliikkeen lisätessä kunnan väestöä aiheutuu siitä paineita kunnan palvelutuotannolle. Niin ikään aiheutuu haasteita asuntoalueiden kaavoitukselle ja asuntojen uudistuotannolle, vaikka muuttoketjututkimuksissa onkin todettu muuttajien suuntautuvan lähinnä vanhaan asuntokantaan. Asumisen kysyntä kokonaisuudessaan kuitenkin lisääntyy. Negatiivinen nettomuutto puolestaan pienentää palvelutarpeita jättäen niitä joskus vajaakäyttöön, ja ikään sidottujen palveluiden tarve voi muuttua tasaisellakin muuttotaseella, jos muuttovirrat eroavat toisistaan ikärakenteeltaan.

Lohjan verotulokertymän kannalta positiivista on, että suurimmissa tuloluokissa tulomuuttajien määrä on pääsääntöisesti melko selvästi lähtömuuttajien lukumäärää suurempi. Alemmissa tuloluokissa erot ovat tasaisempia. Tulottomista muuttajista suuri osa on lapsia, joita Lohjalle ja sen osa-alueille on muuttanut selvästi enemmän kuin pois.



## 9.2 Huoltosuhteiden kehitys

Taloudellinen huoltosuhde mittaa sitä, kuinka monta työvoiman ulkopuolella olevaa ja työttöntä on yhtä työllistä kohti. Vuonna 2013 koko maan taloudellinen huoltosuhde oli 1,37 eli yhtä työllistä kohden oli 1,37 työvoiman ulkopuolella olevaa.

Väestöllinen huoltosuhde kuvaa lasten (0-14 v.) ja vanhusten (yli 64 v.) yhteenlaskettua määrää suhteessa työikäisten (15-64 v.) määrään. Suomen väestöllinen huoltosuhde oli vuoden 2014 lopussa 0,57.

### Lohjan huoltosuhteet 1997–2014 (lähde: Tilastokeskus)

Vuosi	Taloudellinen huoltosuhte	Demografinen huoltosuhte
1997	1,35	0,50
1998	1,23	0,50
1999	1,18	0,50
2000	1,12	0,50
2001	1,14	0,51
2002	1,15	0,51
2003	1,15	0,51
2004	1,14	0,52
2005	1,17	0,52
2006	1,15	0,52
2007	1,12	0,52
2008	1,13	0,52
2009	1,24	0,53
2010	1,22	0,54
2011	1,22	0,56
2012	1,24	0,58
2013	1,32	0,59
2014	.	0,60

Yhdistyneen Lohjan taloudellisen huoltosuhteen vaihtelu on ollut melko vähäistä. Koko 2000-luvun taloudellinen huoltosuhte on pysytellyt suunnilleen samalla tasolla, mutta vuodesta 2009 alkaen huoltosuhte on huonontunut taloudellisen taantuman seurauksena ja vuonna 2013 huoltosuhte heikkeni entisestään ollen 1,32. Myös Lohjan väestöllinen huoltosuhte on pysytellyt 2000-luvulla melko vakaana, tosin siinäkin on nousua tapahtunut viime vuosina ja vuonna 2014 suhdeluku oli 0,60. Väestöllinen huoltosuhte Uudella maalla vuonna 2014 oli 0,49 eli alempi kuin koko maan keskimäärin, Uudenmaan korkeimmat huoltosuhteet olivat Hangossa ja Lapinjärvellä. Jatkossa, väestön ikääntyessä, myös Lohjan väestöllisessä huoltosuhteessa tulee tapahtumaan selkeää heikentymistä. Nopeampi väkiluvun kasvu olisi tässä mielessä toivottavaa, sillä sen myötä huoltosuhte pysyisi parempana, koska väkiluvun nopeampi kasvu perustuisi osin suurempaan muuttajakertymään, ja muuttajat ovat pääsääntöisesti työikäistä, nuorta väestöä.

### Lohjan väestöllinen huoltosuhte 2015–2025 (lähde: Väestö- ja asuntoennustemalli Venni)

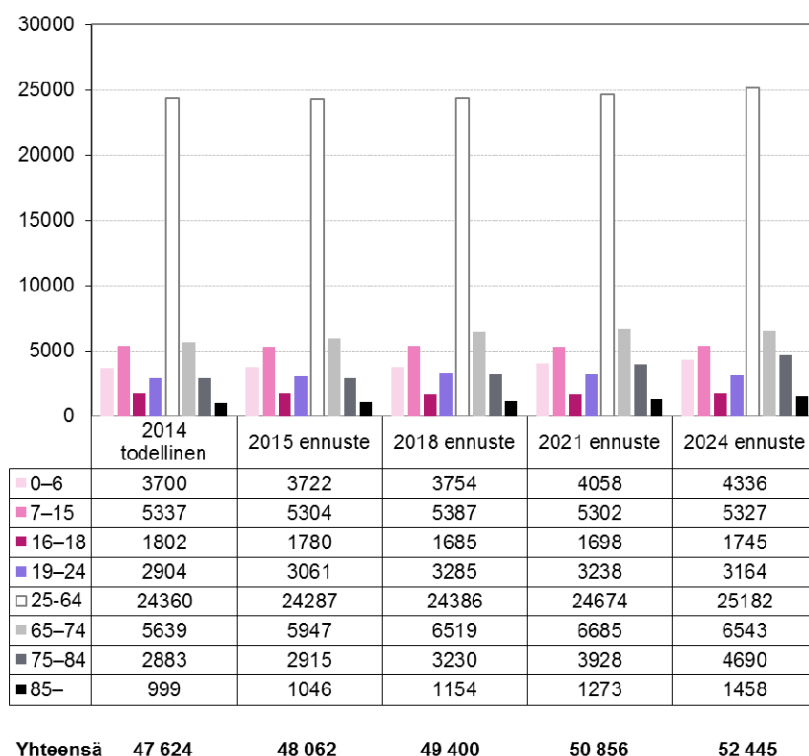
Demografinen huoltosuhte, Lohja		
Vuosi	B Tavoite-skenaario	C Nopean kasvun skenaario
2015	0.818	0.818
2016	0.828	0.822
2017	0.841	0.835
2018	0.848	0.841
2019	0.862	0.853
2020	0.873	0.862
2021	0.882	0.868
2022	0.890	0.875
2023	0.899	0.882
2024	0.710	0.891
2025	0.716	0.896

Julkisen talouden tasapainon kannalta huoltosuhteen heikkeneminen on ongelmallista, koska eläkkeet ja vanhusten terveys- ja hoivapalvelut rahoitetaan pääosin työikäisiltä kerättävillä veroilla ja veroluonteisilla maksuilla. Huoltosuhteen heikkeneminen aiheuttaa vanhustenhoidollisten paineiden johdosta lisääntyviä taloudellisia paineita. Tärkeää onkin panostaminen palveluiden tuottavuuden kehittämiseen.

### 9.3 Väestön ikärakenteen kehitys

0–6-vuotiaiden määrän kasvu tulee koko kaupungin tasolla väestösuunnitteen tavoiteskenaarion (väkiluvun kasvu keskimäärin 1 %) mukaan olemaan vuoden 2015 tasosta 614 henkeä ja nopean skenaarion mukaan 960 henkeä vuoteen 2024 mennessä. Tämä asettaa haasteita sille, että päivähoitopalvelujen kysyntä ja tarjonta saadaan mahdollisimman hyvin kohtaamaan toisensa alueellisestikin, ja toisaalta luo paineita varhaiskasvatuksen ti-  
lojen järjestämiselle.

Väestön kehitys oman suunnitteen mukaan 2014–2024  
(B Tavoiteskenaario)



Kouluikäisten, 7–15-vuotiaiden määrässä on odotettavissa kasvua vuoden 2015 tasosta tavoiteskenaarion mukaan 23 hengen (nopean, noin 1,5 %:n kasvun skenaarion mukaan 209 hengen) verran nykytilanteesta vuoteen 2024 mennessä.

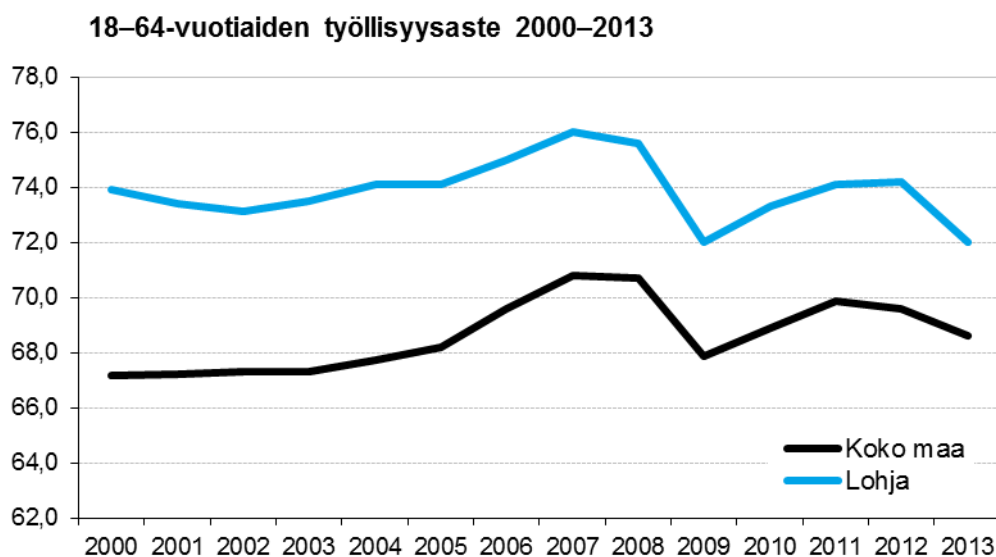
Työikäisen väestön (tässä 19–64-vuotiaat) määrällinen kasvu tulee tavoiteskenaarionkin mukaan olemaan noin 1000 henkeä.

Eläkeikäisen väestön määrässä tulee vuoteen 2024 mennessä tapahtumaan selvää kasvua. Vuoden 2015 tasosta määrä tulee kasvamaan lähes 3000 hengellä, mikä tulee selkeästi lisäämään kysyntää tälle väestöosalle suunnattuihin asumis- ja muihin palveluihin. Kaikkein vanhimman, yli 85-vuotiaiden väestöosan osuus tästä määrällisestä kasvusta tulee ennusteen mukaan olemaan noin 400 henkeä.

Väestön palvelutarve muuttuu väestön ikärakenteen muutoksen myötä. Eniten perusterveydenhuollon palveluja käyttävät ikäryhmät ovat 0–6-vuotiaat ja yli 65-vuotiaat. Erikoissairaanhoidossa palvelujen käyttö lisääntyy 65 vuoden jälkeen. Väestön ikääntymisen myötä palvelutarpeen muutos heijastuu tulevaisuudessa enenevässä määrin myös tilojen käyttötarkoitusten järjestelyyn julkisella sektorilla, kun ikääntyvän väestön asumisen ja palvelutuotannon tarpeisiin on suunnattava aiempaa enemmän resursseja. Meneillään oleva sote-uudistus tuo mahdollisesti muutoksia kunnan ja valtion tehtäväjakoon.

## 9.4 Työllisyys

Työllisyysaste = alueella asuvien 18–64-vuotiaiden työllisyysaste eli 18–64-vuotiaiden työllisten osuus saman ikäisestä väestöstä. Työllisyysasteen osalta Lohjalla tapahtui myönteistä kehitystä 1990-luvun lopulla taantuman ohituksen seurauksena. Työllisyysaste on koko 2000-luvun pysytellyt 70 %:n yläpuolella. Työpaikkaomavaraisuus on 79,2 %, työpaikkojen määrä 16271. Yrityksiä Lohjan alueella on 3 015. Monipuolisen elinkeinorakenteen kehitys tulevaisuudessa myötävaikuttaa korkeaan työpaikkaomavaraisuusasteeseen Lohjalla.



## 9.5 Työttömyys

Työ- ja elinkeinotoimistoissa oli koko maassa elokuun lopussa yhteensä 346 700 työtöntä työnhakijaa. Se on 27 300 enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Työttömien työnhakijoiden määrä väheni heinäkuusta 34 900:lla.

Uusia avoimia työpaikkoja ilmoitettiin työ- ja elinkeinotoimistoihin elokuun aikana 37 400, mikä on 1 200 enemmän kuin edellisen vuoden elokuussa. Kaikkiaan työ- ja elinkeinotoimistoissa oli elo-kuussa avoinna 66 400 työpaikkaa, mikä on 4 900 enemmän kuin vuosi sitten. Työpaikoista täytettiin elokuun aikana 10 100, joista 5 300 työ- ja elinkeinotoimiston hakijalla.

Uudet avoimet työpaikat olivat lisääntyneet seitsemässä ammattiryhmässä: eniten palvelu- ja myyntityöntekijöiden sekä rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöiden ryhmissä. Avoimet työpaikat olivat vähentyneet neljässä ammattiryhmässä; eniten prosessi- ja kuljetustyöntekijöiden ryhmässä.

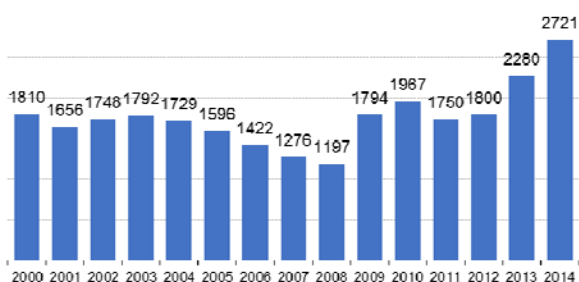
Työttömien työnhakijoiden määrä nousi elokuussa 2015 edellisen vuoden vastaavasta ajankohdasta kaikkien muiden elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten (ELY) alueilla, paitsi Kainuussa (-2 %); eniten Uudellamaalla (13 %), Pohjois-Savossa (13 %) ja Etelä-Pohjanmaalla (12 %).

Aktivointiasteeseen laskettavien palveluiden piirissä oli 109 600 henkilöä, mikä on 7 300 vähemmän kuin vuotta aikaisemmin. Kaikkiaan palveluissa oli 4,1 % työvoimasta.

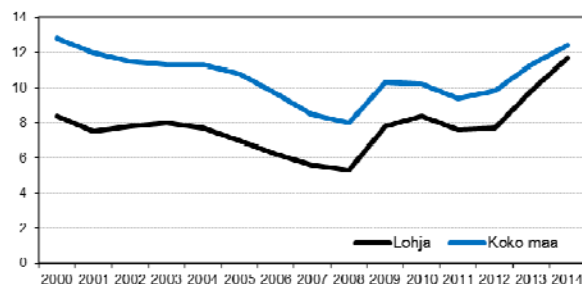
Elokuun 2015 lopussa alle 25-vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli 48 300, mikä on 4 500 enemmän kuin edellisen vuoden elokuussa. Nuorten työttömyys laski heinäkuusta 8 700:lla. Alle 20-vuotiaita oli työttömänä 11 700. Yli 50-vuotiaita oli työttömänä 125 600 eli 8 700 enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Yli 55-vuotiaita oli työttömänä 88 100, mikä on 6 000 enemmän kuin vuosi sitten.

Lohjan talousalueen työttömien lukumäärä ja työttömyysaste oli lähes koko edellisen vuosikymmenen ajan laskusuunnassa. Vuonna 2008 alkanut taantuma kuitenkin nosti työttömien määrän ja sitä kautta työttömyysasteen pienellä viiveellä selkeään kasvuun vuonna 2009 ja 2010. Tämän vuosi-kymmenen alussa tilanne tilapäisesti parani, mutta vuonna 2013 työttömyysluvut kääntyivät jälleen nousuun. Lohjan työttömyysaste on koko 2000-luvun pysynyt selvästi alempana kuin koko maan työttömyysaste, tosin ero on vuosi vuodelta kaventunut.

Työttömien määrä



Työttömät, % työvoimasta



Työttömyysasteen, työttömien työnhakijoiden määrän ja avoimien työpaikkojen määrän kehitys Lohjalla kuukausittain vuonna 2014–2015

	2015			2014		
	työttömyysaste	työttömät työnhakijat	avoimet työpaikat	työttömyysaste	työttömät työnhakijat	avoimet työpaikat
tammikuu	13,0	3031	232	11,4	2657	443
helmikuu	13,0	3022	313	11,6	2693	710
maaliskuu	13,0	3009	260	11,3	2633	678
huhtikuu	12,3	2863	258	11,0	2550	321
toukokuu	12,0	2781	274	10,8	2521	172
kesäkuu	13,2	3058	225	11,9	2774	161
heinäkuu	13,4	3103	287	12,2	2846	162
elokuu	12,1	2819	236	11,4	2644	297

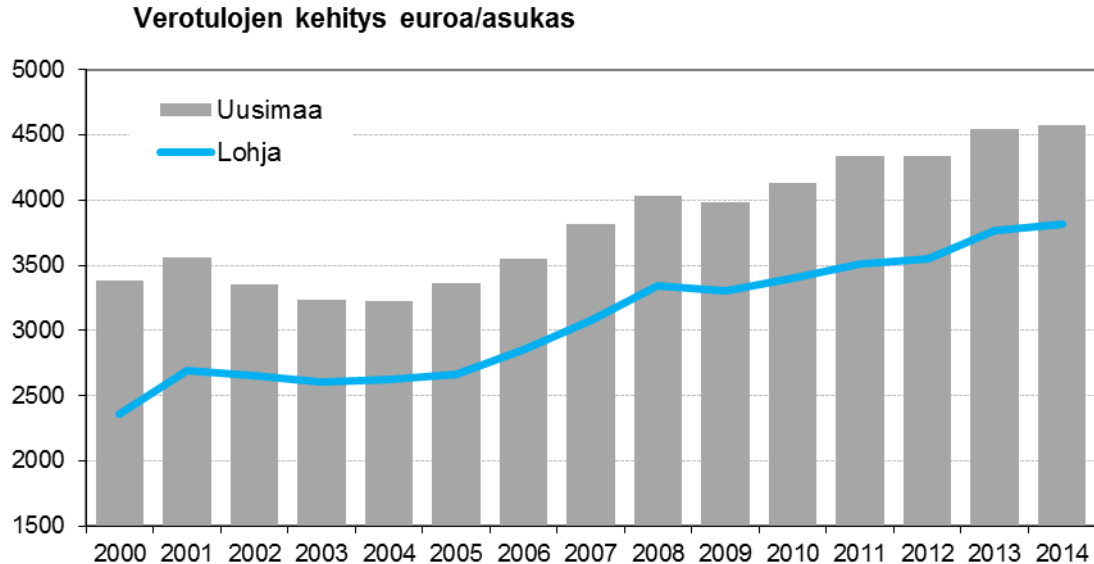
Lohjan alueen työttömyysasteen vertailussa vuosina 2014 ja 2015 on ollut selvää nousua keskimäärin reilun prosenttiyksikön verran.

Työttömien työnhakijoiden määrän osalta trendi kuluvana vuonna on noudatellut työttömyysasteen kanssa samaa linjaa. Avoimien työpaikkojen osalta helmikuu on ollut v. 2014

ja 2015 työnhakijoiden kannalta kuluva vuonna myönteisin kuukausi Lohjalla. Vuonna 2014 avoimena oli Lohjalla 710 työpaikkaa ja v. 2015 avoimena oli 313 työpaikkaa.

Työttömiä työnhakijoita oli Lohjalla v. 2015 elokuussa 175 enemmän kuin edellisvuoden elokuussa, avoimia työpaikkoja puolestaan Lohjalla 61 vähemmän verrattuna edelliseen vuoteen.

## 9.6 Verotulojen kehitys



Lohjan vuosittainen verotulokertymä asukasta kohden laskettuna on koko 2000-luvun ollut Uudenmaan kuntien vastaavaa keskiarvotasoa jäljessä. Erot olivat suurimmillaan vuosittuhannen alussa. Alla olevassa taulukossa asia on esitetty lukuarvoina (Uudenmaan 2014 tieto on alustava).

### Verotulot euroa/asukas

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Uusimaa	3385	3562	3356	3239	3220	3361	3545	3814	4032	3985	4130	4336	4340	4547	4569
Lohja	2358	2695	2655	2603	2626	2660	2853	3072	3344	3308	3397	3511	3550	3768	3814

### Eroa Uusimaahan

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Lohja	-1027	-867	-701	-636	-594	-701	-692	-742	-688	-677	-733	-825	-790	-779	-755

## 9.7 Yleinen taloudellinen tilanne

Suomen bruttokansantuote väheni 0,4 prosenttia vuonna 2014 ollen kolmas peräkkäinen negatiivisen talouskasvun vuosi. Valtiovarainministeriön ennusteen mukaan BKT kasvaa 0,2 tänä vuonna ja seuraavina vuosina talouden ennustetaan kasvavan alle puolitoista prosenttia vuosittain. Vuonna 2016 talouskasvuksi ennustetaan 1,3 prosenttia ja 2017 talous kasvaa 1,4 prosenttia.

Kansainvälinen talous on kaksijakoinen ja viimeaikaiset huolestuttavat uutiset ovat koskeneet Kiinan sekä Venäjän taloutta. Toisaalta Yhdysvaltojen talouskasvu jatkaa nousujohteisella radalla sekä Euroopan talouskasvu jatkaa maltillisella noin kahden prosentin urala.

Ensi vuonna talouskasvun arvioidaan laajapohjaistuvan ja piristyvän, vaikka ennustelaitosten kasvu-luvut ovatkin tasoltaan hyvin vaatimattomia. Tuoreimpien ennusteiden mukaan ensi vuoden kasvu-prosentit painottuvat noin 0,5-1,5 prosentin tuntumaan.

Valtiovarainministeriön mukaan vuoden 2016 kasvuksi muodostuu 1,3 prosenttia. Kasvu johtuu pitkälti investointien suotuisasta kehityksestä. Yksityinen kulutus hidastuu ministeriön mukaan, koska kotitalouksien reaalitytulot polkevat yhä paikallaan.

## 9.8 Palkat ja hinnat

Valtiovarainministeriö arvioi kuluttajahintojen kasvun kääntyneen negatiiviseksi 0,1 prosenttiin. Vuonna 2016 inflaatio pysyy matalalla 1,1 prosentin tasolla ja kiihtyy hiveneren 2017 vuonna 1,5 prosentin tasoon.

Valtiovarainministeriö on arvioinut palkansaajien yleisen ansiotasoindeksin kohoavan tänä vuonna 1,1 prosenttiin ja vuosien 2017 ja 2018 ansiotasoindeksi kohoamisen oletetaan olevan 1,2 prosentin luokkaa molempina vuosina.

## 9.9 Kuntatalous

Heikko talouskasvu aiheuttaa ongelmia varmuudella myös kuntien talouteen. Verotulojen kasvu on hidasta ja työttömyys on kasvanut maassamme, aiheuttaen moninaisia ongelmia kuntien toimintaan. Hallitusohjelman toimenpiteillä pyritään kuroma umpeen kuntatalouden kestävyysvajetta, mutta ongelmaksi muodostuvat toimenpiteiden hitaus ja niiden sivuvaikutukset. Leikkaukset voivat pahimmillaan aiheuttaa menopaineita muihin toimiin ja sitä kautta kokonaistaloudellista hyötyä ei synny. Kilpailukyvyyn parantaminen voi näyttäytyä pahimmillaan yksittäisen kunnan mittakaavassa negatiivisesti lyhyellä aikavälillä.

Kuntien verotilitykset tulevat kasvamaan tänä ja ensi vuonna hyvin hitaasti, johtuen valtion tekemistä veroperustemuutoksista vuodelle 2016, vaatimattomasta talouskehityksestä, maltillisesta työ-markkinaratkaisusta, väestön ikääntymisestä sekä työttömyyden kasvamisesta.

Toisaalta kunnat ovat myös hyötäneet matalasta inflaatiosta monine vaikutuksineen sekä ennätys-alhaisesta korkotasosta. Kunnat ovat pystyneet hillitsemään menojaan monin eri tavoin ja tulevaisuudessa todennäköisin kehitys on kuntapalveluiden uudelleen järjestely, yhdessä sote-ratkaisun kanssa. Tällä hetkellä hallitusohjelman keskeisenä tavoitteena on saada säästöjä kuntataloudesta keventämällä kuntien tuottamia palveluita, purkamalla kuntien tehtäviä määrittelevää lainsäädäntöä.

## 9.10 Valtionosuudet vuonna 2016

Valtionosuusjärjestelmän tavoitteena on kuntien vastuulla olevien julkisten palvelujen saatavuuden varmistaminen tasaisesti koko maassa kohtuullisella verorasitteella. Tämä toteutetaan tasaamalla palvelujen järjestämisen kustannuseroja sekä kuntien välisiä tulopohjaeroja. Kustannuserojen tasauksen laskentaperusteena ovat asukasmäärän ja ikärakenteen lisäksi erilaiset olosuhdetekijät. Toisena valtionosuusjärjestelmän kiinteänä osana kuntien tulopohjaa tasataan kunnan verotulojen perusteella.

Kunnan valtionosuusrahoitus muodostuu hallinnollisesti kahdesta osasta: valtiovarainministeriön hallinnoimasta kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta (1704/2009, muut 676/2014) ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisesti valtionosuusrahoituksesta, jota hallinnoi opetus- ja kulttuuriministeriö.



Peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmä uudistui vuoden 2015 alusta siten, kuin järjestelmää on muutettu lailla 676/2014 (He 38/2014). Valtionosuuden määräytymisen ikäryhmitystä ja määräytymisen kriteeristöä on muutettu olennaisesti. Keskeiset peruseriaatteet ja rakenteet säilyivät. Opetus- ja kulttuuriministeriön osuus säilyi nykyisellään.

Valtionosuuden laskennallinen peruste muuttuu vuosittain ns. automaattimuutosten perusteella. Näitä ovat määräytymistekijöiden, esimerkiksi asukasmäärien, oppilasmäärien ja muiden laskennan perusteena olevien määrien muutokset ja kustannustason muutoksesta johtuvat hintojen muutokset (indeksikorotus).

### **Valtionosuusuudistus**

Hallituksen esitys kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta on annettu 17.4.2014 (He 38/2014). Lain muutos (676/2014) ja valtionosuusjärjestelmän muutos tulivat voimaan 1.1.2015. Uudistus pohjautui pitkälle entisen valtionosuusjärjestelmän perusteille. Järjestelmää on yksinkertaistettu, määräytymisperusteita uusittu, vähennetty ja laskennallisuutta lisätty. Valtionosuus myönnetään edelleen kunnille.

Uudistukseen ei sisältynyt toisen asteen koulutusta. Tätä valmistellaan erillisissä opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmissä. Lain muutokset tältä osin tullevat voimaan myöhemmin ja rahoitusperusteiden muutosten osalta todennäköisesti 1.1.2017.

Peruspalvelujen valtionosuuden perusteena ovat sosiaali- ja terveydenhuollon, esi- ja perusopetuksen ja yleisten kirjastojen laskennalliset kustannukset sekä asukaskohtaisen taitteen perusopetuksen ja kuntien yleisen kulttuuritoimen laskennalliset perusteet.

Uuden järjestelmän mukaan peruspalvelujen laskennallisia kustannuksia koskee yksi yhteinen ikäryhmitys. Ikäryhmitys on seuraava:

0–5-vuotiaat  
6-vuotiaat  
7–12-vuotiaat  
13–15-vuotiaat  
16–18-vuotiaat  
19–64-vuotiaat  
65–74-vuotiaat  
75–84-vuotiaat  
yli 85-vuotiaat

Järjestelmään sovelletaan ikäryhmituksen lisäksi seuraavia kriteereitä: sairastavuus, työttömyysaste, kaksikielisyys, vieraskielisyys, asukastiheys, saaristoisuus ja koulutustausta.

Laskennallisen osan valtionosuus saadaan vähentämällä kuntakohtaisesta laskennallisten kustannusten yhteismäärästä kunnan omarahoitusosuus, joka on kaikille kunnille asukasta kohti yhtä suuri. Tämän lisäksi kunnalle myönnetään valtionosuutta kolmen lisäosan perusteella. Lisäosissa ei ole omarahoitusosuutta. Lisäosia ovat syrjäisyys, työpaikkaomavaraisuus ja saamelaisuus.

Laskennallisten kustannusten ja lisäosien perusteena ovat vuosittain vahvistettavat perushinnat ikäryhmille, kriteereille ja kolmelle lisäosalle. Laskennalliset kustannukset muodostuvat: ikäryhmittäin: asukasluku x perus-osan hinta ja kriteereittäin: asukasluku x perus-osan hinta x kriteerin kerroin.

Sairastavuus lasketaan sairastavuuskertoimen perusteella, jonka pohjana ovat keskeiset kansansairaudet. Niiden lukumääriä voi tarkastella kunnittain Kelan tilastosta: Erityiskorvattavien sairauksien kuntakohtaiset tilastot vuodelta 2014.

Peruspalvelujen valtionosuuden osana otetaan huomioon myös verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus. Tasausraja on nostettu sataan prosenttiin siirtämällä 724 miljoonaa euroa peruspalvelujen laskennallisista kustannuksista tasaukseen. Tasausvähennyksenä valtionosuudesta vähennetään kunnan laskennallisen verotulon ja tasausrajan erotuksesta 30 % lisättynä kyseisen erotuksen luonnollisella logaritmillä silloin, kun kunnan laskennalliset verotulot ovat tasausrajan yläpuolella. Tasausrajan alapuolella oleville kunnille tasauslisänä lisätään valtionosuuteen tasausrajan ja kunnan laskennallisen verotulon erotuksesta 80 % (kunnan omavastuu 20 %).

Kunnan peruspalvelujen valtionosuusprosentti nousee arvion mukaan 25,42 prosentista 25,52 prosenttiin vuonna 2016.

Lohjan kaupungin valtionosuudet on arvioitu vuodelle 2016 olevan 66,5 miljoonaa euroa.

## 9.11 Laskentaperusteet

Talousarvion laatimisessa on noudatettu seuraavia arviointiperusteita:

Yleinen hintataso vuonna 2016 on 0,3 % korkeampi kuin vuonna 2015 ja 1,3 % korkeampi kuin vuonna 2014. Vuosina 2017 - 18 hintatason muutos on keskimäärin 1,5 % vuodessa;

Kunnallisten palvelujen ja ostettujen asiakaspalvelujen kustannustason muutos vuonna 2015 on 1,0 % ja vuonna 2016 1,2 %. Vuosina 2017 – 18 on keskimäärin 1,7 % vuodessa.

Kokouspalkkiokustannukset on arvioitu jäsenmäärän, kokousten lukumäärän sekä Lohjan valtuuston hyväksymän luottamushenkilöiden palkkiosäännön pohjalta.

Vuoden 2016 kuukausipalkkaisen henkilökunnan palkkataso on keskimäärin 0,8 % korkeampi kuin 31.7.2015 palkkataso. Tuntipalkkoissa, ansionmenetykskorvauksissa, asiantuntijapalkkioissa ja varallaolokorvauksissa, sairaus- ja vuosilomansijaisten palkkoissa, erillis-korvauksissa ja ylittuneissa laskenta-arvioiden perustana on vuoden 2015 talousarvio, johon tehdään 0,8 %:n palkkatason tarkistus. Vuosina 2017 – 2018 palkkojen korotus on keskimäärin 1,5 % vuodessa;

Yhteenlaskettu sosiaaliturva-, työttömyysvakuutus- ja tapaturmavakuutusmaksuprosentti on 5,8 % vuosina 2016 - 2018

KuEL:n palkkaperusteinen maksu on 17,2 % ja VaEL:n maksu 21,3 % palkkasummasta, minkä lisäksi vuoden 2015 toteutuneisiin eläkeperusteisiin maksuihin ja eläkkeiden omavastuuosuuksiin lisätään 1,9 % 2014 vuoden tilinpäätöslukuun korotettuna. Palkkauksen sivukulujen kokonaisprosentiksi vuosina 2016 - 2018 muodostuu keskimäärin 30,14 %.

Muissa kuluissa käytetään yleisiä hintatason muutosarvioita ottaen kuitenkin huomioon määräaikaisten sopimusten sidotut hinnat.

Kaupungin omat tilakustannukset (sisäiset vuokrat) sekä sisäisten palvelujen yksikköhinnat lasketaan palkkakulujen ja edellä määriteltyjen kululajien hintatason muutosten perusteella ja kohdennetaan käyttäjäyksiköille käytön perusteella.

## 10 Suunnittelukauden asuntotuotanto

### 10.1 Kaavavaranto ja vireillä oleva kaavoitus

Kaupungilla ei ole tällä hetkellä omistuksessaan kerrostalojen asemakaavavarantoa lukuun ottamatta Lohjan keskustassa Hartela Oy:lle varattua tonttia. Rajavartiostonkadulle kaupunginvaltuustossa hyväksytty kerrostaloasemakaava ei ole vielä lainvoimainen. Viireillä olevassa Hiidensalmen asemakaavan muutoksessa on tavoitteena osoittaa huomattava määrä kerrostalojen rakennusoikeutta kaupungille keskustan tuntumaan. Yksityisessä omistuksessa on yksittäisiä kortteleita tai tontteja, joilla on vireillä asemakaavan muutos kerrostalojen rakentamiseksi.

Kaupungilla on tarjolla rivitalojen tontteja rakennetun kunnallistekniikan piirissä Vappulasassa (2), Haikarissa (8), Immulassa (2), Asemanrinteessä (1) ja Saukkolassa (1). Rivitalotontteja on huomattavasti enemmän, jos lasketaan mukaan alueet, joiden kunnallistekniikka ei ole rakennettu (mm. Gunnarlassa ja Muijalassa).

Erillispientalojen tontteja on valmiin kunnallistekniikan piirissä kaupungin omistuksessa n. 140 kpl. Näistä vanhan Lohjan taajaman alueella sijaitsee n. 70, Sammatissa n. 10, Karjalohjalla n. 30, Saukkolassa n. 10, Tavolassa n. 10, Nummella n. 10. Lisäksi kaupungilla on noin 200 tontin varanto uusilla asemakaavoitetuilla alueilla, joilla ei vielä ole kunnallistekniikkaa. Tällaisia alueita on mm. Gunnarlassa, Vohloisissa, Taka-Routiolla, Muijalassa ja Saukkolassa. Yksityisillä maanomistajilla on valmiin kunnallistekniikan piirissä, pääosin jo rakentuneilla alueilla, noin 300 tontin varanto.

Kaavoitusohjelman mukaisesti uusia asemakaavoja on käynnistymässä Lohjan keskustan ulkopuolella v. 2015-17 Paloniemessä, Haikarissa ja Lohilammella.

### 10.2 Asuntotuotanto

Lohjan maapoliittisessa ohjelmassa (2014) on esitetty, että asuntojen määrän tulisi kasvaa n. 240 asunnolla vuodessa 1 %:n väestönkasvutavoite ja asumisväljyyden kasvu huomioiden. Vuonna 2014 asuntoja valmistui yhteensä 124 kpl, vuosina 2005 - 2014 keskimäärin 251 asuntoa vuodessa. Vuosina 2015 ja 2016 toteutuvaksi koko Lohjan asuntotuotannoksi on arvioitu alle 250 asuntoa vuodessa tiedossa olevien hankkeiden ja haettujen rakennuslupien perusteella.

Muille kuin asemakaavoitetuille alueille on vuosittain käsitelty n. 60 suunnittelutarveratkaisua eri puolilta Lohjaa.

## LIITEOSA

### Liite: 1 Lohja tilastoalueittain

2014	väkiluku
<b>444 Lohja - Lojo</b>	<b>47624</b>
<b>4441 Etelä-Lohja</b>	<b>8966</b>
444101 Teutari	580
444102 Kukkumäki-Kirkniemi	952
444103 Lohjansaari	404
444104 Virkkala-Tuusanlahti	4150
444105 Vappula	1226
444106 Maksjoki	1556
444107 Paila	98
<b>4442 Länsi-Lohja</b>	<b>4842</b>
444208 Karstu-Karnainen	522
444209 Paloniemi-Hiittinen	100
444210 Routio	2602
444230 Sammatti	1618
<b>4443 Pohjois-Lohja</b>	<b>8814</b>
444311 Immula-Veijola	530
444312 Ventelä-Keskusta	2218
444313 Perttilä	1560
444314 Lempola	682
444315 Lohjanharju	36
444316 Laakspohja-Santoja	114
444317 Koikkala-Paksalo	528
444318 Maikkala-Lehmijärvi	976
444319 Uusniitty	1410
444320 Muijala-Nummenkylä	760
<b>4445 Lohja-keskusta</b>	<b>16869</b>
444521 Hiidensalmi	302
444522 Pitkäniemi	13
444523 Keskusta	4545
444524 Moisio	1738
444525 Myllylampi	1020
444526 Ojamo	3864
444527 Keskilohja	1800
444528 Gunnarla	1099
444529 Gruotila	2488
<b>4446 Karjalohja</b>	<b>1457</b>
444631 Karjalohja kirkonkylä	694
444632 Pohjois-Karjalohja	282
444633 Etelä-Karjalohja	399
444634 Karkali-Lohjansaari	82
<b>4447 Nummi</b>	<b>3713</b>
444735 Saukkola	1311
444736 Nummi kirkonkylä	781
444737 Koisjärvi-Hyrskylä	471
444738 Valkerpyy	80
444739 Järvenpää	460
444740 Hirvijoki	610
<b>4448 Pusula</b>	<b>2297</b>
444841 Pusula kirkonkylä	1264
444842 Ikkala	426
444843 Pusulan järvisetu	607
444999999 Tuntematon Tuntematon Tuntemator	666

## Liite: 2 Lohjan kasvustrategia

 <p><b>Lohjan kasvustrategia 2013-2021</b></p> <p>Kuva: Reijo Salminen / Kuvallisten.fi</p> <p><b>LOHJAN KUNTLIITTO LUOVI STRÄLÄ</b></p> <p>Valtuuston hyväksymä 11.9.2013</p>	<h3>Lohja vuonna 2013</h3> <table border="1"> <tr> <td><b>Ihmisiä</b></td> <td> <ul style="list-style-type: none"> <li>• asukkaita 47 516</li> <li>• ruotsinkielisiä 3,5 %</li> <li>• maahanmuuttajia 2,6 %</li> <li>• alle 18-vuotiaita 23,5 %</li> <li>• yli 75-vuotiaita 7,5 %</li> <li>• työllisiä 21 302</li> </ul> </td> </tr> <tr> <td><b>Alueita</b></td> <td> <ul style="list-style-type: none"> <li>• pinta-ala 1 109,72 km<sup>2</sup></li> <li>• vesistöä 170,70 km<sup>2</sup></li> <li>• metsää 600 km<sup>2</sup>, peltoa 215 km<sup>2</sup></li> <li>• kaupunkia 50,7 km<sup>2</sup>, maaseutua 1 059 km<sup>2</sup></li> <li>• kesämökkejä 8 311</li> </ul> </td> </tr> <tr> <td><b>Työtä</b></td> <td> <ul style="list-style-type: none"> <li>• työpaikkaomavaraisuus 79 %</li> <li>• työpaikkoja 16 836</li> <li>• yrityksiä 3 154</li> <li>• pääkaupunkiseudulla käy töissä 5 349 lohjalaista</li> </ul> </td> </tr> <tr> <td><b>Huolenpitoa</b></td> <td> <ul style="list-style-type: none"> <li>• päivähoitopaikkoja noin 2 200</li> <li>• kouluja 39</li> <li>• terveysasemia 8</li> <li>• sairaaloita 2, tk-vuodeosastoja 6</li> <li>• vanhusten asumispalvelupaikkoja omia 186, ostettuja 100, vanhainkotipaikkoja 84</li> </ul> </td> </tr> <tr> <td><b>Rahaa</b></td> <td> <ul style="list-style-type: none"> <li>• menot yhteensä 328,77 milj. euroa</li> <li>• veroprosentti 19,5 %</li> <li>• verotulot 3 659 euroa/asukas</li> <li>• lainat 1 777 euroa/asukas</li> </ul> </td> </tr> </table>	<b>Ihmisiä</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• asukkaita 47 516</li> <li>• ruotsinkielisiä 3,5 %</li> <li>• maahanmuuttajia 2,6 %</li> <li>• alle 18-vuotiaita 23,5 %</li> <li>• yli 75-vuotiaita 7,5 %</li> <li>• työllisiä 21 302</li> </ul>	<b>Alueita</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• pinta-ala 1 109,72 km<sup>2</sup></li> <li>• vesistöä 170,70 km<sup>2</sup></li> <li>• metsää 600 km<sup>2</sup>, peltoa 215 km<sup>2</sup></li> <li>• kaupunkia 50,7 km<sup>2</sup>, maaseutua 1 059 km<sup>2</sup></li> <li>• kesämökkejä 8 311</li> </ul>	<b>Työtä</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• työpaikkaomavaraisuus 79 %</li> <li>• työpaikkoja 16 836</li> <li>• yrityksiä 3 154</li> <li>• pääkaupunkiseudulla käy töissä 5 349 lohjalaista</li> </ul>	<b>Huolenpitoa</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• päivähoitopaikkoja noin 2 200</li> <li>• kouluja 39</li> <li>• terveysasemia 8</li> <li>• sairaaloita 2, tk-vuodeosastoja 6</li> <li>• vanhusten asumispalvelupaikkoja omia 186, ostettuja 100, vanhainkotipaikkoja 84</li> </ul>	<b>Rahaa</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• menot yhteensä 328,77 milj. euroa</li> <li>• veroprosentti 19,5 %</li> <li>• verotulot 3 659 euroa/asukas</li> <li>• lainat 1 777 euroa/asukas</li> </ul>
<b>Ihmisiä</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• asukkaita 47 516</li> <li>• ruotsinkielisiä 3,5 %</li> <li>• maahanmuuttajia 2,6 %</li> <li>• alle 18-vuotiaita 23,5 %</li> <li>• yli 75-vuotiaita 7,5 %</li> <li>• työllisiä 21 302</li> </ul>										
<b>Alueita</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• pinta-ala 1 109,72 km<sup>2</sup></li> <li>• vesistöä 170,70 km<sup>2</sup></li> <li>• metsää 600 km<sup>2</sup>, peltoa 215 km<sup>2</sup></li> <li>• kaupunkia 50,7 km<sup>2</sup>, maaseutua 1 059 km<sup>2</sup></li> <li>• kesämökkejä 8 311</li> </ul>										
<b>Työtä</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• työpaikkaomavaraisuus 79 %</li> <li>• työpaikkoja 16 836</li> <li>• yrityksiä 3 154</li> <li>• pääkaupunkiseudulla käy töissä 5 349 lohjalaista</li> </ul>										
<b>Huolenpitoa</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• päivähoitopaikkoja noin 2 200</li> <li>• kouluja 39</li> <li>• terveysasemia 8</li> <li>• sairaaloita 2, tk-vuodeosastoja 6</li> <li>• vanhusten asumispalvelupaikkoja omia 186, ostettuja 100, vanhainkotipaikkoja 84</li> </ul>										
<b>Rahaa</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• menot yhteensä 328,77 milj. euroa</li> <li>• veroprosentti 19,5 %</li> <li>• verotulot 3 659 euroa/asukas</li> <li>• lainat 1 777 euroa/asukas</li> </ul>										

## Lohjan arvot

- avoimuus
- asukaslähtöisyys
- taloudellisuus
- yrittäjäystävällisyys
- kestävä kehitys



## Lohjan tarina

Lohjanjärven ympärillä on asuttu muinaisajoista asti. Keski-ajalla Lohjasta tuli alueen kirkollinen ja kaupallinen keskus. Lohjan seutu jakautui 1800-luvulla moniin pieniin seurakuntiin ja kuntiin, jotka nyt kuntaliitosten myötä ovat palanneet historialliseen yhteyteensä. Runsaan sadan vuoden aikana Lohjan keskusalue kasvoi teollisuuspaikkakunnaksi, nykyajan palvelukeskukseksi ja Helsingin metropolialueen läntiseksi seutukeskukseksi. Edullinen liikenteellinen sijainti on rataa vaille valmis. Kuntaliitosten jälkeen uusi Lohja käsittää lähi tuhat neliökilometriä maata rannikkoalueen viljelylaaksoista Hämeen järviylängölle. Uusi Lohja on sekä omapohjainen vahva peruskunta että monipuolinen seutukeskus.

## Lohjan strategiset vahvuudet

- liikenneyhteydet: valtatie 1 (E18), 2 ja 25 sekä maantie 110, tuleva taajamarata
- sijainti metropolin vieressä ja Turun ja Helsingin seutujen välissä
- toimiva seutukeskus palveluineen
- elinvoimainen, asuttu ja aktiivinen maaseutu
- teolliset perinteet ja kehittyvä teollisuus
- vetovoimaiset seudulliset koulutus- ja kulttuuripalvelut
- laadukas puhdas ympäristö harjuineen, järvineen ja metsineen
- riittävät, puhtaat pohjavesivarannot



## Kätki 1

## Kasvava Lohja - taajamarata Lohjalle

## Tavoitteet

- väestö kasvaa 1 % vuodessa
- työpaikkaomavaraisuusaste on yli 83 %
- työpaikkojen määrä kasvaa
- aluekeskus Lohja kasvaa myös kuntaliitosten myötä
- taajamarata Lohjalle

## Toimenpiteet

- aktiivinen maapolitiikka ja tehokas kaavoitus turvaavat monipuolisen tonttitarjonnan
- tehokas markkinointi ja myönteinen viestintä
- tehokkaat yrityspalvelut
- kaivoksen kehittäminen matkailun kärkihankkeena
- taajamaratahankkeen edistäminen
- paikallisten palvelujen ja tuotteiden hyödyntäminen

## Vastuut

- kaupunginhallitus, keskushallinto, elinkeinotoimi
- kaikki toimialat
- Novago Oy yrityskehitysyhtiö, Lohjan Vuokra-asunnot Oy

## Seuranta

- asukasluku ja ikärakenne
- yritysten lukumäärä
- työpaikkaomavaraisuus
- myyjiä tonttien lukumäärä
- asuntokannan muutokset



## Kätki 2

## Tasapainoinen talous

## Tavoitteet

- Lohjan talous on terveellä pohjalla
- kunnallisverot pidetään siedettävällä tasolla
- lainamäärä pysyy alle maan keskiarvon
- taloudellinen yhdyskunta- ja palvelurakenne

## Toimenpiteet

- maksut ja myyntihinnat korotetaan vähintään kustannustason nousun mukaisessa suhteessa
- harkinnanvaraisten palveluiden hinnat nostetaan lähemmäksi tuotantokustannuksia
- palveluiden priorisointi ja palvelutason tarkistaminen
- taloudellinen palveluiden järjestämistapa ja palveluverkko
- omaisuuden tehokas käyttö
- tuottavuuden parantaminen

## Vastuut

- valtuusto
- kaupunginhallitus, keskushallinto
- lautakunnat, toimialat

## Seuranta

- lainamäärä/asukas
- vuosikate/asukas
- tuloveroprosentti
- investointien tulorahoitusprosentti

## Kätki 3

## Hyvät peruspalvelut

## Tavoitteet

- lohjalaiset ovat onnellisia ja tyytyväisiä
- parhaat käytännöt toiminnassa
- vahva ja laaja oma tuotanto ja osaaminen palveluissa
- Lohjan kaupunki on haluttu työnantaja, jolla on kehityshakuinen ja hyvinvoiva henkilöstö
- palvelutuotannolla on terveellinen, turvallinen ja ajanmukainen toimintaympäristö

## Toimenpiteet

- uusien toimintatapojen ja uuden teknologian hyödyntäminen
- tuetaan asukkaita ottamaan vastuuta omasta hyvinvoinnistaan
- palveluverkon uudistaminen ja järjeistämisen
- julkisen liikenteen ja palveluliikenteen parantaminen
- esimiestyön ja henkilöstön osaamisen kehittäminen

## Vastuut

- kaupunginhallitus, keskushallinto, henkilöstöhallinto
- toimialat, lautakunnat
- asukkaat

## Seuranta

- asiakastyytyväisyys
- henkilöstön tyytyväisyys ja sairastavuus
- väestön onnellisuusmittarit
- hyvinvointikertomus
- joukkoliikenteen käyttö tiedot



Kuva: Antti Kähkönen

#### Kärki 4

### Laadukas ympäristö

#### Tavoitteet

- monimuotoinen ja puhdas luonto
- kaunis ja aktiivinen maaseutu
- viihtyisä ja terveellinen kaupunkiympäristö
- puhtaat pohjavedet ja paraneva vesistöjen tila
- hiilineutraali kunta (HINKU-hanke)
- toimivat ja terveelliset toimitilat

#### Toimenpiteet

- aktiivinen ympäristönsuojelutoiminta
- maaseudun kyläkeskusten kehittäminen
- toimivan kaupunkikeskustan kehittäminen
- tehokas veden, pohjaveden ja ilman laadun valvonta
- tehokkaat pohjaveden suojelutoimet
- HINKU-hankkeen toteutus
- sisäilmakartoitukset ja korjaustoimenpiteet

#### Vastuut

- ympäristö- ja rakennuslautakunta, ympäristötoimi
- kaupunkisuunnittelulautakunta
- tekninen lautakunta, tekninen toimi
- asukkaat, kesäasukkaat, yritykset

#### Seuranta

- asiakaspalaute
- veden, ilman, maaperän laatuksiteerit
- sisäilmaongelmakohteiden lukumäärä
- HINKU-mittarit

#### Kärki 5

### Toimiva tietoyhteiskunta

#### Tavoitteet

- asukkaiden palvelujen turvaaminen ja vuoro-vaikutuksen parantaminen
- asukkailla tasapuoliset mahdollisuudet käyttää tietotekniikkaa
- turvallinen tietoyhteiskunta
- henkilökunnan vähentymiseen varautuminen
- tuottavuuden oleellinen lisääminen palvelutuotannossa

#### Toimenpiteet

- asukkaiden ja henkilöstön tietoteknisen osaamisen kehittäminen
- sähköinen palvelu perinteisen palvelutavan rinnalle
- tietotekniikan parempi hyödyntäminen kaikessa palvelutuotannossa
- sosiaalisen median hyödyntäminen vuoro-vaikutuksessa ja laadun valvonnassa

#### Vastuut

- kaikki toimialat
- asukkaat

#### Seuranta

- asiakaspalaute
- tuottavuuden muutos
- käsittely- ja läpimenoajat





## Lohja vuonna 2021

### Ihmisiä

- asukkaita on kasvanut ja kuntaliitosten myötä yli 65 000
- Lohja on kaksikielinen ja kulttuurillisesti rikas
- väestön ikärakenne vastaa Suomen keskiarvoa

### Asumista

- pääosa asukkaista asuu Lohjan kaupunki- ja taajamakeskuksissa
- Lohja tarjoaa monimuotoisia asumismahdollisuuksia
- taajama-asutusta tukevia loma-asuntoja on muutettu ympärivuotiseen käyttöön
- vuokra-asuntoja on riittävästi tarjolla

### Työtä

- Lohjan työpaikkaomavaraisuusaste on korkea
- Lohja on hyvä ja haluttu työnantaja
- Lohjalla on monipuolinen elinkeinorakenne
- Lohja hyödyntää paikallisia toimijoita

### Palveluja

- Lohja turvaa asukkaiden hyvinvointipalvelut laadukkaasti ja taloudellisesti
- Lohjalla on kattavat kaupalliset palvelut
- Lohja on kuuluisa kulttuuritapahtumistaan
- Lohja on tunnettu vapaa-aikapalveluistaan ja suosittu matkailukohde

**LOHJA** *Suflavan arjen ja iltojen tapahtumien keskus*



Kuva: Soili Jussila / Kuvatiiteri.fi

**LOHJAN KAUPUNKI**  
Karstuntie 4 / PL 71 / 08101 Lohja  
[WWW.LOHJA.FI](http://WWW.LOHJA.FI)





# LOHJA

LOHJAN KAUPUNKI / LOJO STAD

Karstuntie 4 / PL 71 / 08100 Lohja

» [WWW.LOHJA.FI](http://WWW.LOHJA.FI)